

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

3326

28

9-51

1963

2. face of - a copy of the

face of

2010

28

47

8-51

ԲՐԻՍՏՈՆԷՍԿԱՆ

Վ.Ս.ՐԴԱ.ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՐԱԴՐԵԱԼ

Ի Տ. ՅՈՎԱԾԵՓԱՅ ՅԻԷՐԱՐՏԱՅ

ՅԻՍՈՒՍԵԱՆ ԿՐՕՆԱԻՈՐԷ

42007

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ

1863

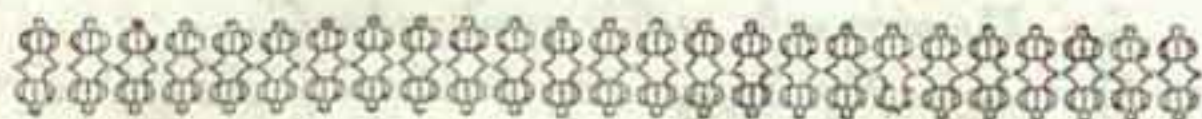

Ծ Ա Ն Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ն

Այս համառօտ Քրիստոնէական Ար-
դասեալութիւնը հաւատացելոց դիւրու-
թեանը համար շարագրած է Հ. Յովսէփ
Ֆիէրարա Յիսուսեան վարդապետը: Մեր
սուրբ հաւատքին գլխաւոր գիտնալիքները,
ու քրիստոնէական բարեպաշտ վարուց
հարկաւոր սկզբունքները պարզ կերպով
բացատրելուն՝ դպրոցներու մէջ շատ գոր-
ծածական է, ու շատ օգտակար եղած է
ամէն հասակէ հաւատացելոց: Իտալերէն
բնագրին մէջ յորդորակներ, ու Սուրբ
Գրոց պատշաճաւոր խօսքերու հաւաք-
մունքներ ալ կան Եկեղեցւոյ պաշտօնէից
դիւրութեանը համար: Բայց մենք ասոնք
դուրս ձգեցինք՝ միայն տղայոց օգուտը գլխ-
խաւորապէս գիտելով, ու միտք ունենա-
լով որ Եկեղեցւոյ պաշտօնէից գործածու-
թեանն համար պէտք եղածը ատենօք ա-

աանձին հրատարակենք: Մատենագիրը իւրաքանչիւր դասին ետե մէյմէկ երկերկու Աստուածաշունչի պատմութիւններէն աւաւելցուցած է: Բայց այս պղտիկ հատարիկը չբեռնաւորելու համար՝ անոնք աւդուրս ձգեցինք, աղոց համար Աստուածաշունչի պատմութիւնը համառօտ տպած ըլլալով: Յուսանք որ աշխատողք ու բարեպաշտ վայելողք միաբան Աստուծոյ փառքը մեծացրնել ջանալով իւրաքանչիւր իրենց հոգւոյն փրկութեանը պատու քաղեն այս փոքրիկ գրքուկիս միջոցովն ալ:

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ն Է Ա Կ Ա Ն

Վ Ա Ր Դ Ա Պ Ե Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ա.

Աստուած ու յսխմանս մարդոյ .

Տ . Ո՞վ զքեզ ստեղծեր ու աշխարհք է բերեր :

Պ . Աստուած :

Տ . Աստուած ի՞նչ է :

Պ . Երկնի և երկրի արարիչ և ամէն բանի գերազոյն տէր :

Տ . Մարմին ունի՞ Աստուած :

Պ . Չէ . հապա ամենակատարեալ հոգեղէն էակ է :

Տ . Աստուած սկիզբն ունեցեր է :

Պ . Չէ . ոչ սկիզբն ունեցեր է , և ոչ վախճանս պիտի ունենայ . միշտ եղեր է , և միշտ պիտի ըլլայ :

Տ . Աստուած ո՞ւր է :

Պ . Երկինքն է , երկիրս է , և իր անասն մանութեամբը ամէն տեղ է :

Հ. Աստուած ամէն բան գիտէ :

Պ. Հրամար էք, մեր ծածուկ մտածու-
թիւններն ալ կը տեսնայ ու գիտէ :

Հ. Աստուած մէկէ մը կախմունք մը
ունի :

Պ. Չէ. Աստուած ամենեւին ուրիշէն
չկախուիր. հասցա ամէն բան իրմէն կը կա-
խուի :

Հ. Ինչո՞ւ համար Աստուած զքեզ ստեղ-
ծեր ու աշխարհք է բերեր :

Պ. Ձինքը ճանչնալու համար, զինքը
սիրելու համար, իրեն ծառայելու հա-
մար, ու ետքը յաւիտենական կենաց ար-
ժանի ըլլալու համար :

Հ. Ի՞նչպէս կրնանք Աստուծոյ ծա-
ռայել որ յաւիտենական կենաց արժանի
ըլլանք :

Պ. Թէ որ հաւատանք ու դործքով կա-
տարենք այն ամենայն բան, որ քրիստո-
նէական ուղղափառ հաւատքը մեզի կը
պատուիրէ :

Հ. Փրկութեան հասնելու համար քրիս-
տոնէական հաւատքը ի՞նչ բան կը պա-
տուիրէ :

Պ. Այս վեց բանը. հաւատք. Յոյս.
Սէր. Ընդունել զխորհուրդս Նկեղեցւոյ.
Փախչել ՚ի չարէն. և Աւնել զբարին :

Բ

Անուն Քրիստոսեի . Հաւատք . Սուրբ
Երրորդորչիւն .

Հ . Դու ի՞նչ ես :

Պ . Աստուծոյ շնորհքովք քրիստոնեայ
եմ :

Հ . Քրիստոնեայ ո՞վ կ'ըսուի :

Պ . Ով որ կը մկրտուի , ու կը դաւանի
Քրիստոսի վարդապետութիւնը , զորն որ
սուրբ ուղղափառ Եկեղեցին մեզի կը սոր-
վեցրնէ :

Հ . Քրիստոնէի մը առաջին հարկաւոր
բանը ո՞րն է :

Պ . Հաւատքն է :

Հ . Հաւատքն ի՞նչ է :

Պ . Աստուծոյ շնորհքն է , որով կը հա-
ւատանք իրեն , և այն ամէն բանին՝ որ ինքը
սուրբ Եկեղեցւոյն յայտներ է թէ՛ դրով և
թէ՛ աւանդութեամբ :

Հ . Հաւատքի բաներուն ի՞նչպէս պէտք
է հաւատանք :

Պ . Աչքով տեսած բաներէն աւելի հա-
տաաութեամբ պիտի հաւատանք . վասն
զի մեր աչքը կրնայ խաբուիլ , բայց Աս-
տուած ոչ կրնայ խաբել և ոչ կրնայ խա-
բուիլ :

Հ . Ի՞նչ որ Աստուած Եկեղեցւոյն յայտ-

ներ է նէ՝ անոնց ամենուն ալ պէտք է հաւատալ ու գիտնալ :

Պ . Ինչ որ Եկեղեցին կը հաւատայ ու կը սորվեցընէ՝ անոնց ամենուն ընդհանրապէս պէտք է հաւատալ . իսկ մասնաւորապէս հաւատալ ու գիտնալ պէտք է դոնէ հաւատքի գլխաւոր խորհուրդները :

Հ . Հաւատքի գլխաւոր խորհուրդները որո՞նք են :

Պ . Ամենասուրբ Երրորդութեան , Մարդեղութեան ու փրկութեան խորհուրդները :

Հ . Աստուած քանի՞ է :

Պ . Աստուած մէկ է , և մէկէն եւել չկրնար ըլլալ :

Հ . Անձինք քանի՞ են :

Պ . Իրեք . Հայր , Արդի , և Հոգին սուրբ . և իրեք անձն ալ մի Աստուած է :

Հ . Այս իրեք անձինք իրարմէ զաւրան են :

Պ . Հրամար էք . անանկ որ Հօր Աստուծոյ անձը՝ Արդւոյ Աստուծոյ անձը չէ . Հօր Աստուծոյ և Արդւոյ Աստուծոյ անձը՝ Հոգւոյն սրբոյ անձը չէ :

Հ . Աւրեմն իրեք Աստուած են :

Պ . Չէ . իրեք անձինք են , բայց մի Աստուած է . և այս է որ կ'ըսուի խորհուրդ ամենասուրբ Երրորդութեան :

Հ . Հայր Աստուած Արդի Աստուծմէ ու Հոգին սուրբէն աւելի երէց ու աւելի կարող է :

Պ . Չէ . իրեք անձինքն ալ մէկ կերպով յաւիտենական , կարող ու կատարեալ են :

Հ. Ի՞նչպէս կ'ըլլայ այդ բանը :

Պ. Վասն զի էութիւննին ու աստուածութիւննին նոյն է :

Հ. Այս սուրբ խորհուրդը խելքի դէմ չէ :

Պ. Չէ. թէ այս և թէ ասոր նման ուրիշ խորհուրդներն ալ խելքէ վեր են, բայց խելքի դէմ չեն :

Հ. Ուրեմն խելութիւնս այս սուրբ խորհուրդին չի կրնար հասնիլ :

Պ. Չէ. վասն զի Աստուած անասման ըլլալով խելքով չենք կրնար ըմբռնել. բայց պէտք է հաւատանք, վասն զի ինքն որ անխաբէլի ճշմարտութիւն է, ինքն է մեզի յայաներ այս սուրբ խորհուրդը :

Գ.

Խորհուրդ Մարդկոյնքեան ոչ փրկուրեան և Նշան սուրբ Խաչի .

Հ. Ամենասուրբ Երրորդութեան ո՞ր անձը մեզի համար մարդ եղաւ :

Պ. Որդին Աստուած :

Հ. Մարդ ըլլալ ի՞նչ ըսել է :

Պ. Մեզի նման մարմին և հոգի առնել :

Հ. Որդին Աստուծոյ ի՞նչպէս մեզի նման մարմին և հոգի առաւ :

Պ. Յարգանդի սուրբ Այս Աստուածածնին հոգւոյն սրբոյ ներգործութեամբը մարդ ըլլալով :

Հ • Քրիստոս քանի՞ բնութիւն ունի :

Պ • Երկու • աստուածային ու մարդկային :

Հ • Ինչո՞ւ համար կ'ըսես թէ Քրիստոս երկու բնութիւն ունի :

Պ • Վասն զի ճշմարիտ Աստուած է ու ճշմարիտ մարդ :

Հ • Քրիստոս քանի՞ անձ ունի :

Պ • Մի միայն , որ է անձն Որդւոյն Աստուծոյ :

Հ • Ինչո՞ւ համար Որդին Աստուծոյ մարդեղաւ :

Պ • Մեզ մեզքէ ու դժօխքին տանջանքէն ազատելու համար , ու յաւիտենական կենաց արժանի ընելու համար :

Հ • Քրիստոս զմեզ ի՞նչպէս փրկեց :

Պ • Մեզի համար չարչարանք քաշելով և խաչին վրան մեռնելով :

Հ • Քրիստոսնե՞լին նշանը ի՞նչ է :

Պ • Սուրբ խաչն է :

Հ • Ի՞նչպէս կը խաչակնքես դուն զքեզ :

Պ • Նախ աջ ձեռքս ճակատիս վրայ կը դնեմ , ետքը կուրծքիս վրայ , ետքը ձախ ուսիս ու ետքը աջ ուսիս ու կ'ըսեմ Յանսան Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սբբոյ :

Հ • Սուրբ խաչին նշանը մեզի ի՞նչ կը սորվեցընէ :

Պ • Գլխաւորապէս մեր հաւատքին երկու մեծ խորհուրդները , ամենասուրբ Երրորդութեան ու Փրկութեան խորհուրդը :

Հ • Ամենասուրբ Երրորդութեան խորհուրդը ի՞նչպէս կը ցուցընէ :

Պ . Աս խօսքերովս Յանուան հօր և Որդոյ
և հոգւոյն սրբոյ :

Հ . Փրկութեան խորհուրդը ինչպէս կը
ցուցնէ :

Պ . Խաչին ձեր ընելով, որուն վրայ որ
Քրիստոս մեզի համար մեռաւ . անոր հա-
մար Խաչին նշանը Որդւոյն Աստուծոյ Մար-
դեղութեան խորհուրդն ալ կը ցուցնէ :

Հ . Սուրբ Խաչին նշանը երբ պէտք է ը-
նել :

Պ . Առաւօտը մարդ արթնցածին պէս,
իրիկունը պառկելու ատեն, աղօթքին սկիզ-
բը ու ետքը, ու օրուան մէջ գլխաւոր գործք
մը սկսելու ատեն :

Հ . Աերակուրէ առաջ ու ետե խաչ հա-
նելը ամրջնալու բան է :

Պ . Չէ : Այս բանը քրիստոնէ ըլլալուն
վրայ ամրջնալ է : Քրիստոս իրեն ամօթ պի-
տի սեպէ զանոնք, որ զինքը ամօթ կը սե-
պեն :

Հ . Ինչ բանի համար սուրբ Խաչին նշա-
նը շատ անգամ պէտք է ընել :

Պ . Որպէս զի ինչ որ պիտի ընենք Աս-
տուած օրհնէ, ու սատանային որոգայթի-
ցը ու փորձութեանցը դէմ զօրանալու հա-
մար :

Հ . Ինչպէս պէտք է խաչ հանել :

Պ . Յարգութեամբ ու ջերմեռանդու-
թեամբ, և ոչ անմտադրութեամբ, ինչպէս
որ շատերը կ'ընեն :

Գ

Հանգստեակ Առաքելոց, ու սառցիկ
մաւր .

Հ . Քրիստոնէին հաւատալու բաները
որոնք են :

Պ . Այն ամենայն բան որ հաւատամքին
մէջը կը բովանդակուի . և հաւատամքը
հանգանակ կ'ըսուի :

Հ . Հանգանակը մէկ կերպ է :

Պ . Քանի մը կերպ հանգանակ կայ .
բայց որովհետեւ Առաքելոց ըսուած հան-
գանակը առաջին՝ ու մէկալ հանգանակնե-
րուն հիմն է, անոր տեղեկութիւնը հարկա-
ւոր է :

Հ . Ինչո՞ւ Առաքելոց հանգանակ կ'ըսուի
այս հանգանակը :

Պ . Ասան զի երկոտասան Առաքեալք են
չարագրեր :

Հ . Ե՞րբ են շարագրեր :

Պ . Աւետարանը քարոզելու համար աշ-
խարհք ցրուելէն առաջ :

Հ . Ինչո՞ւ համար են շարագրեր :

Պ . Որովհետեւ ամենայն քրիստոնեայք
մէկ հաւատք դաւանին :

Հ . Հաւատամքը բերնուց պէտք է գիտ-
նալ :

Պ . Հրամար էք . ու շատ անգամ ալ ը-
սել պէտք է :

Հ . Ըսէ տեսնամ :

Պ . 1 Հաւատամ յԱստուած Հայրն աւանակալ, յարարիչն երկնի և երկրի :

2 Եւ 'ի տէր մեր Յիսուս Քրիստոս յՈրդին միածին :

3 Որ յղացաւ 'ի Հոգւոյն սրբոյ և ծնաւ 'ի Մարիամոյ կուսէն :

4 Չարչարեցաւ առ Պանտիոսիւ Պիղատոսիւ, խաչեցաւ, մեռաւ և թաղեցաւ :

5 Էջ 'ի գժոխս, յերրորդ աւուր յարեաւ 'ի մեռելոց :

6 Համբարձաւ յերկինս, նստաւ ընդ աջ մէ Աստուծոյ Հօր ամենակալի :

7 Գալոյ է 'ի գառել ղկենդանիս և ղմեռեալս :

8 Հաւատամ 'ի Հոգին սուրբ :

9 Ի սուրբ կաթուղիկէ Եկեղեցի, 'ի հաղորդութիւն սրբոց :

10 Ի թողութիւն մեղաց :

11 Ի յարութիւն մարմնոց :

12 Եւ 'ի կեանսն յաւիտենականս : Ամէն :

Հ . Հաւատամ ինչ ըսել է :

Պ . Ըսել է՝ թէ կը դաւանիմ որ այս հանդանակիս մէջ ինչ որ կայ նէ Աստուծ մէ յայտնած ըլլալով՝ բոլորն ալ ստոյգ ու ճշմարիտ է :

Հ . Բաւական է այս ճշմարտութիւնները սրտով միայն հաւատալ :

Պ . Բերնով ալ սկտք է խոստովանիլ և չուրանալու համար մարդ սկտք է կեանքն ալ տայ :

Հ . Յասպոսած հայր ի՞նչ ըսել է :

Պ . Կընչանակէ թէ Աստուծոյ անձինքը իրեք են , և առաջինը հայր Աստուած կ'ըսուի :

Հ . Ինչո՞ւ համար Աստուած Աճնակաւ կ'ըսուի :

Պ . Ասն զի բան չկայ որ անկարելի կամ դժուար ըլլայ Աստուծոյ . Աստուած կամելովը ինչ որ ուղէ կրնայ ընել :

Հ . Ի՞նչ ըսել է Աբաբէլ երկնի և երկրի :

Պ . Ըսել է՝ որ Աստուած իր ամենակարողութեամբը ստեղծեր է երկինք , երկիր , ու ինչ որ կայ բոլոր անկողերաց մէջ :

Հ . Աստուած երկինք ու երկիր ստեղծելու բռնադատութիւն մը ունէ՞ր :

Պ . Չէ . իրեն ազատ կամքովն է ստեղծեր , և կրնար ուրիշ հաղարաւոր աշխարհքներ ալ ստեղծել ալ գեղեցիկ :

Հ . Աստուած երկինք ու երկիր ի՞նչ բանէ ստեղծեց :

Պ . Ոչընչէ : Անոր համար Սաղմոսը կ'ըսէ . Ասոց և եղեն , ինչն հրամայեաց և հասգաբեցան :

Հ . Աշխարհքս ինքիրմէ կը պահպանուի :

Պ . Չէ . հասցա տէտք է որ Աստուած ամէն վայրկեան պահպանէ : Ասով կ'խմայուի նաև Աստուծոյ գերագոյն անբութիւնը արարածոց վրայ :

Հ . Աշխարհքիս մէջը գիտուածով բան մը չըլլար :

Պ . Չէ . Աստուած ամէն բան իր նախախնամութեամբը կը կառավարէ :

Հ . Նախախնամութիւն ինչ ըսել է :

Պ . Ըսել է որ՝ Աստուած իր անհուն իմաստութեամբը ու բարութեամբը ամէն բան առաջուց դիտէ և առաջուց կը կարգաւորէ . ու աշխարհքիս մէջ ամէն բան կամ իր հրամանաւը և կամ իր թոյլ տալովը կ'ըլլայ :

Հ . Ուրեմն Բախտն ու Դիպտածն ինչ է :

Պ . Բառեր են որ մարդիկ հնարեր են , ու կը գործածեն երբոր գործքի մը պատճառը չկարենան խմանալ :

Ե

Հանգստակիս առաջիկն , կրկրորդ ու
կրկրորդ մասը .

Հ . Աստուած աչքով տեսած բաներնիս միայն ստեղծեր է :

Պ . Չէ . հապա ամէն երևելի և աներևոյթ բաները ինքն է ստեղծեր :

Հ . Աստուծոյ ստեղծած աներևոյթ բաները որո՞նք են :

Պ . Մեր հողին և Հրեշտակները :

Հ . Մեր հողին ինչ է :

Պ . Աննիւթական ու անմահ գոյացութիւն մըն է , որ Աստուած ստեղծեր , ու մեր մարմնոյն հետ միացուցեր է :

Հ . Հրեշտակն ինչ է :

Պ . Աննիւթական ու անմահ գոյացութիւն մըն է , որուն բնական կատարելու-

Թիւնները մարդէն վեր են, ու մարմին չունի :

Հ. Աստուած հրեշտակները երբ և ի՞նչ վախճանի համար ստեղծեր է :

Պ. Մարդս ստեղծելէն առաջ հրեշտակներն է ստեղծեր, որպէս զի յաւիտեան զինքը երկինքը փառաւորեն :

Հ. Ամէն հրեշտակները այդ վախճանին հասան :

Պ. Չէ : Ոմանք Աստուծոյ հպատակ ու հնազանդ մնացին, ու կը վայելեն յաւիտեանական երանութիւնը . ոմանք ալ հպարտանալով ապստամբեցան, ու դժոխք դատապարտուեցան . որ Սաբանայ կ'ըսուին :

Հ. Բարի հրեշտակները մարդկանց հետ հաղորդակցութիւն մը ունին :

Պ. Հրամար էք . Աստուած շատ անգամ անոնց ձեռքովը իր կամքը մարդկանց յայտներ է . ու ամէն մէկերնուս մէյմէկ հրեշտակ ալ զրեր է, որ մեզի սրահապան ու սլաշտպան ըլլան :

Հ. Սատանաները մարդկանց հետ ի՞նչ վերաբերութիւն ունին :

Պ. Թէ որ Աստուած թոյլ տալու ըլլայ՝ կը ջանան որ մարդկանց փրկած մը հասցընեն ու մեղք ձգեն, որպէս զի մարդիկն ալ իրենց տանջանացը ընկեր ընեն :

Հ. Սատանաները ինչո՞ւ կը ջանան որ մարդիկը կորսնցընեն :

Պ. Նախանձի համար, վասն զի Աստուած մարդիկը ստեղծեց, որ երկինքը ապստամբ հրեշտակներուն սեղը բռնեն :

Հ. Ի Քրիստոս Յիսուս յՈրդին Դաժին ըսե-
լով ի՞նչ կը հասկընաս :

Պ. Այս կը հասկընամ, որ ամենասուրբ
Երրորդութեան երկրորդ անձն է, ու ՚ի
յաւխտենից ծներ է ՚ի Հօրէ, Աստուած
յԱստուծոյ, ու Հօր Աստուծոյ նման ճշմա-
րիտ Աստուած :

Հ. Ինչո՞ւ համար Տէր Դէր կ'ըսես :

Պ. Ասան զի ամէնքե՛նիս իրեն հպատակ
ներն ենք. իբրև Աստուած մեր արարիչն է,
ու իբրև Աստուած մարդացեալ մեր գլուխն
է, մեր վարդապետն է, մեր թագաւորն է
ու մեր փրկիչն է :

Հ. Ի՞նչ ըսել է Որ յղացաւ ՚ի Հոգւոյն սրբ-
բոյ :

Պ. Ըսել է որ Հոգւոյն սրբոյ աստուա-
ծային ներգործութեամբը Որդին Աստու-
ծոյ յարգանգի սրբոյ Կուսին Մարիամու
մարդ եղաւ :

Հ. Որդւոյն Աստուծոյ մարդեղութեան
տօնը ո՞ր օր կը կատարենք :

Պ. Մարտի 25ին Աւետման օրը :

Հ. Ի՞նչ ըսել է Աւետման :

Պ. Ըսել է որ Աստուած Գաբրիէլ Հրեշ-
տակը սուրբ Կուսին խաւրեց, որ այս մեծ
խորհուրդը իրեն աւետաւորէ :

11378-57

9

Հանգանակին երրորդ ու չորրորդ մասը.

Հ. Ի՞նչ ըսել է ծնա՝ ի Մարիամայ Կառ-
ուէն :

Պ. Ըսել է որ սուրբ Կոյսն Մարիամ՝ Աս-
տուածածին ինը ամիս յղութենէ ետև ա-
ւանց ցաւոյ ու կոյս մնալով ծնաւ զմեր
փրկիչն Աստուած :

Հ. Յիսուս երբ ծնաւ :

Պ. Աւետման օրէն ինն ամիս ետքը՝ զի-
շերուան ժամանակ :

Հ. Յիսուս ո՞ւր ծնաւ :

Պ. Բեթղեհէմ, ինչպէս որ մարգարէն
ըսեր էր, մէկ մարի մը մէջ :

Հ. Յիսուս ինչո՞ւ այնպէս աղքատ ծնա-
նիլ ուղեց :

Պ. Որպէս զի իր ծնընդեան ատենէն
մեզի սորվեցրնէ թէ աշխարհքիս մեծու-
թենէն ու զուարճութիւններէն հեռանա-
լու է :

Հ. Հայրն Աստուած Որդւոյն Աստու-
ծոյ խոնարհութիւնը ի՞նչ կերպով փառա-
ւորեց :

Պ. Անոր ծնունդը հրեշտակներու ձեռ-
քով հովիւներու աւետարտեց, ու նոր
ասաղով մը արևելեան մոգերուն, որ թէ
հովիւները և թէ մոգերը եկան նորածին
Փրկչին երկրպագութիւն ըրին :

Հ. Սուրբ Կոյս Մարիամ Մայր Աստու-
ծոյ կ'ըսուի :

Պ. Հրամար էք. վասն զի Յիսուսի մայրն
է, Յիսուս ալ ճշմարիտ Աստուած է : Եւ
Հոգւոյն սրբոյ ներգործութեամբ ծնանե-
լով զՅիսուս՝ թէ ծնընդենէ առաջ և թէ
ծնընդենէ ետքը միշտ կոյս մնաց :

Հ. Հասցա սուրբ Յովսէփ ո՞վ էր :

Պ. Արդար և սուրբ մարդ մը, որ Աս-
տուած ընտրեց էր, որ սուրբ Աստուածա-
ծնոյ փեսայ ըլլայ, ու Յիսուսի հայրագիր :
Ու ինքը ու սուրբ Աստուածածին Դաւթի
անէն էին, ու Յուդայի ցեղէն. ինչպէս որ
մարգարէք գուշակեր էին թէ այն ցեղէն
պիտի ծնանի Մեսիայն :

Հ. Ի՞նչ ըսել է Չարլարեցաւ առ Պոնափո-
սիւ Պիղատոսիւ :

Պ. Ըսել է թէ Յիսուս իր վարքովը ու
քարոզութեամբը ու անհուն հրաշքներով
փրկութեան ճամբան սորվեցընելէն ետե՛
Պոնափոս Պիղատոսին հրէաստանի դատա-
ւորութեան ատենը ամէն տեսակ նախա-
տինք ու չարչարանք քաշեց :

Հ. Ի՞նչ ըսել է Խաչեցաւ, Ռոսաւ :

Պ. Ըսել է որ Յիսուս նախ ծեծեցին ու
փշով սպակեցին, ու ետքը ձեռուրները
ոտուրները դամերով ծակեցին ու երկու ա-
ւազակի մէջ խաչ հանեցին, ու խաչին վրայ
մեռաւ :

Հ. Խաչն ի՞նչ էր :

Պ. Չարագործ ու ցած մարդիկներու
տանջանարան. բայց Յիսուսի արեամբը և

դաւ մեզի գործի վերկուծեան և երկրպա-
գուծեան :

Հ . Պիղատոս ինչո՞ւ համար զՅիսուս դա-
տապարտեց որ խաչ հանեն :

Պ . Պիղատոս չգտապարտեց զՅիսուս ,
հասկա մանաւանդ Հրէից առջևը վիպեց
թէ արդար է , բայց անիրաւուծեամբ Հրէից
կամքը կատարեց , որ Յիսուսը կ'ատէին ու
վրան կը նախանձէին :

Հ . Յիսուսի մահուան ատենը ի՞նչ հան-
դիպեցաւ :

Պ . Իրէք ժամ արևը խաւարեցաւ , եր-
կիր գողաց ու ուրիշ շատ հրաշքներ եղան :
Եւ այն պատճառաւ հոն դանուողներէն ու
մանք զղջացան ու դարձի եկան :

Հ . Ո՞ր օր կը կատարենք Քրիստոսի մա-
հուան յիշատակը :

Պ . Աւագ ուրբաթ օրը :

Հ . Աստուած Հրէից ազգին այս աչ-
խարհքս ալ պատիժ տուա՞ւ զՅիսուս սպան-
նելնուն համար :

Պ . Հրամեր էք . ինչպէս որ Քրիստոս
մարդարեացեր էր , Երուսաղէմ ու տաճա-
րը կործանեցան . ու իրենք իրենց կուրու-
ծեամբը ամէն ազգաց մէջ ցրուեցան , որ
ուրիշներուն խրատ ըլլան :

Է

Հանգստանակիև չորրորդ և հինգերորդ
մասը .

Հ . Յիսուս բռնադատուած էր չարչարանք քաշելու ու մեռնելու :

Պ . Չէ . հասլա իր ուղեւորը չարչարուեցաւ ու մեռաւ :

Հ . Յիսուս ինչո՞ւ համար չարչարիչ ու մեռնիչ ուղեց :

Պ . Որպէս զի բոլորովին մեր մեղքերը քաւէ , ու արքայութեան դուռը բանայ , ու մեր փրկութեանը համար հարկաւոր եղած շնորհքներուն մեզ արժանի ընէ :

Հ . Ուրեմն մեիք մեր մեղքերը չէի՞նք կրնար քաւել :

Պ . Չէ . վասն զի մեղքը Աստուծոյ անհուն մեծվայելութեան դէմ անարդ ստեղծուածոյ մը յանցանք ըլլալով պէտք էր որ քաւութիւնն ալ անհուն ըլլար :

Հ . Քրիստոս Աստուած ըլլալով ի՞նչպէս մեզի համար չարչարուեցաւ ու մեր մեղքերը քաւեց :

Պ . Իբրև մարդ չարչարուեցաւ , և իբրև Աստուած իրեն չարչարանքները՝ անհուն գին ունեցան :

Հ . Հարկաւոր էր որ Յիսուս մեր մեղքերուն համար այնչափ չարչարուի :

Պ . Չէ . վասն զի իրեն էն պղախի չար .

չարանքն ալ անհուն գին ունէր, և բաւա-
կան էր հաղարաւոր աշխարհքներ փրկե-
լու: Բայց այնչափ չարչարուեցաւ՝ որպէս
զի մեզի լաւ մը հասկըցնէ մեղքին գեշու-
թիւնը ու իրեն սիրոյն մեծութիւնը:

Հ. Քրիստոս որո՞ւն համար մեռաւ:

Պ. Ընդհանրապէս ամէն մարդիկներու
համար. բայց ամէնքը իրեն մահուան ու
մեզի ըրած շնորհացը ստուղը չեն քաղեր,
անոր համար ամէն մարդիկ փրկութեան
չեն հասնիր:

Հ. Քրիստոսի քաւութիւնը անհուն ըլ-
լալով մեզի ալ ի՞նչ կը մնայ ընելիք:

Պ. Պէտք է որ սուրբ խորհուրդները ըն-
դունելով ու բարի գործքերով իրեն ար-
դիւնքը մեզի մերձեցնենք:

Հ. Ի՞նչ կը նշանակէ Թաղէցաւ ել 'ի ԴԵ-
Ժոխս:

Պ. Ար նշանակէ թէ Յիսուս մեռնելէն ե-
տե՛ւ մարմինը գերեզման դրին. ու իրեն սուրբ
հոգին Լիմբոս ինչաւ՝ այն տեղի հոգիները
մխիթարելու համար:

Հ. Լիմբոսն ի՞նչ է:

Պ. Այն տեղը, ուր որ արդարոց հոգի-
ները Քրիստոսի գալատեանը կը սպասէին:

Հ. Յիսուս մեռնելէն ետե՛ւ հոգին որ մար-
մինէն բաժնուեցաւ նէ՛ աստուածութիւնն
ալ մարմինէն բաժնուեցաւ:

† Պ. Չէ. վասն զի Յիսուսի մարմինն ու
հոգին միշտ Որդւոյն Աստուծոյ անձին հետ
միացած էին:

Հ. Ի՞նչ ըսել է Յերոսոմա աստուծոյ յարեալ 'ի
Դեռելոց:

Պ . Ըսե՛լ է որ իրեք օր մեռնե՛լէն ետեւ
Յիսուսի հողին մարմնոյն հետ միացաւ , և
ողջ ու փառաւոր՝ գերեզմանէն դուրս ե-
լաւ , ինչպէս որ առաջուց ըսեր էր :

Հ . Հրէայք ի՛նչ ճամբայ բռներ էին՝ որ
Յիսուսի յարութիւնը չյայտնուի :

Պ . Պիղատոսէն հրաման աւեր էին՝ որ
գերեզմանին վրայի քարը կնքեն , ու զի-
նուորներ սլահապանութիւն ընեն : Բայց Աւ-
տուած անանկ ըրաւ , որ այդ ճամբով յա-
րութեան ճշմարտութեանը վրայ տարակոյս
չմնաց :

Հ . Յիսուս ի՛նչպէս յարութիւն առաւ :

Պ . Իրեն զօրութեամբը :

Հ . Յարութիւն առնե՛լէն ետեւ նորէն
մեռա՛ւ . ինչպէս ուրիշ յարութիւն առնող-
ներն որ մեռան :

Պ . Չէ . Յիսուս յարութիւն առնե՛լէն ե-
տեւ անչարչարելի և անմահ էր , և յաղթող
մահու և դժոխաց :

Հ . Յիսուսի յարութիւն առած օրը ի՛նչ
կ'ըսուի :

Պ . Զատիկ , որ ամէն տօներու գլխաւորն
է :

Ը

Հանգստեակիև վեցերորդ, եօթներորդ ու
ութերորդ վասր .

Հ . Յիսուս յարուժիւն առնելէն ետեւ
որչափ առնն աշխարհքիս վրայ կեցաւ :

Պ . Քառասուն օր : Եւ այն քառասուն
օրուանը մէջ շատ անգամ իր աշակերանե-
րուն երեցաւ , որպէս զի իրեն յարուժեա-
նը վրայ ամենեւին տարակոյս չունենան , ու
անոնց սորվեցընէ թէ ինչ պիտի ընեն , ու
ինչպէս ամէն աշխարհք պիտի քարոզեն :

Հ . Քառասուն օրէն ետեւ ինչ ըրաւ
Յիսուս :

Պ . Առաքեալները , ու Աշակերաներէն
շատը Ձիթենեաց լեռը տարաւ , ու հոնկէց
անոնց աչքին առջեւը երկինք համբարձաւ .
անոր համար այն օրը համբարձումն կ'ը-
սուի :

Հ . Յիսուս ինչպէս երկինք համբարձաւ :

Պ . Նախ Առաքեալները ու Աշակերա-
ները օրհնեց , ու հրաման տուաւ՝ որ եր-
թան բոլոր աշխարհք աւետարանը քարո-
զեն , ու ետքը իր զօրութեամբը երկինք վե-
րացաւ :

Հ . Աստուած անմարմին ըլլալով ինչ-
պէս կրնայ ըսուիլ թէ Քրիստոս նախա- ընդ
աջէ Աստուծոյ հօր ամենակալի :

Պ . Ասանկ կ'ըսուի , որպէս զի հասկընանք

Թէ Քրիստոս ամէն արարածներէ եւել
գերագոյն փառաց աստիճան հասաւ , և
հօր Աստուծոյ հաւասար կարողութիւն
ունի :

Հ . Ի՞նչ ըսել է Գալոյ է 'ի դասել զէն-
դանիս և զՏեառն :

Պ . Ըսել է որ Յիսուս 'ի կատարածի աշ-
խարհքիս յայտնապէս երկնքէն պիտի գայ
ու դատէ որչափ որ աշխարհքիս վրայ մար-
դիկ եղեր են թէ բարիք և թէ չարերը :

Հ . Յիսուս աշխարհքիս ետքի օրը ի՞նչ
պէս պիտի գայ :

Պ . Մեծ փառօք ու բազմութեամբ հրեշ-
տակաց , որ արդարները մեղաւորներէն պի-
տի դատեն :

Հ . Յիսուս համբարձում չառած աշա-
կերաներուն ի՞նչ խոստմունք էր ըրեր :

Պ . Խոստացեր էր որ հոգին սուրբ խաւ-
րէ վրանին :

Հ . Հոգին սուրբ ի՞նչ է :

Պ . Ամենասուրբ Երրորդութեան երրորդ
անձը , երկու անձանց ամէն կերպով հա-
ւասար , մի և նոյն բնութեամբ :

Հ . Հոգին սուրբ ուսկից կը բխէ :

Պ . Ի հօրէ և յՈրդւոյ . որովհետև հօր
առ Որդի , և Որդւոյ առ հայր գոյացական
սէրն է :

Հ . Հոգին սուրբ որ օր առաքելոց վրայ
իջաւ :

Պ . Հոգեգալստեան օրը , որ Պենտեկոս-
տէ կ'ըսուի :

Հ . Ի՞նչ ձևով առաքելոց վրայ իջաւ :

Պ . Հրեղէն լեզուի ձևով ամէն մէկուն
գլխուն վրայ եկաւ հանգչեցաւ :

Հ . Այն հրեղէն լեզուները ի՞նչ կը նշա-
նակեն :

Պ . Կը նշանակեն շնորհաց լոյսը և սիրոյ
բոցը , որով որ լցան առաքեալք , ու լեզուա-
խօսութեան շնորհքն որ ընդունեցան :

Հ . Հոգին սուրբ միայն այն օրը՝ ու ա-
ռաքելոց վրայ միայն իջաւ :

Պ . Աներևութաբար ամէն հաւատացե-
լոց վրայ կ'իջնայ , թէ որ լաւ պատրաս-
տուած ըլլան :

Հ . Հաւատացելոց սիրտը Հոգին սուրբ
ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ընէ :

Պ . Իրեն շնորհքներովն ու պարգևնե-
րովը կը լեցընէ , ու անոր համար Սրբարար
Հոգի կ'ըսուի :

Հ . Հայր և Արդի ալ զմեզ սրբացընելու
շնորհքներ չե՞ն կրնար տալ :

Պ . Հրամար էք . վասն զի Հայր և Արդի
և սուրբ Հոգի մի Աստուած է . բայց ինչ-
պէս արարչութիւնը Հօր Աստուծոյ կ'ըն-
ծայուի , ու փրկութիւնը Արդին Աստուած
մեզի համար մարդ ըլլալով կատարեց , այս-
պէս շնորհաց ազդեցութիւնն ալ Հոգւոյն
սրբոյ կ'ընծայուի :

Թ

Հանգստակիս ինկերուրդ մասը .

Հ . Եկեղեցին ի՞նչ է :

Պ . Ժողով քրիստոնեայ հաւատացելոց , որ օրինաւոր առաջնորդաց կառավարութեամբ նոյն հաւատքը ու նոյն օրէնքը կը դաւանին , ու գլուխնին մէկ է , որ է հոռմմայ Սրբազան Քահանայապետը :

Հ . Ուրեմն Եկեղեցին միայն արդարոց ժողովք չէ :

Պ . Չէ . հապա արդարոց ու մեղաւորաց մէկտեղ . չէ նէ ի՞նչպէս կրնար երևել ըլլալ . որովհետև շատ անգամ չենք գիտեր թէ ճշմարիտ արդարք որո՞նք են :

Հ . Հարկաւոր է որ Եկեղեցին երևել ըլլայ :

Պ . Հրամար էք . որպէս զի ամէն մարդիկ ճանչնան , ու իրեն հրամանացը հնազանդին :

Հ . Եկեղեցին ի՞նչ նշաններ ունի որ ամէն մարդիկ կարենան ճանչնալ :

Պ . Չորս գլխաւոր նշաններ . Մի , Սուրբ , Կաթողիկէ կամ Ընդհանուր և Առաքելական :

Հ . Այս նշանները որ Եկեղեցւոյ վրայ կ'երևան :

Պ . Միայն հոռմմեական Եկեղեցւոյն վրայ :

Հ . հոռմմեական Եկեղեցին ո՞րն է :

Պ . Այն որ բոլոր աշխարհք տարածուած է , ու երևելի գլուխս կը դաւանի սրբոյն Պետրոսի յաջորդը :

Հ . Ինչո՞ւ Հռովմէական կ'ըսուի :

Պ . Վասն զի սուրբ Պետրոս , որ աշխարհքիս վրայ Քրիստոսի փոխանորդն էր՝ իր աթոռը հռովմ հաստատեց , ու իր իշխանութիւնը իր յաջորդներուն անցուց :

Հ . Ինչպէս կրնայ մարդ ճանչնալ թէ Հռովմէական Եկեղեցին է Քրիստոսի ճշմարիտ Եկեղեցին :

Պ . Շատ դիւրաւ . վասն զի թէ որ մարդ անկեղծ սրտիւ քննելու ըլլայ , կը տեսնայ որ աս չորս նշաններն ալ ունի :

Հ . Հռովմէական Եկեղեցին ինչպէս Մէկ է :

Պ . Վասն զի ամէն տեղ մէկ հաւատք կը դաւանի , նոյն Խորհուրդները կը գործածէ և մէկ երևելի գլուխ կը ճանչնայ , որ է Սրբազան Պապը :

Հ . Ինչպէս Սուրբ է :

Պ . Վասն զի թէ հաւատքի վրայ եղեր է , թէ բարի վարուց վրայ ինչ որ կը սորվեցընէ՝ սուրբ է , ու թէ որ մէկը Եկեղեցոյ պատուէրները լաւ պահէ , սուրբ կ'ըլլայ :

Հ . Ինչպէս Աստուծոյ իմաստը Ընդհանաբ է :

Պ . Վասն զի բոլոր աշխարհք տարածուած է , ու առաքելոց ժամանակէն սկըսած՝ մինչև աշխարհքիս ետքը պիտի դիմանայ :

Հ . Ինչպէս Առաքելական է :

Պ . Վասն զի առաքելաւք հիմներ են , ու

միշտ իրենց յաջորդներն են կառավարեր :

Հ . Հսովմէական Եկեղեցին ճշմարիտ Եկեղեցի ըլլալով պէտք է իրեն հնազանդիլ :

Պ . Հրամար էք . վասն զի արասքոյ Եկեղեցւոյ փրկութիւնն ոչ գոյ :

Հ . Արո՞նք Եկեղեցիէն դուրս են :

Պ . Կառապաշտները , անհաւատները , հերեափոսները , հերձուածողները ու բանադրածները :

Ժ

Դարձեալ Հանգստեակիս ինկերոյրոյ
մասը .

Հ . Հսովմէական Եկեղեցիէն զատ ուրիշ ճշմարիտ Եկեղեցի չկրնար ըլլալ :

Պ . Չէ . վասն զի մի միայն կ'ըլլայ ճշմարիտ Եկեղեցին ու ճշմարիտ հաւատքը :

Հ . Ինչո՞ւ համար մէկ պիտի ըլլայ ճշմարիտ Եկեղեցին ու ճշմարիտ հաւատքը :

Պ . Վասն զի չկրնար ըլլալ որ Յիսուս իբրև ճշմարիտ հաւատք ստրկեցրնէ Եկեղեցւոյ մը այն բանը , որն որ մէկալ Եկեղեցին իբրև մտրորութիւն կը դատաստարակ . չէնէ իրեն դէմ խօսած կ'ըլլար : Ասոր համար է որ ըսաւ Քրիստոս Մի հօս և մի հովիտ :

Հ . Ի՞նչպէս կը ցուցրնես թէ Հսովմէական Եկեղեցիէն բաժնուած ազանդները ճշմարիտ Եկեղեցւոյ նշանները չունին , ու նախ միութեան նշանը չունին :

Պ . Ասան զի Քրիստոսէ հաստատուած
երևելի դլուխը չընդունելով, որ է սուրբ
Պետրոսին յաջորդը, միանալու կէտ մը չու-
նին, և իրենց վարդապետութիւնները այլ
և այլ կ'ըլլայ :

Հ . Ի՞նչպէս սրբութիւն չունին :

Պ . Ասան զի իրենք իրենց խօսքովը այս
նշանը չեն ընդունիր, երբոր կ'ըսեն՝ թէ Ն-
կեղեցին կրնայ սխալիլ . և մէջերնէն սուրբ
մը եղած չէ . և ոչ ճշմարիտ հրաշք մը եղած
է, ինչպէս որ Աստուած միշտ հռովմեա-
կան Նկեղեցւոյն մէջ այս բաներս յայանի
երևցուցեր է :

Հ . Բայց հռովմեական Նկեղեցին ալ
ի՞նչպէս սուրբ կրնայ ըլլալ, որ մէջը այն-
չափ մեղաւորներ կան :

Պ . Ասան զի ամենայն մտութիւնները
կը դատաւարակէ . իսկ մէկալ Նկեղեցինե-
րուն սկզբունքները սովորաբար ինքիրենը
դէպ 'ի անկարգութիւն կ'առաջնորդեն :

Հ . Ի՞նչպէս մէկալ աղանդները ընդհան-
րական չեն, որ ամէն տեղ հերեօթիկոս կը
դանուի :

Պ . Ասան զի մէկալ ժողովները, հռով-
մեական Նկեղեցւոյն պէս՝ ամէն տեղ նոյն
չեն, ու ատեն ատեն կը փոխուին :

Հ . Ի՞նչպէս մէկալ ժողովները Առա-
քելական չեն :

Պ . Ասան զի իրենց հիմնադիրները կը
ճանչցուին որ առաքելները չեն, ու ի-
րենց նորահնար վարդապետութիւնը առա-
քելոցմէ շատ ետքը եղած է :

Հ. Ուսուցանող Եկեղեցին ո՞րն է :

Պ. Եպիսկոպոսներու ժողովքը իրենց գլխոյն՝ հաովմայ քահանայապետին հետ միատեղ :

Հ. Ուսուցանող Եկեղեցին կրնայ սխալիլ :

Պ. Ոչ երբէք. հաւատքի և բարի վարուց կանոններու մէջ միշտ անսխալ է՝ թէ մեկտեղ ժողոված ըլլայ և թէ ցրուած :

Հ. Ինչո՞ւ անսխալ պիտի ըլլայ Եկեղեցին :

Պ. Վասն զի Քրիստոս խոստացաւ՝ որ շրոմէք շքոխոյ Եկեղեցւոյ պիտի չյաղթեն, ու ինքը Եկեղեցւոյ հետ պիտի ըլլայ միշտ՝ ի կապարած աշխարհի, ու հոգին սուրբ ամէն ճշմարտութիւն Եկեղեցւոյն պիտի սորվեցընէ :

Հ. Պէտք է որ ամէն հաւատացեալք Եկեղեցւոյ վճռոցը հնազանդին :

Պ. Հրամար էք. վասն զի Յիսուս ըսաւ առաքելոց. Որ յեղ տէ՛ ինչ տէ, և որ զյեղ աւարգէ՛ զիս անարգէ : Եւ որ ոչ տէ եկեղեցւոյն՝ եղիցի իբրև զհեթանոսն և զժադասուոր :

Հ. Բաւական չէ՞ որ Սուրբ Գիրքը մեզի հաւատքի կանոն ըլլայ :

Պ. Չէ. վասն զի մէյմը որ շատերը ոչ կրնան կարդալ և ոչ կրնան հասկընալ. մեկ մ'ալ՝ որ Ուսուցանող Եկեղեցին միայն սուրբ Գիրքը մեզի կը ցուցընէ ու անոր խմաստը կրնայ բացատրել :

Հ. Ինչո՞ւ ամէն հաւատացեալք Սուրբ Գրքին խմատները բացատրելու իշխանութիւն չունին :

Պ • Ասան զի կրնան սխալել, ու մէկը մէկ կերպով կը բացատրէ, ու մէկալը ուրիշ կերպով • ինչպէս որ հերեօտիկոսաց մէջ կը հանդիպի • անանկով հաւատքը մէկ չկրնար ըլլալ :

Հ • Եկեղեցին հաւատքի նոր վճիռ մ'որ ընելու ըլլայ, կամ հերեօտիկոսութիւն մը դատապարտելու ըլլայ, հաւատքին նոր յաւելուած մը ըրած չըլլար :

Պ • Չէ • հասկա միայն ինչ որ միշտ հաւատացեր է կը բացատրէ կամ կը հաստատէ, և կը դատապարտէ զանոնք որ նոր բան մը կ'ուզեն խոթել :

ԺԱ.

Հանգանակիև ինկերորդ, տասներորդ, մետասներորդ ու երկուտասներորդ մասը .

Հ • Հաղորդութիւն սրբոցն ինչ է :

Պ • Ամենայն հաւատացելոց Եկեղեցւոց մէջ եղած պատարագաց, աղօթից ու բարեգործութիւններուն մասնակից ըլլալն է :

Հ • Հաղորդութիւն սրբոցը աշխարհքիս վրայ եղած հաւատացելոց վրայ միայն կը հասկըցուի :

Պ • Չէ • հասկա արքայութեան մէջ եղած սրբոց վրայ ալ և Քաւարանի հոգւոց վրայ ալ • որովհետև բոլորը մէկէն Քրիստոսի Եկեղեցի կ'ըսուին • աշխարհքիս վրայ Չինուու-

րեալ կ'ըսուի, երկինքը Յաղթական, ու
քաւարանի մէջ Աշտակիր:

Հ. Երկինքի սուրբերուն հետ ի՞նչ հա-
ղորդութիւն կրնանք ունենալ:

Պ. Այս որ մենք իրենց աղօթք կ'ընենք,
իրենք ալ մեզի համար բարեխօս կ'ըլլան:

Հ. Քաւարանի հոգւոց հետ ի՞նչ հա-
ղորդութիւն կրնանք ունենալ:

Պ. Այն՝ որ մեր ըրած աղօթքովք, բա-
րեգործութիւններովք ու սատարագներու-
ովք իրենց օգնութիւն կը հասնինք:

Հ. Ստոյգ է թէ քաւարան կայ, ու մենք
ալ այն տեղի հոգւոց օգնութիւն կրնանք
ընել:

Պ. Հրամեր էք, ու հաւատքի մասն է,
ու Եկեղեցին միշտ մեռելոց համար աղօթք
ըրած է:

Հ. Քաւարանն ի՞նչ է:

Պ. Տեղ մը, ուր կ'երթան անոնք, որ թէ-
պէտ Աստուծոյ շնորհաց մէջը կը մեռնին,
բայց իրենց մեղաց համեմատ սասիժը գեռ
քաշած չըլլալով՝ հոն կը քաշեն ու կը մա-
քրուին:

Հ. Ի՞նչ ըսել է Խողովիան Ռդաց:

Պ. Ըսել է որ Եկեղեցին Քրիստոսէ իշ-
խանութիւն առած է որ ամէն մեղք կրնայ
թողուլ:

Հ. Եկեղեցւոյ մէջ թողութիւն մեղաց
ի՞նչպէս կ'ըլլայ:

Պ. Սուրբ խորհուրդներովք՝ որ Քրիս-
տոսի արդիւնքը մեզի կը մերձեցընեն:

Հ. Յարութիան Տարժնոց ի՞նչ ըսել է:

Պ • Ըսել է որ աշխարհքիս ետքը ամէն մեռած մարդիկներու հոգին մարմնոյն հետ պիտի միանայ, որ Քրիստոսի առջև դատաստանի ելլան :

Հ • Ինչ մարմին որ հիմա ունինք, անով յարուժիւն պիտի առնենք :

Պ • Հրամար էք :

Հ • Յարուժիւն մարմնոց ինչո՞ւ պիտի ըլլայ :

Պ • Որպէս զի մարմինն որ արդարոց առաքինութեանցը ու մեղաւորաց ախտերուն հաղորդ եղեր է, անոնց վարձուցն ալ կամ պատժոցը մասնակից ըլլայ :

Հ • Ուրեմն ամէնքը նոր կերպով յարուժիւն պիտի չառնեն :

Պ • Չէ • արդարք նոյն մարմնով պիտի յարուժիւն առնեն, բայց անկրահան ու փառաւոր • մեղաւորք ալ նոյն մարմնով, բայց պժգալի ու յաւիտեան երելու դատապարտուած :

Հ • Ի՞նչպէս կրնան կենդանանալ անոնք, որ դաղանները կերեր են, կամ մոխիր են դարձեր :

Պ • Աստուծոյ ամենակարողութեանը աւելի դժուար չէ մոխիրներէ մեր մարմինը շինել, քան թէ ոչընչէ բոլոր աշխարհք ըստեղծել :

Հ • Յարուժիւն մարմնոց ու դատաստանին որը երբ պիտի ըլլայ :

Պ • Մարդ չկայ որ այդ բանը գիանայ • բայց Տէրն մեր ըսաւ, որ երբոր աշխարհքիս վրայ հաւատքը տկարանայ, ու անի-

բաւութիւնը շատնայ, այն ատենը՝ մարդկանց չկարծած ժամանակը՝ պիտի գայ :

Հ • Ի՞նչ կը նշանակէ յաւիտենական կեանք :

Պ • Կը նշանակէ թէ անոնք որ Աստուծոյ շնորհացը մէջ կը մեռնին՝ յաւիտեան երանելի կեանք մը պիտի վայելեն :

Հ • Մեղաւորք ալ յաւիտեան կենդանի պիտի չմնան :

Պ • Մնան պիտի • բայց կեանքերնին յաւիտեան տանջանօք պիտի ըլլայ • անոր համար մանաւանդ յաւիտենական մահ կ'ըսուի :

ԺԲ

Յոյս, Յուսոյ դեմ մեղքերը • Աղօրք •

Հ • Յոյսն ի՞նչ է :

Պ • Աստուծոյ պարգևն է, որով վաստահութեամբ կը յուսանք՝ թէ Աստուած մեզի պիտի պարգևէ յաւիտենական կեանք, ու յաւիտենական կենաց արժանի ըլլալու միջոցները :

Հ • Մեր յոյսը ի՞նչ բանի վրայ հաստատուած պիտի ըլլայ :

Պ • Աստուծոյ բարութեան, ամենակարողութեան, ու անսուտ խոստմանցը վրայ, ու Յիսուսի արդեանցը վրայ :

Հ • Ինչո՞ւ համար կ'ըսես թէ յաւիտենական կեանքը Աստուծմէ պիտի յուսանք, բայց արժանի ալ պիտի ըլլանք :

Պ . Ասան զի յաւիտենական կեանքը վարձք մըն է , որուն արժանի կ'ըլլանք Յիսուսի արդիւնքը մեզի մերձեցընելով այն միջոցներով , որ ինքը հաստատեր է :

Հ . Արո՞նք են այս միջոցները :

Պ . Աղօթք , խորհուրդք Նկեղեցւոյ , և բարեգործութիւնք :

Հ . Յուսոյ դէմ մեղքերը որո՞նք են :

Պ . Յուսահատութիւն և յանդրգնութիւն :

Հ . Յուսահատութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Մեղք մըն է , որով որ մարդ Աստուծոյ բարութեանը վրայէն վստահութիւնը կը կորսընցընէ և կը կարծէ որ իր մեղաց թողութիւն պիտի չգանայ , ու չկարենայ պիտի յաղթել փրկութեան հասնելու դժուարութիւններուն :

Հ . Յանդրգնութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Մեղք մըն է , որով մարդ միտքը կը դնէ թէ աւանց բարեգործութեան՝ փրկիութեան կրնայ հասնիլ , և օրէ օր կը ձգէ մեղքէ ետ կենալը :

Հ . Աստուծոյ դատաստանին վախը յուսոյ դէմ չէ՞ :

Պ . Չէ . մանաւանդ թէ յուսոյ պէս աւաքինութիւն մըն է . Աստուծոյ վախը հարկաւոր է մեղքէ զգուշանալու համար . իսկ թէ որ թշուառութեամբ մեղք գործենք , հարկաւոր է յոյսը՝ թողութիւն գրանալու համար :

Հ . Մեզի պէտք եղած շնորհքները ընդունելու համար աւելի ազգու միջոցը որն է :

Պ . Աղօթքն է :

Հ . Աղօթքն ինչ է :

Պ . Միտքը առ Աստուած վերցընել , մեղի պէտք եղած բաները խնդրելու համար :

Հ . Աղօթքը Աստուծոյ հրամանն է չէ՛նէ խրատ :

Պ . Աստուծոյ հրամանն է . վասն զի Աստուած մեղի հարկաւոր եղած բաները աղօթքի հետ կապած է :

Հ . Բայց որովհետեւ Աստուած բոլոր մեղի հարկաւոր եղած բաները գիտէ , ուրեմն խնդրել ինչ պէտք է :

Պ . Ինքն տասնել կ'ուզէ ; որպէս զի մեր աղօթքովը զինքը փառաւորենք , և մեր ախարութիւնը խմանանք , և թէ իրեն օգնակա՛նութեանը կարօտ ենք :

Հ . Աղօթքին պտուղն ինչ է :

Պ . Աստուծ մէ ամէն բան աղօթքով կ'ընդունինք . վասն զի Յիսուս խոստացաւ մեզի՛ թէ ինչ որ իր անուամբը խնդրենք , կ'ընդունինք :

Հ . Հապա ինչո՞ւ շատերը աղօթք կ'ընեն ու իրենց խնդիրքը չեն ընդունիր :

Պ . Վասն զի ինչ որ պէտք է այն չեն խնդրեր , կամ ինչպէս որ պէտք է անանկ չեն խնդրեր :

Հ . Ե՞րբ պէտք է աղօթք ընել :

Պ . Մասնաւորապէս առաւօտը և իրիկու՛նը . ու զանց անելը քրիստոնէի անվայել բան է :

Հ . Ի՛նչ բանի համար պէտք է առաւօտը աղօթք ընել :

Պ • Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալու համար՝ որ զմեզ սակեցեր ու մինչև այն օրը պահեր է • և խնդրելու համար՝ որ նոյն օրը օրբուժեամբ անցընենք :

Հ • Իրիկունը ի՞նչ բանի համար պէտք է աղօթք ընել :

Պ • Նոյն օրուան մէջ Աստուծոյ մեղի ըրած երախտեացը շնորհակալ ըլլալու համար, մեր մեղացը թողուժիւն խնդրելու, ու գիշերը ամէն վտանգէ զմեզ պահելու համար :

ԺԳ.

Տերուհակաս Աղօթք, և առաջին, երկրորդ ու երրորդ խնդրուածները .

Հ • Մեր Աստուծակ ընելու խնդիրքները ի՞նչ բանի մէջ համառօտուած է :

Պ • Հայր Աբիմ մէջը, որ Տերուհակաս Աղօթք կ'ըսուի :

Հ • Ինչո՞ւ Տերուհակաս Աղօթք կ'ըսուի :

Պ • Վասն զի այս աղօթքը ինքն Յիսուս մեղի սորվեցուց, անոր համար ամէն աղօթքէ գերազանցն է :

Հ • Բերնուց գիտե՞ս այս աղօթքը :

Պ • Հրամար էք • և ամէն քրիստոնէայ պէտք է գիտնայ և շատ անգամ ըսէ :

Հ • Ըսէ տեսնամ :

Պ • Հայր մեր որ յերկինս էս,

1 Սուրբ եղիցի անուն քո .

2 Եկեացէ արքայութիւն քո .

3 Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի :

4 Ձհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր .

5 Եւ թող մեզ զպարտիս մեր , որպէս և մէք թողումք մերոց պարտապանաց .

6 Եւ մի տանիր զմեզ 'ի փորձութիւն .

7 Այլ փրկեա զմեզ 'ի ջարէ . Ձի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս . ամէն :

Հ . Ինչո՞ւ համար կ'ըսես հայր թէ ո՞ր յերկինս էս :

Պ . Որպէս զի ցուցնենք թէ ի՞նչ յարգութեամբ ու վստահութեամբ որդիքը այնպիսի հօր մը առջև պիտի ելլան , որ քան զամենայն հայր մեծ ու բարի է :

Հ . Ինչո՞ւ զԱստուած հայր կը կոչես :

Պ . Վասն զի ինքը մեր արարիչն է . և դարձեալ՝ վասն զի Յիսուսի իր միածին Որդւոյն արդեամբքը իրեն որդեգիր եղանք :

Հ . Ինչո՞ւ կ'ըսես հայր թէ , և ոչ հայր իմ :

Պ . Որպէս զի ցուցնենք թէ Աստուած մեր ամենուս հայրն է , և մենք մէկմէկու եղբարք , ու պէտք է որ իրար եղբօր պէս սիրենք , ու չէ թէ միայն մեզի համար , հաստատաբար ինչնեքո՞ւն համար ալ պէտք է աղօթք ընենք :

Հ . Ինչո՞ւ կ'ըսես Ո՞ր յերկինս էս , երբոր Աստուած ամէն տեղ է :

Պ . Վասն զի գլխաւորապէս Աստուած երկինքը կը թագաւորէ , և մեր ժառանգու-

Թիւնն ու հայրենիքը երկինքն է, որուն որ
միշտ պիտի փափաքինք :

Հ. Սոբէ եւ ի՞նչ անուն քո ըսելով Աստուծո՞ւ
մէ ի՞նչ կը խնդրես :

Պ. Կը խնդրեմ որ ամենայն արարածք
դ Աստուած ճանչնան, փառաւորեն, ու Աս-
տուծոյ ծառայեն :

Հ. Ինչո՞ւ աս խնդրուածքը ամէն խն-
դրուածքէ սուաջ կ'ընես :

Պ. Վասն զի Աստուծոյ որդի ըլլալով
ուրիշ բան այնչափ պիտի չխնդրենք, որչափ
որ դ Աստուած հայր մեր ամէնքը փառաւո-
րեն, ու ամէնքը իրեն ծառայեն :

Հ. Անոնք որ իրենց մեղքերովը ու չար
օրինակներովը կը նախաանն դ Աստուած,
ի՞նչ կ'ընեն :

Պ. Այս աղօթքով իրենք զիրենք կը դա-
տապարանեն, և բերնով ըսածնին իրենց վար-
քովը սուա կը հանեն :

Հ. Այս խօսքովս Եկեացէ արքայուհիան քո
ի՞նչ կը խնդրենք :

Պ. Կը խնդրենք որ Աստուած մեզայ
Թագաւորութիւնը կործանէ, ու իր շնորհ-
քովը ինքը մեր սիրար Թագաւորէ, և մեզ
չուսով երկնային Թագաւորութեանը ար-
ժանի ընէ :

Հ. Ի՞նչ կը խնդրենք այս խօսքովս Ե-
ւ ի՞նչ Իսմէ քո որպէս յերկնս և յերեւի :

Պ. Կը խնդրենք որ մեր կամքը այնպէս
Աստուծոյ կամայը հպատակ ըլլայ, որ այն
կերպով իր կամքը կատարենք՝ ինչպէս որ
սուրբերը երկինքը կը կատարեն :

Հ. Միայն Աստուծոյ հրամանները կատարելով Աստուծոյ կամքը կը կատարենք :

Պ. Այնպէս կամքերնիս Աստուծոյ կամացը հպատակ պիտի ըլլայ , որ համբերութեամբ քաշենք ամէն նեղութիւն ալ որ մեզի խաւրէ :

ԺԳ

Չորրորդ, հինգերորդ, վեցերորդ ու եօթներորդ խնդրուածքները .

Հ. Ի՞նչ կը խնդրենք այս խնդրուածքովս Ձեզի Տէր Հանապաղոցի Կոնք Տէր այսօր :

Պ. Կը խնդրենք Աստուծմէ որ մեզի պէտք եղած հոգևոր ու ժամանակաւոր օգնութիւնները մեզի պարգևէ :

Հ. Աստուծմէ ի՞նչ հոգևոր օգնութիւններ կը խնդրենք :

Պ. Իրեն շնորհքը , իրեն աստուածային խօսքը , ու սուրբ խորհուրդները , և մասնաւորապէս սուրբ հաղորդութիւնը :

Հ. Ի՞նչ ժամանակաւոր օգնութիւններ կը խնդրենք :

Պ. Կերակուր , զգեստ , ու ինչ որ մեր կեանքը պահելու հարկաւոր է :

Հ. Ուրեմն օրինաւոր է աշխարհքիս բարիքները Աստուծմէ խնդրելը :

Պ. Հրամար էք միայն թէ անանկ խնդրենք՝ որ մեր փրկութեանը մասն չբերեն , որ ամէն բանէ վեր պիտի սեպենք :

Հ. Ինչո՞ւ հայ միայն կ'ըսենք, որ ամէն ու-
տելու բաներուն մէջ աւելի հասարակն է:

Պ. Վասն զի պէտք է որ փափուկ ու
աւելորդ բաներ խնդրենք, այլ հարկաւո-
րովը դո՛՛հ ըլլանք:

Հ. Ինչո՞ւ կ'ըսենք հանապազօր, ու այսօր:

Պ. Որպէս զի ցուցընենք թէ պէտք է որ
ամէն օր Աստուծոյ աղօթք ընենք, ու դա-
լիքը Աստուծոյ մեր հօրը բարութեանը թո-
ղունք:

Հ. Աստուած կ'արգիլէ որ դալիքը չմը-
տածենք:

Պ. Չէ. բայց կ'արգիլէ որ չըլլայ թէ
հոգ ընելով ու իրեն նախախնամութեանը
չվստահելով մտածենք:

Հ. Ի՞նչ ըսել է թող թէ դպարտիս թէ:

Պ. Ըսել է թէ մարդ պիտոր զինքը ան-
մեղ չսեպէ. հասցա ամէնքնիս ալ մինչև
ցմահ պիտի Աստուծոյ ողորմութեանը վրա-
տահինք:

Հ. Ինչո՞ւ կ'աւելցընենք Որպէս եւ թէ թո-
ղածք թէրոյ պարգասանաց:

Պ. Վասն զի Աստուած կերպով մը խօսք
տուեր է թէ՛ որոնք որ իրենց թշնամեացը
կը ներեն, Աստուած անոնց թողութիւն
կու տայ. ուստի թէ որ մենք ուրիշներուն
չներենք նէ, պարսպ բան է Աստուծմէ
թողութիւն խնդրելը:

Հ. Ի՞նչ կը խնդրենք այս խօսքերովս
Մէ քանիք զձեզ 'ի Ժո՛ճո-Յիւն:

Պ. Կը խնդրենք որ փորձութեանց դէմ
կենալու համար մեզի օգնէ. վասն զի միշտ

փորձութեան մէջ կը ձգեն զմեզ աշխարհք,
սասանայ, ու մեր մարմինը :

Հ. Ուրեմն խնդիրքնիս այն չէ որ փոր-
ձութիւն չքաշենք :

Պ. Չէ. վասն զի մեր Փրկիչը փորձու-
թիւն քաշելէն ետքը, թոյլ կու տայ որ մենք
ալ փորձութիւն քաշենք, որպէս զի մեր
հաստատութիւնը երեան դայ, ու արթուն
կենանք :

Հ. Այս խօսքս Մ' ասնից պէս, չընդուն-
ներ թէ փորձութեանց պատճառը Աս-
տուած է :

Պ. Չէ. հասկա միայն կը ցուցնէ թէ
ինքը թոյլ կու տայ. բայց ոչ երբէք կը թո-
ղու որ մեր կրցածէն աւելի փորձութիւն
քաշենք :

Հ. Անոնք որ կարծելով թէ փորձու-
թեան կրնան յաղթել, ու առանց հարկա-
ւորութեան զիրենք փորձութեան մէջ կը
ձգեն, կրնան վստահութեամբ այս աղօթքը
ընել, յուսալով որ Աստուած իրենց աղօ-
թիցը լսէ :

Պ. Չէ. վասն զի դորձքով իրենց յան-
դրդնութիւնը կը ցուցնեն. ուստի շատ ան-
գամ այնպիսիները փորձութենէ կը յաղ-
թուին :

Հ. Ի՞նչ խնդիրք կ'ընենք այս խօսքովս
Առ իմե՞ս պէս 'ի շահ :

Պ. Կը խնդրենք որ Աստուած պահէ ըզ-
մեզ այն ամէն հոգեւոր ու մարմնաւոր շարէ,
որ մեր հոգւոյն փրկութեանը վրաս կրնայ
հասցնել :

Հ. Ինչո՞ւ ընդհանրապէս 'ի շարէ կ'ըսենք, ու մասնաւորապէս ինչ չարէ է չենք ըսեր :

Պ. Ասան զի այն որ մեզի չար կ'երևայ, ինչպէս հիւանդութիւն, աղքատութիւն, և այլն, շատ անգամ մեզի բարիք է. անոր համար կը խնդրենք. Աստուծմէ որ պահէ զմեզ այն չարէն, որ իրաւցընէ մեզի վնասակար է :

Հ. Ի՞նչ ըսել է Ձի քո է արդարաւի՞տն և դժբա՞ւիտն և իստոք յաւիտեանս. ամէն :

Պ. Ըսել է թէ ինքն է մեր ամենակարող թագաւորը, և իրեն միայն կը վայել յաւիտեանական փառք : Եւ ամէն ըսելով, որ եղի՞ր ըսել է, կը հաստատենք մեր ամենայն խնդիրքները :

ԺԵ

Ողջունատրուրիւն Հրեշտակային .

Հ. Հայր մերէն ետքը ո՞ր աղօթքը շատ անգամ պէտք է ընենք :

Պ. Ողջոյն քեզ Մարիամը, որ Ողջունատրութիւն Հրեշտակային կ'ըսուի : Ուսուրբ Աստուածածնին կը մատուցանենք՝ զինքը պատուելու ու իր բարեխօսութիւնը խնդրելու համար :

Հ. Ըսէ որ տեսնամ :

Պ. Ողջոյն քեզ Մարիամ, լի շնորհօք . Տէր ընդ քեզ . օրհնեալ ես դու 'ի կա-

նայս, և օրհնեալ է որառչ որովայնի քո
Յիսուս: Սրբուհի Մարիամ, մայր Աստու-
ծոյ, բարեխօսեա՛ն վասն մեր մեղաւորացս
այժմ, և 'ի ժամու մահուան մերոյ. ամէն:

Հ. Այս աղօթքը ո՛վ է շարադրեր:

Պ. Գաբրիէլ հրեշտակապետը, սրբու-
հի Եղիսաբէթ ու Եկեղեցին:

Հ. Գաբրիէլ հրեշտակապետը ո՞ր խօս-
քերն է զուրցեր:

Պ. Այս խօսքերս. Ռ-բախ Լեւ Բեբեւաւր.
Տէր ընդ +եւ, Ղի Գրեբ շնորհս Աստուծոյ. ու
այս խօսքերէս շարադրած է Ողջոյնին առջի
մասը. Ողջոյն +եւ Մարիամ, Լի շնորհօք, Տէր
ընդ +եւ:

Հ. Եղիսաբէթ ո՞ր մասն ըսաւ:

Պ. Օրհնեալ էս դոս 'ի կանայս, և օրհնեալ է
պսոսող որովայնի քո:

Հ. Եղիսաբէթ ո՛վ էր:

Պ. Յովհաննու Մկրտչին մայրը ու սուրբ
Աստուածածնայ ազգականը:

Հ. Յովհաննէս Մկրտիչն ո՛վ էր:

Պ. Քրիստոսի կարապետը, որ ծնանե-
լէն առաջ սուրբ Աստուածածնայ այցելու-
թեամբը սրբեցաւ:

Հ. Եկեղեցին Ողջոյնին ո՞ր մասը շարա-
դրեց:

Պ. Սրբուհի Մարիամ, մայր Աստուծոյ, բարե-
խօսեա վասն մեր մեղաւորացս այժմ, և 'ի ժամու
մահուան մերոյ. ամէն:

Հ. Ինչո՞ւ սուրբ Աստուածածնայ Լի շնոր-
հօք կ'ըսենք:

Պ. Վասն զի միշտ Աստուծոյ սիրելի է.

դաւ, ու միշտ մեծամեծ առաքինութիւններով զարդարուած էր, և ոչ երբէք սղախի մեղք մ' ալ գործեց:

Հ. Սուրբ Գիլք ուրիշ սուրբերուն համար ալ չըսեր թէ լի էին շնորհօք:

Պ. Հրամեք էք. բայց որովհետև սուրբ Աստուածածին ամէն սուրբերէն աւելի մեծ պատուոյ հասաւ Աստուծոյ մայր ըլլալովը, անոր համար ամենէն ալ եւել շնորհք առնելու արժանի եղաւ:

Հ. Սուրբ Աստուածածին սկզբնական մեղք ունեցաւ:

Պ. Իրաւ այս բանս դեռ Եկեղեցին իբրև հաւատոյ մաս որոշած չէ, բայց բաւականապէս իր դիտաւորութիւնը կը ցուցնէ Անարատ Յղութեան տօնը կատարելովը, ու արդելելով որ ամենևին մէկը այս բանիս դէմ չխօսի¹:

Հ. Ի՞նչ ըսել է Տէր ընդ + եւ:

Պ. Ըսել է թէ սուրբ Աստուածածնայ

¹ Եպիսկոպոսք Սրբազան Պատէն խընդրեցին այս ետքի ատեններս, որպէս զի հաստատէ իբրև հաւատքի մաս թէ սուրբ Աստուածածին անարատ յղացաւ. և այս խընդիրքս որոշուելու համար Եկեղեցւոյ մէջ շատ ջերմեանդութիւններ ըլլալէն վերջը, հուսկ յետոյ 1854 տարւոյն ընդհանրական ժողովքով Եկեղեցին հաւատքի մաս վրձնեց:

սիրտը ու ամէն փափաքները բոլորովին մաւ-
նաւոր կերպով մը Աստուծոյ նուիրած է :

Հ . Ի՞նչ ըսել է Օրհնեալ էս դո՛ւ ՚ի կա-
նայս :

Պ . Ըսել է որ սուրբ Աստուածածին
այնպիսի շնորհք մը ունեցաւ , որ ոչ ոք ու-
նեցեր է , որ կոյս ու մայր ըլլայ . անոր հա-
մար արժան է որ ամէն մարդիկ իրեն երա-
նի տան :

Հ . Ինչո՞ւ կ'ըսենք Օրհնեալ է պսոսղ որո-
վայնի դո :

Պ . Որպէս զի ցուցնենք թէ սուրբ Աս-
տուածածին ալ դորձակից եղեր է Մար-
դեղութեան մեծ խորհրդոյն . և ինչպէս որ
Յիսուս օրհնեալ է ու ամէն բանէ վեր , ա-
սանկ ալ սուրբ Աստուածածին ամէն արա-
րածներէն վեր է :

Հ . Ինչո՞ւ համար աւելցուցեր է Եկեղե-
ցին Սրբոսկի Մարիամ Տայր Աստուծոյ , Բարեխօ-
սէա վան Տէր Տեղաւորացս այժմ :

Պ . Որպէս զի սուրբ Աստուածածնայ
սրբութեան մեծութիւնը խնայրնէ , և թէ
իրեն զօրաւոր բարեխօսութեամբը ինչ շք-
նորհքի որ կարօտութիւն ունինք , ինքը իր
Որդիէն կրնայ ընդունիլ :

Հ . Ինչո՞ւ համար կ'ըսենք ՚ի Ժամս Տա-
հասան Տէրոյ :

Պ . Որպէս զի սուրբ Աստուածածնայ
բարեխօսութեամբը բարի մահ ունենանք ,
որ ամէն շնորհքէ աւելի մեծ շնորհքն է :

Հ . Աստուածածնայ Աերափոխման տօնն
ի՞նչ է :

Պ • Այն օրուան յիշատակն է, որ սուրբ Աստուածածինն մեռնելէն ետև յարութիւն առաւ, ու հոգւով ու մարմնով երկինք փոխադրուեցաւ • ինչպէս որ ընդհանուր Եկեղեցոյ աւանդութիւնն է :

ԺԶ

Պաշտօն Կոշիկ Մարիամու :

Հ • Ի՞նչ սովորութիւն է որ քրիստոնէից երկիրը օրն իրեք անգամ մասնաւոր կերպով մը զանգակ կը զարնեն :

Պ • Որպէս զի իմանանք թէ մեր վերկութեանը վտանգներու ու թշնամիներու մէջը պէտք է որ շատ անգամ սուրբ Աստուածածնայ հզօր բարեխօսութեանը դիմենք :

Հ • Չըվայեր որ սուրբ Աստուածածնայ իբրև մայր Աստուծոյ ուրիշ սուրբերէն զատ մասնաւոր պաշտօն մը մատուցանենք :

Պ • Հրամար էք • արժան է որ Յիսուսէն ետքը՝ ամէն հրեշտակներէն ու ամէն սուրբերէն եւել սուրբ Աստուածածինը պատուենք, զոր Եկեղեցին Գերձառայութիւն կը կոչէ :

Հ • Նոյնպէս պէտք չէ՞ որ մասնաւոր սէր մը ու մասնաւոր վատահուծիւն մը ունենանք սուրբ Աստուածածնայ վրայ :

Պ • Հրամար էք • վասն զի ոչ միայն մայր Աստուծոյ է, հասլա մեզի ալ մայր շնորհաց է :

Հ. Ի՞նչպէս սուրբ Աստուածածին մեզի մայր շնորհաց է :

Պ. Վասն զի Արդին Աստուծոյ մարդ ըլլալով մեզ իրեն եղբայրագիր ըրաւ . ուրիմն սուրբ Աստուածածնայ ալ որդիքներն եղանք :

Հ. Այս բանս ո՞վ մեզի սորվեցուցեր է :

Պ. Յիսուս , որ խաչին վրայ Յովհաննու աւետարանչին ըսելով՝ ամենուս ըսաւ թէ Ահա մայր քո , ու ցուցուց սուրբ Աստուածածինը : Եւ անանկով մեզի սորվեցուց թէ ինչ որդիական մեծարանք ու սէր պէտք է ունենանք սուրբ Աստուածածնայ վրայ :

ԹԷ

Սեր Աստուծոյ , սեր ընկերիսեւ և սեր
սեճիս .

Հ. Սէրն ի՞նչ է :

Պ. Առաքինութիւն մըն է որ Հոգին սուրբ մեր սիրտը կը հեղու , որով զԱստուած վասն Աստուծոյ ամէն բանէ վեր կը սիրենք , և մեր ընկերը իբրև մեր անձը կը սիրենք Աստուծոյ սիրոյն համար :

Հ. Ի՞նչ է սէրն Աստուծոյ վասն Աստուծոյ :

Պ. Է զԱստուած սիրել չէ թէ այն ամէնայն բարեաց համար որ մեզի ըրեր է ու դեռ պիտի ընէ , հասլա վասն զի ինքը ար-

Ժանի է մեր սիրոյն իր անհուն կատարելու
Թեանցը համար :

Տ. Աստուած ամէն բանէ վեր սիրելն
ի՞նչ է :

Պ. Մեր ազգահաններէն ու բարեկամ
ներէն վեր ու մեր անձէն ալ եւել զԱստուած
սիրել, ու պատրաստ ըլլալ՝ իրեն գէմ բան
մը չընելու համար ամէն չարչարանք քաշել,
մինչև մեռնիլ ալ աչքը առնուլ :

Տ. Ի՞նչ նշանով կրնանք իմանալ թէ ար
դեօք զԱստուած ամէն բանէ վեր կը սիրենք
թէ չէ :

Պ. Թէ որ իրեն պատուիրանքները լաւ
պահենք :

Տ. Աստուծոյ սէրը մէկալ պատուիրանք
ներէն ու առաքինութիւններէն տարբեր է :

Պ. Հրամար էք, զառ առաքինութիւն
է, որ մերթ ընդ մերթ բերնով ալ խոստ
ովանութիւնը պիտի ընենք :

Տ. Բանի անգամ Աստուծոյ սիրոյն խոս
տովանութիւնը պէտք է ընենք :

Պ. Եկեղեցին թիւ որոշած չէ, բայց
Աստուծոյ սէրը ամէն առաքինութենէն վեր
ըլլալով՝ պէտք է որ շատ անգամ այդ խոս
տովանութիւնը ընենք :

Տ. Ըսէ անանամ թէ ի՞նչ զիպուածնե
րու մէջ Աստուծոյ սիրոյն խոստովանու
թիւնը պէտք է ընել :

Պ. Երբոր մտքերնիս կը բացուի ու զԱ
ստուած կը սկսինք ճանչնալ, մահուան վը
տանդի մէջ, ու երբեմն երբեմն ուրիշ ինչ
և իցէ ատեն :

Հ. Սիրոյն երկրորդ պատուիրանը ո՞րն է :

Պ. Սիրել զընկերն :

Հ. Ընկեր ըսելով ի՞նչ կը հասկընաս :

Պ. Չէ թէ միայն իմ ազգականներս ու բարեկամներս, հասցա ամէն մարդիկ, իմ թշնամիներս ալ :

Հ. Ամէն մարդիկ սիրենք ու մէկ մարդ մը միայն չսիրենք նէ՛ սիրոյն պատուիրանը կատարած կ'ըլլանք :

Պ. Չէ, վասն զի սէրը ընդհանուր առաքինութիւն է, ու ամէն մարդու վրայ պիտի տարածուի :

Հ. Օրինակով մը այդ բանը բացատրէ :

Պ. Թէ որ մէկը հաւատքին մէկ մասը միայն չհաւատար, ու մէկալ բոլոր մասերը կը հաւատայ, հաւատք չունենար. նոյնպէս թէ որ մէկ պատուիրանք մը չպահէ, չկրնար ըլլալ որ Աստուծոյ սէրը ունենայ :

Հ. Բայց ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ որ թշնամիներն ալ սիրենք :

Պ. Վասն զի Բրիտոս ասանկ հրամայեց. և որովհետեւ մենք որ մեզքով իրեն թշնամին էինք, ու ինքը մեզի համար մեռաւ, կ'ուզէ որ մենք ալ ուրիշները անանկ սիրենք՝ ինչպէս որ ինքը զմեզ սիրեց :

Հ. Ազգականնիս ու բարեկամնիս ուրիշներէն եւեւ կրնանք սիրել :

Պ. Հրամար էք. սիրոյն կարգն ալ այդ է :

Հ. Ի՞նչ պատճառի համար մեր ընկերը պիտի սիրենք :

Պ. Աստուծոյ համար, ու մեզի նման Աստուծոյ պատկերը ըլլալուն համար, ու

Յիսուսի արիւնովը գնուած ըլլալուն համար : Այս պատճառներու համար պէտք է որ մեր սէրը ընդհանուր ըլլայ :

Հ . Թէ որ մէկը իր ընկերը անոր համար սիրէ՝ որ իրեն ախարժեղի է կամ իրեն բարիք կ'ընէ , սիրոյ սրատու իրանը կը կատարէ թէ չէ :

Պ . Չէ . այդ սէրը բնական սէր է , ու մեր փրկութեանը համար օգուտ մը չունի :

Հ . Ինչո՞ւ այս անասի սէրը փրկութեան համար օգուտ չունի :

Պ . Այն զի այն բանին համար Աստուած երկինքը վարձք կուտայ՝ որ իրեն սիրոյն համար կ'ընենք :

Հ . Ընկերնիս ինչպէս պիտի սիրենք :

Պ . Մեր անձին պէս :

Հ . Թէ որ Աստուած կ'ուզէ որ ընկերնիս մեր անձին պէս սիրենք , ուրեմն կ'ուզէ որ մենք զմեզ ալ սիրենք :

Պ . Հրամար էք . և կարգաւորեալ սէրը կը պահանջէ որ մենք զմեզ ուրիշէն առաջ սիրենք :

Հ . Մենք զմեզ ինչ կերպով պիտի սիրենք :

Պ . Աստուծոյ համար և ըստ Աստուծոյ . գլխաւորապէս մեզքէ հետո կենալով , որ մեր ստոյգ մտան է . և մեր փրկութեանը հոգ ունենալով , որ մեր ճշմարիտ բարիքն է :

Հ . Մենք զմեզ ինչպէս ուրիշէն առաջ պիտի սիրենք :

Պ . Ուրիշի հաճոյիցը կամ մարդկային նկատման համար ամենեւին չար գործք մը

չընեւով, ու մեր պարտուցը դէմ բան չընե-
ւով:

Հ. Այն որ իր հոգւոյն վնասովը աշխար-
հային զուարճութեան ետեւէ կ'ըլլայ նէ՛ ինք
զինք կը սիրէ:

Պ. Չէ. մանաւանդ թէ ինքն իրեն մե-
ծագոյն թշնամին է:

Հ. Այս անկարգ սէրը ի՞նչ կ'ըսուի:

Պ. Անձնասիրութիւն:

Հ. Այն որ ընկերոջը մտութիւններուն
ու կրիցը գործակից կ'ըլլայ՝ կը սիրէ իր ըն-
կերը:

Պ. Չէ. մանաւանդ թէ կ'ատէ. որով
հետեւ անոր դաաապարտութեանը գործա-
կից կ'ըլլայ:

Հ. Ուրեմն մեր ու ընկերոջը սիրոյն նը-
պատակը ի՞նչ պիտի ըլլայ:

Պ. Մեր ու այլոց փրկութիւնը:

Հ. Ընկերսիրութեան ի՞նչ ընդհանուր
կանոն կայ:

Պ. Այս երկու կանոնները. նախ՝ այն
որ չենք ուզեր որ ուրիշները մեզի ընենք,
մենք ուրիշի չընենք: Երկրորդ՝ այն բարեքն
որ կ'ուզենք որ ուրիշները ըսա Աստուծոյ
ընեն մեզի, մենք ալ իրենց ընենք:

ԺԸ

Պատուիրակք Սատուծոյ . և առաջիկ
պատուիրակ .

Հ . Առ Աստուած , առ ընկերն և առ
անձն ունենալու սիրոյն պարտքերը ինչ
քանով կը սորվինք :

Պ . Աստուծոյ պատուիրանքներովք :

Հ . Աստուծոյ պատուիրանքները քանի
են :

Պ . Տասն են . անոր համար Տասնադա-
նեայ պատուիրանք կ'ըսուին :

Հ . Աս պատուիրանքները Աստուած կ'ըր-
տուեր է մարդուն :

Պ . Մովսէս մարգարէին ձեռքովը՝ Իս-
րայելացւոց Եգիպտոսէն ելլալէն յիսուն օր
եաքը : Յիսուս ալ նոյն պատուիրանքները
աւետարանին մէջ հաստատեց :

Հ . Հին օրինաց մէջ այն օրը ինչ կ'ը-
տուեր :

Պ . Պենտեկոստէ . նոյն օրն է որ Հոգին
սուրբ ինչաւ Առաքելոց վրայ՝ նոյն պա-
տուիրանքները կատարելագործելու և հա-
ւատացելոց սիրտը տպաւորելու համար :

Հ . Մովսէսէն առաջ աս պատուիրանք-
ները պահելու պարտք չկար :

Պ . Հրամար էք , կար . վասն զի ընտկան
օրինաց բացատրութիւնն են , որ ուղիղ բա-
նը ամէն մարդու տուն կու տայ . անանկ
որ հեթանոսներն ալ պէտք էր որ պահէին :

Հ . Ըսէ տասը պատուիրանքներն որ սեռ
նամ :

Պ . Ես եմ տէր Աստուած քո :

1 Մի՛ ունիցիս այլ Աստուած առաջի իմ :

2 Մի՛ անուշուս զանուն Աստուծոյ քո
ընդունայն :

3 Յիշեա զոր շարաթուն սրբել զնա :

4 Պատուեա զհայր քո և զմայր , զի եր-
կայնակեաց լինիցիս ՚ի վերայ երկրի :

5 Մի՛ սպանաներ :

6 Մի՛ շնար :

7 Մի՛ գողանար :

8 Մի՛ սուս վկայեր զընկերէ քուսմէ :

9 Մի՛ ցանկար կնոջ ընկերի քո :

10 Եւ մի՛ ամենայնի որ նորա է :

Հ . Այս խօսքերը ՚նչ կը նշանակեն Ես
եմ քէր Աստուած քո :

Պ . Կը նշանակեն թէ ՚նչ պատճառի հա-
մար Աստուծոյ պատուիրանքները պիտի
պահենք :

Հ . Ի՛նչ պատճառի համար պիտի պա-
հենք :

Պ . Նախ արդարութեան համար , վասն
զի Աստուած է պատուիրեր , որ մեր արա-
րիչն ու տէրն է : Երկրորդ երախտագիտու-
թեան համար , որ զմեզ փրկեր ու սատա-
նայի դերութենէն խաղըսեր է :

Հ . Ի՛նչ ըսել է . Մի՛ ունիցիս այլ Աստուած
առաջի իմ :

Պ . Ըսել է որ պիտի հաւտանք որ Աս-
տուած մէկ է , զոր պիտի պատուենք ու
պաշտենք , ու ուրիշ բան պիտի չպաշտենք :

Հ. Աստուածային պաշտօնը ի՞նչ յարգութիւն պիտի ունենայ :

Պ. Պիտի ըլլայ ներքին ու արտաքին :

Հ. Ինչո՞ւ ներքին ալ պիտի ըլլայ, արտաքինը բաւական չէ :

Պ. Ասան զի Աստուած հոգի ըլլալով՝ կ'ուզէ որ զինքը հոգւով ու ճշմարտութեամբ պաշտենք :

Հ. Ինչո՞ւ համար արտաքին ալ պիտի ըլլայ :

Պ. Ասան զի մարդը հոգւով ու մարմնով բազադրած ըլլալով՝ պէտք է որ հոգին ալ մարմինն ալ Աստուծոյ նուիրէ. ու պէտք է որ Աստուած ուրիշներուն առջևն ալ փառաւորէ :

Հ. Աստուած այս պատուիրանքով ի՞նչ կ'արգիլէ :

Պ. Կապալաշտութիւն, կախարդութիւն, աւելորդապաշտութիւն, կեղծաւորութիւն, ու ինչ որ Աստուծոյ պաշտամանը դէմ մեղք ըլլայ :

Հ. Կապալաշտութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Աստուծոյ պաշտօնը ինչ և իցէ արարածոյ մատուցանելն է :

Հ. Կախարդութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Ստանային ձեռքովը հրաշք մը ընել ուզելու վարպետութիւնը. ինչպէս ըլլալու բաները գուշակել :

Հ. Աւելորդապաշտութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Փուճ բաներու վրայ յոյսը դնել. ինչպէս երազի հաւատալ. կախարդներու գուշակութիւններու մտիկ ընել, և այլն :

Հ. Կեղծաւորութիւնն ինչ է :

Պ. Մոլութիւն մըն է, որ արտաքուստ
աստուածաշատութիւն կը ցուցնէ, ու
սիրար բոլորովին դատարկ է երկիւղածու-
թենէ :

ԺԹ

Առաջին պատուիրանքն պաշտօն սրբոց :

Հ. Առաջին պատուիրանքը պահելու
կողմանէ բաւական է որ մէկը միայն Աստու-
ծոյ հաւատայ, ու պաշտէ :

Պ. Պէտք է որ սիրէ ալ զԱստուած, ու
այս պատուիրանքը ամէն պատուիրանքէն
աւելի մեծն է :

Հ. ԶԱստուած ինչպէս պիտի սիրենք :

Պ. Այս բանը Յիսուս մեզի այս խօսքովս
սորվեցուց : Սիրենք զՏէր Աստուած քո յա-
մէնայն սրտէ քոմէ, յամէնայն զօրութենէ քոմէ
և յամէնայն ճիտոյ քոց : Բայց այսպիսի սէր ար-
քայութեան մէջ կատարեալ կ'ունենանք :

Հ. Ինչո՞ւ համար ուրեմն Յիսուս այս-
պէս պատուիրեց :

Պ. Որպէս զի գիտնանք թէ միշտ պիտի
ջանանք Աստուծոյ սէրը մեր սրտին մէջ ա-
ւելցնել, ու մտածենք թէ որչափ որ ալ
զԱստուած սիրենք, միշտ իրեն արժանաւո-
րութենէն պակաս կը սիրենք :

Հ. Ինչ պաշտօն որ սուրբ Աստուածա-

Տնայ ու սրբոց որ կ'ընծայենք նէ՛ Աստու-
ծոյ պաշտամանը դէմ չէ՞ :

Պ. Չէ. վասն զի սուրբ Աստուածածինն
ու սուրբերը չէ թէ իբրև Աստուած կը պա-
տուենք, այլ իբրև բարեկամք Աստուծոյ.
ասանկով սրբոց պաշտօնն ալ Աստուծոյ կը
նուիրուի :

Ն. Ենորհք ընդունելու համար սուր-
բերը բարեխօս բռնելը Յիսուսի բարեխօ-
սութեանը դէմ չէ՞ :

Պ. Չէ. վասն զի կ'ազաչենք որ սուրբե-
րը բարեխօս ըլլան մեզի համար, որ Յիսու-
սի արդեամբքը Աստուծոյ շնորհացը արժա-
նի ըլլանք :

Ն. Սրբոց մասուէքը պէտք է պատուել :

Պ. Հրամար էք. որովհետև սուրբերուն
մարմինը հոգւոյն սրբոց տաճարն եղեր են,
ու ետքը իրենց փառաւոր հոգւոյն հետ պի-
տի միանան. անոր համար պատուոց արժա-
նի են :

Ն. Սուրբերուն պատկերներուն ու ար-
ձաններուն ալ պէտք է պատիւ տալ :

Պ. Հրամար էք. սուրբերուն յիշատակին
համար :

Ն. Սրբոր Յիսուսի, կամ սուրբ Աս-
տուածածնայ, կամ սրբոց պատկերը կամ
արձանն որ կը պատուենք նէ, ոսկին կամ
փայտը կամ նկարն է որ կը պատուենք :

Պ. Չէ. հապա Յիսուս, կամ սուրբերն
որ երկինք են, և այն պատկերը անոնց յի-
շատակը մեր միտքը կը բերէ :

Ն. Բայց Աստուածաշունչին մէջը ար-

գիլանձ է՝ թէ ՄԷ առնիցէ՛ք յեւ յեռագործս
կամ դրօշակաւս :

Պ . Բայց մենք չէ՛ թէ պատկերը կամ ար-
ձանը կը պաշտենք . հասկա ամենայն պատի-
ւը անոր կ'ընծայենք , որ այն պատկերը կամ
արձանը մեր միտքը կը բերէ :

Ի

Աստուծոյ ևրկրորդ պատուիրանքը .

Հ . Աստուած այս խօսքերովս ՄԷ առ-
նորոտս զանան Սպասե՛ծոյ քո ընդունայն , ի՛նչ կը
հրամայէ , ու ի՛նչ կ'արդելու :

Պ . Կը հրամայէ իր սուրբ անունը պա-
տուել , և կ'արդելու որ չպղծուի :

Հ . Աստուծոյ սուրբ անունը ի՛նչպէս
կրնանք պատուել :

Պ . Միշտ յիշելու ատեն պատուով յի-
շելով , և մեր կարօտութեան ատենը վստա-
հութեամբ առ նա դիմելով :

Հ . Աստուծոյ սուրբ անունը ի՛նչպէս
կը պղծուի :

Պ . Անէ՛ծքով , հայհոյութեամբ ու եր-
գումով :

Հ . Մեծ մեղք է Աստուծոյ սուրբ անու-
նը հայհոյելը :

Պ . Հրամար էք . մեծ մեղքերէն մէկն է ,
զոր մարդիկ ալ կը պատժեն : Գաղղիոյ սուրբ
Լուգովիկոս թագաւորը հրաման հանեց որ
հայհոյիչներուն լեզուն ծակծրկեն :

Հ. Միայն Աստուծոյ անունը հայհոյելը մեծ մեղք է :

Պ. Սրբոց անունն ալ ու սրբազան բաներն ալ արհամարհութեամբ յիշելը մեծ մեղք է :

Հ. Երգումն ի՞նչ է :

Պ. ՉԱստուած ճշմարտութեան վկայ կանչել :

Հ. Պարտալ տեղը երգում ընելն ի՞նչ է :

Պ. Առանց հարկաւորութեան ու փուճ բանի համար երգում ընել :

Հ. Թոյլ տրուած է երբեմն երգում ընելը :

Պ. Հրամար է.ք. միայն թէ երգումը ըլլայ խելքով, արդարութեամբ ու ճշմարիտ :

Հ. Խելքով երգումն ի՞նչ է :

Պ. Հարկաւոր դիպուածի երգում ընել, զոր օրինակ թէ որ եկեղեցական կամ աշխարհական իշխան մը պահանջելու ըլլայ որ երգում ընենք :

Հ. Արդարութեամբ երգում ի՞նչ է :

Պ. Ոչ երբէք երգում ընել՝ մեղք մը ընելու համար, կամ այնպիսի բանի՝ որ մեր ընկերոջը վնասակար է :

Հ. Ճշմարիտ երգումն ի՞նչ է :

Պ. Պէտք չէ երբէք երգում ընել այն բանին վրայ, որ չենք դիտեր որ արդեօք իրաւ է թէ չէ :

Հ. Թէ որ մեկը գէշ բան մը ընելու, զոր օրինակ մեկէ մը վրէժ առնելու համար, երգում ընէ, պարտական է երգումը կատարել :

Պ • Ամենեկին չէ • այնպիսի երգում ընելու
լուր կը մեղանչէ , ու երգումը կատարելուը
աւելի կը մեղանչէ :

Հ • Ուխտան ի՞նչ է :

Պ • Աստուծոյ եղած խոստմունք մըն է
լաւագոյն բարի մը ընելու համար :

Հ • Թէ որ մէկը ուխտ ընէ , պարտակա՞ն
է կատարելու :

Պ • Հրամար էք • ու աւելի լաւ է ամենեկին
ուխտ չընել , քան թէ ուխտ ընել ու չկա-
տարել • անոր համար ուխտ մը չըրած խե-
լացի մարդիկներու պէտք է խորհուրդ հար-
ցընել :

Հ • Թէ որ մէկը ուխտ ըրած ըլլայ ու ի-
րաւացի պատճառի մը համար չկարենայ
ուխտը կատարել , ի՞նչ պիտի ընէ :

Պ • Անոնցմէ որ իշխանութիւն ունին
պէտք է անորինումն խնդրէ , կամ խնդրէ որ
ուխտը ուրիշ բանի փոխեն :

ԻՍ.

Երրորդ պատուիրակը .

Հ • Բնական օրէնքն , որ ուրիշ պատուի-
րանքները կը հրամայէ նէ , կը հրամայէ եր-
րորդ պատուիրանքն ալ , որ է Զօր շահ-
ւան սրբել :

Պ • Բնական օրէնքը կը հրամայէ որ քա-
նի մը որ Աստուծոյ նուիրենք • բայց թէ որ
որ , այն չորոշեր :

✕ Հ. Աստուած ինչո՞ւ Հրէից հրամայեց
որ շաբաթ օրը սուրբ պահեն :

Պ. Արարչութեան յիշատակին համար,
որ վեց օրուան մէջ Աստուած ամէն բան
ստեղծելէն ետքը դադրեցաւ, զոր Աստուա-
ծաշունչը հանդիստ տեսան կը կոչէ :

Հ. Քրիստոնեայք շաբաթ օրուան տեղ
ինչո՞ւ կիրակին սուրբ կը պահեն :

✕ Պ. Քրիստոսի յարութեան ու հոգւոյն
սրբոյ գալստեանը յիշատակին համար Ա-
ռաքեալք անանկ հրամայեցին. վասն զի եր-
կու բանն ալ կիրակի օր հանդիպեցան :

Հ. Կիրակի բառը ի՞նչ կը նշանակէ :

✕ Պ. Յունաց լեզուով Տէրուեական, կամ
օր տեանն :

Հ. Կիրակի օրը ի՞նչպէս պէտք է սուրբ
պահել :

✕ Պ. Նախ՝ ծառայական գործքերէ զգու-
շանալով, և երկրորդ՝ հոգևոր գործքեր ը-
նելով :

Հ. Ի՞նչ հոգևոր գործք պէտք է ընել :

✕ Պ. Եկեղեցին կը հրամայէ որ քրիստո-
նեայք կիրակի օր սաստարագ տեսնան, և
թէ չտեսնան՝ մահուչափ կը մեղանջեն, ու
կը յորդորէ որ ժամերգութեան ալ ներկայ
ըլլան, ու քարսղ լսեն :

Հ. Եկեղեցւոյ մէջ ի՞նչպէս պէտք է կե-
նալ :

✕ Պ. Ամենայն յարգութեամբ, լուռութե-
ն ու ջերմեանդութեամբ :

Հ. Եկեղեցւոյ մէջ յարգութիւն չընելը
մեծ մեղք է :

Պ. Հրամար էք. ու հաւատքի թեթեւութեան նշան է, մանաւանդ որ Քրիստոս սուրբ հաղորդութեան խորհրդովք հոն ներկայ է :

Ի Բ

Չորրորդ պատուիրանք.

Հ. Պատուէա պէտք է ու պէտք ըսելով Աստուած ինչ կը հրամայէ :

Պ. Կը հրամայէ որ որդիք իրենց հայրն ու մայրը սիրեն ու պատուեն, հնազանդին ու օգնութիւն ընեն իրենց :

Հ. Ո՞ր բանի մէջ ծնողաց պէտք է հնազանդիլ :

Պ. Ամէն բանի մէջ՝ երբոր Աստուծոյ հրամանին դէմ բան մը չէ : Թէ որ մեր ծնողաց ուղածը Աստուծոյ ուղածին դէմ ըլլայ, Աստուծոյ պէտք է հնազանդիլք և ոչ իրենց :

Հ. Ե՞րբ ու ի՞նչպէս պէտք է ծնողաց օգնութիւն ընել :

Պ. Ինչ պէտք որ ունենան՝ թէ հողևոր եղեր է թէ ժամանակաւոր, ու որչափ որ ձեռուրնուս դայ, մանաւանդ իրենց ծերութեանը ատեն : Եւ այս պատուիրանքս ըստ պահանջներուն Աստուած այս աշխարհքս ալ իր օրհնութիւնը կու տայ՝ ըսելով. Ձի երկայնակեաց լինիցիս՝ Ի վերայ երեւի :

Հ. Պէտք է ջանան որ որդիք իրենց ծնողաց օրհնութեանը արժանի ըլլան :

X Պ. Հրամար էք. ու պէտք է շատ զգուշանան որ անշահ գործքերով անոնց անէծքը չառնեն :

Հ. Այս պատուիրանը ճնողաց վրայ ալ պարտք մը կը դնէ :

+ Պ. Հրամար էք. պէտք է որ իրենց զաւկընէրը սիրեն, անոնց կենացը հարկաւոր բաները հոգան, մանաւանդ իրենց վիճակին յարմար դաստիարակութիւն տան, ու անոնց բարի օրինակ ըլլան :

Հ. Այս պատուիրանը ճնողաց վրայօք միայն կ'իմացուի :

Պ. Չէ. ուրիշ մեր ազգականաց ալ կ'երթայ. վասն զի զանոնք ալ պէտք է սիրենք ու յարգենք. և մանաւորապէս եկեղեցական ու աշխարհական մեծաւորները :

Հ. Եկեղեցական մեծաւորներու ինչ պարտք կ'ունենանք այս պատուիրանիս ուժովը :

Պ. Պէտք է որ սրբազան Պատր, եպիսկոպոսները, և ուրիշ եկեղեցականները պատուենք, ու հոգևոր բաներու մէջ իրենց հնազանդիւնք :

Հ. Աշխարհական մեծաւորներու ինչ պարտք կ'ունենանք այս պատուիրանիս ուժովը :

Պ. Թագաւորները ու իշխանները յարգել, ու քաղաքական և ժամանակաւոր բաներու մէջ իրենց հնազանդիւնք :

Հ. Ո՞ր բանի մէջ եկեղեցական կամ աշխարհական մեծաւորներու օգնելու պարտք ունինք :

Պ. Տէրութեան օգանն համար թագաւորին տուրքը հաւասարութեամբ վճարելով, ու Եկեղեցոյ հրամայած տասնորդը :

Հ. Այս պատուիրանը աշակերտաց ու ծառայից վրայ ալ պարտք մը կը դնէ :

Պ. Հրամար է.ք. կը հրամայէ աշակերտաց ու ծառայից, որ իրենց վարպետը ու տէրը յարգեն, և ամէն կերպով հնազանդիւն անոնց ինչ բաներուն պարտքն որ Աստուած անոնց յանձնէր է :

Հ. Մեծաւորներն ալ իրենց հպատակներուն պարտք մը ունին :

Պ. Հրամար է.ք. պէտք է որ իրենց ատիճանին, ու իրենց պատուոյն յարմար իրենց հպատակացը վրայ հոգ ունենան :

ԻԳ

Հիւսկերոյ ու վեցերոյ պատուիրանք .

Հ. Մի սպանանէր ըսելով ինչ կը հասկըցուի :

Պ. Այս կը հասկըցուի, որ ոչ ոք իր ընկերոջը կենացը վրաս մը կրնայ ընել. ուրիշ բան է թէ որ թագաւորի կամ իշխանի օրինաւոր հրամանաւը ըլլայ :

Հ. Թէ որ մէկը ուրիշի կենացը վրաս ընելու միայն փափաքի, մեղք կը սեպուի :

Պ. Թէ որ մէկը փափաքի ու կամի զուրիշը սպաննել, թէ և չկարենայ ալ սպաննել :

նեղ՝ միշտ Աստուծոյ առջև մարդասպան
կը սեպուի :

Հ. Արնայ մէկը ինք զինք սպաննել, որ
պէս զի մեծ նեղութենէ մը խալըսի :

Պ. Ոչ երբէք. վասն զի մեր կեանքը Աս-
տուծոյ ձեռքն է, մենք մեր կենացը տէր
չենք :

Հ. Այս պատուիրանը միայն մարդա-
սպանութիւնը կ'արգիլէ :

Պ. Չէ. հասցա կ'արգիլէ ստեղծութիւն,
վնասխնդրութիւն, ու մեր ընկերոջը ինչ և
իցէ անիրաւութիւն ընելը :

Հ. Չար մարդիկ ստեղծ օրինաւոր չէ :

Պ. Չէ. իրենց աստեղը պիտի ասենք,
բայց զիրենք պիտի սիրենք :

Հ. Այս պատուիրանը ընկերոջը միայն
մարմնոյն մնասելը կ'արգիլէ :

Պ. Չէ. հասցա հոգւոյն կենացն ալ մնա-
սելը կ'արգիլէ, որ չըլլայ թէ չար օրինա-
կով կամ գայթակղութեամբ մեղքի մեջ
ձգենք մեր ընկերը :

Հ. Գայթակղութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Այնպիսի խօսք մը կամ գործք մը, որ
մեր ընկերը կրնայ մեղքի մեջ ձգել :

Հ. Մի՛ շար ըսելով Աստուած ի՞նչ կ'ար-
գիլէ :

Պ. Ընդդէմ մաքրութեան եղած ամէն
գործք կ'արգիլէ, թէ արտաքին և թէ ներ-
քին մտաց հաւանութեամբ : Ու այս պա-
տուիրանիս գէ՛մ եղած ամէն մեղք ծանր է :

Հ. Մաքրութեան գէ՛մ գործքերը ու մը-
տածութիւնները միայն արգելած են :

Պ . Արդեւ լաժ էն նաև մաքրութեան ա-
ռաքինութեանը դէմ մեղքի գրդուող խօս-
քեր , երգեր ու գիրքերը : Եւ այս տեսակ
մեղքը Աստուծոյ շատ ատելի է , որ շատ
անգամ այս աշխարհքիս մէջն ալ սոսկալի
պատուհասներով պատժեր է :

Հ . Այս մեղքին դէմ ի՞նչ գեղ կայ :

Պ . Աղօթք , սուրբ խորհրդոց մերձենալ ,
պահք , և ուրիշ մարմնոց մահացուցմունք-
ներ , և յառթից փախչիլ :

Հ . Մեղք է կամաւորապէս ինք զինքը
մերձաւոր առթի մէջ դնելը , զոր օրինակ
իլնասակար ընկերութեան մէջ մանալով ,
թէպէտ և մէկը փորձութեան ալ դէմ կե-
նայ :

Պ . Հրամեր էք . վասն զի յանդդու-
թիւնն ու յանձնապատասանութիւնն ալ
մեղք է :

Հ . Թէ որ մէկը անխորշելի առթի մը
մէջ դանուի , ի՞նչ պիտի ընէ :

Պ . Խեղացի հոգևոր հօր սիրտը բանայ ,
զգայարանացը վրայ , մանաւանդ աչացը
վրայ արթուն կենայ . ու շատ անգամ ա-
ղօթք ընէ ու սուրբ խորհրդոց մերձենայ :

ԻԳ.

Եօրևերորդ և Որբերորդ պատուհիրան .

Հ . Մի գողա՞ւ որ ըսելով Աստուած ի՞նչ
կ'արդիւնէ :

X Պ . Ընկերոջը ունեցածին ամենեկին մնաս
մը հասցընել :

Հ . Քանի՞ կերպով այս պատուհիրանիս
դէմ մեղք կրնայ ըլլալ :

Պ . Հատ կերպով . բայց գլխաւորապէս
յափշտակութեամբ , գողութեամբ , վաշ-
խով և ուրիշ անիրաւութեամբք :

Հ . Գողցած բանը ո՞րչափ պիտի ըլլայ ,
որ մահուչափ մեղք ըլլայ :

Պ . Այս բանս պարագաներէն կը կա-
խուի . վասն զի աղքատէ մը քիչ մը բան
գողնալը այնչափ ծանր մեղք է , ինչպէս որ
մեծատուէն մէկը շատ բան գողնար :

X Հ . Մէկն որ ընկերոջմէն բան գողնայ
կամ ընկերոջը մնաս հասցընէ , ի՞նչ պարտք
կ'ունենայ :

Պ . Պէտք է որ գողցած բանը ետ դար-
ձընէ , ու ըրած մնասին ճարը գանայ :

X Հ . Մէկն որ ուրիշին բանը գանայ նէ
ի՞նչ պիտի ընէ :

Պ . Տէրը փնտրուէ , ու տիրոջը տայ . ու
թէ որ մեռած է , անոր ժառանգներուն :

Հ . Թէ որ խել մը ատեն տէրը փնտրուե-
լէն ետև՝ չգտնուի նէ , ի՞նչ պէտք է ընել :

Պ . Ապահովի՛ն է, գտած բանը աղքատ-
ներուն տալ :

Հ . Այս պատուիրանը չգողնա՛լ միայն կը
հրամայէ :

Պ . Կը հրամայէ նաև, որ մարդ իր ունե-
ցածէն կրցածին չափ իր կարօտ ընկերոջն
ալ տայ . և այս կ'ըսուի պատուիրան սղոր-
մածութեան ,

Հ . Ուրեմն աղքատաց սղորմութիւն ը-
նելը միայն խրատ չէ :

Պ . Չէ . հապա պատուիրան ալ է, որով
Աստուած կը հրամայէ իրարու օղնել :

Հ . Մէ՛ս սո՛ւր Վայէր ըսելով Աստուած ի՛նչ
կ'արդիլէ :

Պ . Այս պատուիրանով կ'արդիլէ որ մեր
ընկերոջը անուանը միաս չհասցընենք :

Հ . Մեր ընկերոջը անուանը ի՛նչպէս
միաս կը հասցընենք :

Պ . Զրպարտութեամբ ու չարախօսու-
թեամբ :

Հ . Զրպարտութիւնն ի՛նչ է :

Պ . Ընկերոջը վրայ այնպիսի յանցանք
ձգել՝ որ չէ ըրած :

Հ . Ընկերը զրպարտողը ի՛նչ պարտք ունի :

Պ . Անոր վրայ ըսածը ետ առնել, և ե-
ղած միասին ճար ընել :

Հ . Զարախօսութիւնն ի՛նչ է :

Պ . Եղբօրը ըրած չար գործքը չգիտցող-
ներուն յայտնել, որոնք պարտք ալ չունին
այնպիսի գործքի մը ճար մը գտնալ :

Հ . Կրնայ օրինաւոր ըլլալ երբեմն եղ-
բօրը ըրած չար գործքը յայտնելը :

Պ • Հրամար էք • երբոր հետեանքը վտան-
գաւոր ըլլայ : Քրիստոս կը հրամայէ որ Ե-
կեղեցւոյն ըսուի , այս ինքն անանց՝ որանց
որ պարտքն է ճարը գանալ :

Հ • Այս պատուիրանովս Աստուած ու-
րիշ ի՞նչ կ'արգիլէ :

Պ • Կ'արգիլէ որ ոչ միայն այնպիսի սուտ
չըսենք , որ մեր եղբորը վնաս մը կրնայ բե-
րել , հասցա նաև խօսակցութեան մէջ ամե-
նեկն բերնէն ճշմարտութեան դէմ խօսք չը-
հանել :

ԻԵ

Ինկերորդ և տասնկերորդ պատուիրան .

Հ • Մէ ցանկաբ կոչ ընկերի +^ո ըսելով՝ Աս-
տուած ի՞նչ բան կ'արգիլէ :

Պ • Աստուած վեցերորդ պատուիրանու-
մը մաքրութեան դէմ գործքերը արգիլելէն
ետև , այս պատուիրանովս ալ կ'արգիլէ որ
մէկը և ոչ փափաք ունենայ մաքրութեան
դէմ մեղքի :

Հ • Հասցա այս խօսքովս ի՞նչ կ'արգիլէ •
Ե- Ռ ամենայնի որ նորա է :

Պ • Նոյնպէս այս պատուիրանքովս ալ
կ'արգիլէ որ մեր ընկերոջ բանը գողնալու
և ոչ մաքէ պիտի անցընենք • որ չգողնալն
ալ եօթներորդ պատուիրանովը արգելած
է Աստուած :

Հ • Արգելած է որ ուրիշի ամենեկն մէկ
բանին չփափաքինք :

Պ . Արնանք ուրիշի բանը առնելու փափաքիլ , միայն թէ օրինաւոր կերպով ըլլայ . զոր օրինակ թէ որ գնել ուղենանք . բայց ասօրինաւոր կերպով ունենալու փափաքիլը՝ ամենայն կերպով արգելած է :

Հ . Ինչո՞ւ համար Աստուած մասնաւոր կերպով իրեն գրած պատուիրանացը գէ՛մ փափաքն ալ ու մտածութիւնն ալ կ'արգելու :

Պ . Ասան զի գործքը փափաքէ ու մտածութենէ առաջ կու գայ . և թէ որ մէկը մեղանչական մտածութեանց գէ՛մ կենայ՝ մեղքի մէջ չինկնար :

Հ . Հապա ինչո՞ւ մարդկային օրէնքները մարդուս գործքը միայն կ'արգելուն ու կը սխառթեն և ոչ երբէք մտածութիւնը :

Պ . Ասան զի մարդիկ գրսուանց միայն կը տեսնան . բայց որովհետև Աստուած ամէն ներքին բան ալ կը տեսնայ , կ'ուզէ որ մեր հոգին ալ սիրան ալ իր աչքին առջևը մարտը ըլլայ :

Հ . Աստուծոյ պատուիրանացը գէ՛մ ամէն մտածութիւն մեղք է :

Պ . Հրամար էք . միայն՝ թէ որ ուղելով երկայն բարակ կենանք մտածենք ու զուարճութիւն մը զգանք . բայց թէ որ մտքերնէս գուրս վարնտենք ու գէ՛մ կենանք նէ , մեզի վարձքի պատճառ կ'ըլլայ :

Հ . Սովորաբար գէ՛շ մտածութիւններ ու չար ցանկութիւններ ի՞նչ բանէ առաջ կու գան :

Պ . Ծուլութենէ ու դատարկութենէ :

անոր համար ծուլութիւնը մայր ախտից
կը զուրցուի :

Տ. Ինչո՞ւ դատարկութենէն մոլութիւն-
ներ առաջ կու գան :

Պ. Վասն զի մարդկային սիրտը անանկ
ապականած է, որ միշտ գէտ 'ի չարը կը յո-
ժարի, թէ որ օգտակար ու բարի բաներու
չը բաղի նէ :

Տ. Գէշ մտածութիւններու և չար ցան-
կութիւններու գէմ աղղու գեղը ո՞րն է :

Պ. Գլխաւորներէն մէկը՝ ժամանակը ա-
ղէկ բանի գործածելն է :

ԻԶ

Եկեղեցոյ առաջին, երկրորդ և երրորդ
պատուիրանները .

Տ. Աստուծոյ պատուիրաններէն զատ
ուրիշ պատուիրաններ ալ կան :

Պ. Հրամար էք . Եկեղեցոյ պատուի-
րանները :

Տ. Եկեղեցոյ պատուիրաններն ալ պա-
հելու պարտք կայ :

Պ. Հրամար էք . վասն զի Աստուած որ
հայրերնիս է, սուրբ Եկեղեցին ալ մեր
մայրն է, որուն պիտի հնազանդինք :

Տ. Եկեղեցոյ պատուիրանները որո՞նք
են :

Պ. Մասնաւոր պատուիրաններ չատ կան .
բայց անոնցմէ զատ՝ գլխաւոր դիտարկը

այս չորսն են, զոր ամենայն հաւատացեալք
պարտական են պահելու:

1 Յաւուրս կիւրակէից և տօնից տեսա-
լի նել զպատարագ:

2 Խոստովանիլ գոնէ մի անգամ 'ի տար-
ւոջն:

3 Հաղորդիլ 'ի Զատիի յարութեան
Տեանն:

4 Պահել զպահս և զծումապահս հրա-
մայեալս:

Հ. Առջի պատուիրանը ինչպէս պէտք է
պահել:

Պ. Կիրակի ու տօն օրեր ամբողջ պա-
տարագ մը տեսնալ, ու չէ թէ միայն մարմ-
նով պատարագին ներկայ ըլլալ, հասա
մատորութեամբ ու ջերմեռանդութեամբ
տեսնալ:

Հ. Պատարագը ամբողջ սեպուելու հա-
մար ո՞ր մասին պէտք է դանուիլ:

Պ. Գոնէ Սուրբ Աստուածէն կամ Ա-
ւետարանէն մինչև Օրհնեալք եղերուք.
բայց անհոգութեամբ ամբողջ պատարագին
չգանուիլը շատ մեղադրելի է:

Հ. Թէ որ մէկը կամաւորապէս միտքը
ցրուած կենայ պատարագին ստեղծ նէ,
պատարագ տեսած կը սեպուի:

Պ. Չէ, ու աւելի յանցաւոր կ'ըլլայ՝ թէ
որ խօսակցութիւն ընէ, ու անտարկեշտու-
թեամբ կենայ:

Հ. Գոնէ երբեմն քարոզ ու հոգևոր կըր-
թութիւններ լսելու պարտք կայ:

Պ. Հրամար էք. վասն զի թէ որ մէկը իր

պարտքերը սորվելու փայթ չունենայ նէ ,
այնպիսւոյն տգիտութիւնը մեղադրելի է :

Հ . Եկեղեցին երբորդ պատուիրանով
ինչ կը հրամայէ :

Պ . Կը հրամայէ , որ հաւատացեալք դո-
նէ տարին անգամ մը ապաշխարութեան
խորհրդոյն մերձենան :

Հ . Այս պարտքը մարդուս ո՞ր տարիքէն
կը սկսի :

Պ . Երբոր բանավարութիւնը բացուի :

Հ . Ուրիշ գիտուածի մէջ ալ խոստովա-
նանք ըլլալու պարտք կայ :

Պ . Հրօմեր էք . թէ որ մէկը սրբութիւն
պիտի առնէ , ու մահացու մեղքի խղճմը-
տանք ունենայ , պէտք է խոստովանի . նոյն-
պէս մահուան վտանգի մէջ ալ պէտք է խոս-
տովանիլ :

Հ . Կատարեալ զղջումն ընելը բաւական
չէ :

Պ . Չէ . վասն զի Եկեղեցին վճուեր է , որ
առանց խոստովանելու՝ սրբութիւն չառնէ
մէկը , թէ որ մահացու մեղքի խղճմտանք
ունի , թէպէտ զղջացած ալ ըլլայ :

Հ . Եկեղեցին երբորդ պայտուիրանով
ինչ կը հրամայէ :

Պ . Ամէն չափահաս հաւատացելոյ
պարտք կը գնէ , որ տարին դոնէ մի անգամ
Զատիկին սրբութիւն առնեն :

Հ . Զատիկին օրը պէտք է սրբութիւն
առնել :

Պ . Չէ . Ծաղկաղարդէն մինչև Նոր կի-
րակի կրնայ ըլլալ . քահանայ քիչ եղած տե-

ղը՝ աւելի երկայն կրնայ ըլլալ այս միջոցը :

Հ . Թէ որ մէկը այս որոշեալ միջոցին սրբութիւն չկարենայ նէ առնել, աղաա կ'ըլլայ որ ուրիշ ատեն չառնէ :

Պ . Չէ . նոյն տարուան մէջ երբոր կարենայ, սկստք է որ մէկէն սրբութիւն առնէ :

Հ . Սրբութիւն առնելու պարտքը միայն Չաակի՛ն է :

Պ . Չէ . մահուան ատենը յեափն թոշակն ալ առնելը պարտք է :

Հ . Տարին մի անգամ միայն խոստովանանք ըլլալը ու սրբութիւն առնելը բաւակա՛ն է :

Պ . Եկեղեցւոյ պատուիրանը կատարելու համար բաւական է . բայց պակասութիւնները ուղղելու ու առաքինութեան մէջ առաջ երթալու համար բաւական չէ :

Հ . Ուրեմն Եկեղեցին ինչո՞ւ տարին մի անգամ միայն պարտք է դրեր :

Պ . Մի անգամ միայն պարտք դնելովը կը տուցընէ Եկեղեցին թէ որչափ կը փափաքի որ ստէպ մերձեհանք այս սուրբ խորհրդոցը :

Հ . Սրբապիղծ խոստովանութեամբ ու հաղորդութեամբ մարդ այս իր պարտքը կատարած կ'ըլլայ :

Պ . Չէ . մանաւանդ թէ որ մէկը այսպիսի սոսկալի մեղքի մէջ ինկնայ, մէկէն պիտի ջանայ որ նորէն խոստովանի, ու ջերմեռանդութեամբ սրբութիւն առնէ :

ԻԷ

Եկեղեցւոյ շորորդ պատուիրանք .

Տ. Եկեղեցին շորորդ պատուիրանովը
Ի՞նչ կը հրամայէ :

Պ. Կը հրամայէ որ ամէն շորեքշաբթի և
ուրբաթ ու ուրիշ հրամայեալ պահքի օրեր
մսեղէն ու կթեղէն չուտուի :

Տ. Ո՞ր տարիքէն պահք պահելու պարտա-
քը կը սկսի :

Պ. Թէ որ տղայ մը եօթը տարին անցնի ,
պահք պահելու պարտքը կը սկսի :

Տ. Ծամապահութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Արդեւած կերակուրներէն հեռու
կենալէն զսա , օրը մի անգամ միայն կերա-
կուր ուտել :

Տ. Մեծ պահքը ո՞րն է :

Պ. Չատկէն առաջ քառասուն օրուան
պահքը :

Տ. Մեծ պահքը ո՞վ է հաստատեր :

Պ. Առաքեալք հրամայեր են Յիսուսի
տեառն մերոյ քառասուն օրուան պահքին
յիշատակը պահելու համար , և Չատկի տօ-
նին ու հաղորդութեան պատրաստուելու
համար :

Տ. Ի՞նչ կը նշանակէ մեծ պահոցն սկիզ-
բը մտխիւր ատենը :

Պ. Որպէս զի լաւ մը հասկընանք թէ այն
օրերը ապաշխարութեան օրեր են , ու մա-

հուան մտածութեամբ մենք զմեզ յորդո-
րենք լաւ ապաշխարութիւն ընելու :

Հ . Ծումապահութեան պարտքը որ տա-
րիքին կը սկսի :

Պ . Եկեղեցին հաստատեր է որ քանը-
մէկ տարուրնէ ետքը սկսի ծումապահու-
թեան պարտքը :

Հ . Մէկը եկեղեցական մեծաւորներու
հրամանաւ կրնայ պահքէ կամ ծովէ ազատ
ըլլալ :

Պ . Հրամներ էք . միայն թէ օրինաւոր ու
հաստատուն պատճառ ունենայ ազատ ըլ-
լալու համար . չէ՛ նէ սուտ պատճառներով
մարդ Աստուծոյ առջև ազատ չըլլար :

Հ . Թէ որ մէկը օրինաւոր պատճառաւ
պահքէ կամ ծումապահութենէն ազատ ըլ-
լայ նէ , ուրիշ ի՛նչ պէտք է ընէ :

Պ . Պէտք է որ պահքին ու ծումապահու-
թեան տեղը ողորմութիւն և ուրիշ բա-
րեգործութիւններ ու մահացուցմունքներ
ընէ :

ԻԸ

Խորհուրդք Եկեղեցոյ .

Հ . Խորհուրդն ի՛նչ է :

Պ . Արտաքին ու զգալի նշան մը , որ ներ-
քին ու անզգալի շնորհք կը բերէ :

Հ . Խորհուրդը ինչո՞ւ արտաքին ու զգա-
լի նշան մը պիտի ըլլայ :

Պ • Ասան զի մարգը հոգիէ ու մարմինէ
բաղկացած ըլլալով՝ Աստուած կ'ուզէ, որ
չխորհքն որ անտեսանելի է, այնպիսի նշա-
նով մը մեր հոգւոյն ազգէ, որ մարմնոյ ըզ-
գայարանաց տակը ինկնայ :

Հ • Արտաքին նշանը ո՞րն է :

Պ • Նիւն է ու յն է : Մկրտութեան
խորհրդոյն նիւթ կ'ըսուի ջուրը, իսկ ձև կ'ը-
սուի այն խօսքերն որ մկրտողը կը զուրցէ :

Հ • Խորհուրդները միշտ մեր հոգւոյն
վրայ շնորհք կ'ազգէն :

Պ • Հրամար էք • միայն թէ խորհուրդը
ընդունողը աղէկ պատրաստութիւն չունե-
նալով իր կողմանէ արդէլք մը չդնէ :

Հ • Ասանց հարկաւոր պատրաստու-
թեան խորհուրդ մը ընդունելը մեծ մեղք է :

Պ • Հրամար էք • սոսկալի սրբապղծու-
թիւն է :

Հ • Սրբապղծութիւնն ի՞նչ է :

Պ • Սուրբ բան մը գէշ կերպով գործա-
ծել :

Հ • Խորհրդոյն ազդեցութիւնը մատա-
կարարողէն ալ կը կախուի :

Պ • Չէ • այլ խորհուրդը մատակարարողը
թէ մահուչափ մեղքի մէջ ըլլայ, թէ սուրբ
ըլլայ, հաւասարապէս օգուտ կ'ընէ ընդու-
նողին :

Հ • Ինչո՞ւ համար խորհրդոյն ազդեցու-
թիւնը մատակարարողէն կախում չունի :

Պ • Ասան զի խորհրդոյն պաշտօնեայն
չէ թէ իր անուամբը խորհուրդը կը մատա-
կարարէ, հասա Յիսուսի անուամբը • և ին-

քրն Յիսուս է որ կը մկրտէ, կ'արձակէ, և այլն:

Տ. Ուրեմն խորհուրդը մատակարարողը մեծ մեղքի մէջ ալ ըլլայ մնաս մը չընէր:

Պ. Ինքը մեծ մեղք կը դործէ. բայց Աստուած կամեցեր է որ իր մեղքը իրեն միայն մնաս ընէ, և խորհուրդը ընդունող հաւատացեցող մնաս մը չըլլայ:

Տ. Խորհուրդ մը վաւերական ըլլալու համար մատակարարողին կողմանէ ինչ բան հարկաւոր է:

Պ. Բաւական է որ խորհրդոյն սահմանած նիւթը ու ձևը ի դործ դնէ, ու զիտաւորութիւն ունենայ, որ ինչ որ կ'ուզէ Եկեղեցին՝ ինքն ալ այն ընէ:

ԻԹ

Գարձևալ՝ խորհուրդք Եկեղեցոյ .

Տ. Քանի՞ են խորհուրդք Եկեղեցոյ:

Պ. Եօթն են:

Տ. Որո՞նք են:

Պ. Մկրտութիւն .

Դրոշմ .

Ապաշխարութիւն .

Հաղորդութիւն .

Վերջին օծումն .

Կարգ քահանայութեան .

Պսակ:

Հ . Եկեղեցւոյ խորհուրդներն ո՞վ է հաստատանք :

Պ . Քրիստոս տէրն մեր քանի որ աշխարհքս էր :

Հ . Առաքեալք կամ իրենց յաջորդները ամենեկին խորհուրդ մը հաստատած չէ՞ն :

Կամ չընկրնար Եկեղեցին խորհուրդ մը վերցրնել , կամ նոր խորհուրդ մը հաստատել :

Պ . Ամենեկին չէ . ամէն շնորհք բերող խորհուրդները Յիսուս հաստատեց մարդկան փրկութեանը համար , որ մինչև 'ի կատարած աշխարհքի հաստատուն մնան :

Հ . Խորհուրդները մատակարարելու արարողութիւնները ո՞վ է հաստատել :

Պ . Եկեղեցին , որպէս զի պատկառանքով ու ջերմեռանդութեամբ ընդունինք խորհուրդները :

Հ . Արարողութիւնները խորհուրդներուն բացարձակապէս հարկաւոր են :

Պ . Առանց հարկաւորութեան զանց առնելը մեղք է . բայց արարողութիւնները զանց առնելով ալ խորհուրդը վաւերական կ'ըլլայ :

Հ . Ընդհանրապէս խորհուրդներուն պարտողները ի՞նչ են :

Պ . Գլխաւորապէս առ երկուքն են . մէկ մը՝ շնորհք բերել կամ աճեցրնել . մէկ մ'ալ կան խորհուրդներ , որ շնորհաց հետ հոգւոյն վրայ անջնջելի կ'ենիք մ'ալ կը տարւորեն :

Հ . Ո՞ր խորհուրդները շնորհք կը բերեն :

Պ . Աստիք . Մկրտութիւն և Ապաշխա-

րութիւն • բայց թէ որ ապաշխարութեան
խորհուրդը ընդունողը միայն ներելի մեղք
ունենայ , այն ատենը չէ թէ շնորհք կը բե-
րէ , հասպա շնորհքը կ'աճեցընէ :

Հ • Աս երկու խորհուրդները ի՞նչ կ'ը-
սուին :

Պ • Խորհուրդ մեռելոց կ'ըսուին • վասն
զի մեղքով մեռելոց շնորհաց կեանք կը պար-
զենն :

Հ • Մէկաւ հինգ խորհուրդները ի՞նչ կ'ը-
սուին :

Պ • Խորհուրդ կենդանեաց կ'ըսուին •
վասն զի արժանաւորապէս ընդունելու հա-
մար այս խորհուրդները պէտք է շնորհաց
մէջ ըլլաւ :

Հ • Խորհուրդները ամէն ընդունողնե-
րուն հաւասարապէս շնորհք կու տան :

Պ • Մկրտութիւնը ամենայն տղայոց հա-
ւասար շնորհք կու տայ • բայց չափահասնե-
րը խորհուրդները ընդունելու ատեն իրենց
պատրաստութեանը համեմատ շատ կամ
քիչ շնորհք կ'առնեն :

Հ • Ո՞ր խորհուրդները հոգւոյն վրայ
կնիք կը տպաւորեն :

Պ • Աս երեքը • Մկրտութիւն , Դրոշմ ,
և Կարգ քահանայութեան :

Հ • Կնիքն ի՞նչ է :

Պ • Մեր հոգւոյն վրայ տպաւորած ճշ-
մարիտ ու սրբազան նշան մը , որ կը ցուցը-
նէ թէ այն խորհուրդներովը մասնաւոր
կերպով մը Աստուծոյ նուիրած ենք :

Հ • Ինչպէս որ մեղքով շնորհքը կը կոր-
հ

սընցընէնք նէ , ասանկ ալ կնիքը կը կորսըն-
ցընէնք թէ չէ :

Պ . Ոչ երբէք . և չէ թէ միայն այս աշ-
խարհքս , այլ և ոչ անդիի աշխարհք կնիքը
կը կորսուի . ասոր համար այս իրէք խոր-
հուրդը մարդ մի անգամ միայն կընայ ըն-
դունիլ :

Լ

Մկրտութիւն .

Հ . Մկրտութիւնն ինչ է :

Պ . Խորհուրդ մը Եկեղեցւոյ , որ սկըզ-
բնական մեղքը կը ջնջէ , և զմեզ Աստուծոյ
ու Եկեղեցւոյ որդի կ'ընէ :

Հ . Մկրտութիւնը միայն սկզբնական
մեղքը կը ջնջէ :

Պ . Թէ որ մկրտութիւնն ընդունողը ներ-
գործական մեղք ալ ունենայ , անոր արաս-
ներն ալ կը մաքրէ , և ամենայն մեղաց սրա-
տիժներէ ալ կ'ազատէ : Ուստի թէ որ մէկը
մկրտուելէն ետքը մէկէն մեռնի , շիտակ ար-
քայութիւն կ'երթայ :

Հ . Սկզբնական մեղաց ազգեցութիւննե-
րը մկրտութենէն ետքն ալ կը մնան , թէ չէ :

Պ . Հրամեր էք . որ են ազխտութիւն ,
ցանկութիւն , և հիւանդութեանց ու մա-
հուան ենթակայ ըլլալ :

Հ . Ինչո՞ւ մկրտութիւնն զմեզ այս բանե-
րէն չազատեր :

Պ • Վասն զի Աստուած ասանկ կամեցեր է, որպէս զի յիշենք թէ մեղքի մէջ ենք ծնած • չէ նէ այս բաներէն ազատ կ'ըլլայինք • բայց ասկից՝ որպէս զի պատերազմելու ու վարձք վաստըկելու առիթ ունենանք :

Հ • Ինչո՞ւ է այն սովորութիւնն որ տղաքը շուտ մը կը մկրտեն • ու չեն սպասեր՝ որ մեծնան ու բանավարութիւննին բացուի :

Պ • Որպէս զի սկզբնական մեղքէն շուտ ազատին, ու չըլլայ որ վտանգ մը ըլլայ չմըկըրտուած մեռնելու :

Հ • Ուրեմն մկրտութիւնը ամենահարկաւոր է :

Պ • Հրամար էք • Եկեղեցոյ առաջին խորհուրդն է • ու չմկրտուած Եկեղեցոյ ուրիշ խորհուրդները ընդունիլ չըլլար • ու առանց մկրտութեան արքայութիւն չերթըցուիր :

Հ • Ուրեմն թէ որ տղաք չմկրտուած մեռնին՝ ի՞նչ կ'ըլլան :

Պ • Յայտնի է որ արքայութիւն չեն երթար • բայց ուրիշ կողմանէ Եկեղեցին որոշ վճիռ մը չէ ըրած • շատ սուրբք ալ կ'ըսեն՝ թէ Աստուծոյ տեսութենէն միայն զըրկուած են և ուրիշ պատիժ չեն ունենար : Անոր համար ծնողք փոյթ պիտի ունենան որ չըլլայ թէ իրենց անհոգութեանը պատճառաւ՝ զաւկընին չմկրտուած մեռնի • չէ նէ իրենք շատ մեծ մեղք կը գործեն :

Հ • Թէ որ մէկը մահուան վտանգի մէջ չկարենայ մկրտուիլ, մկրտութեան տեղը ուրիշ բան կրնայ բռնել :

Պ • Հրամար էք • մկրտութիւն փափաքանաց ու մկրտութիւն արեան, ջրով մկրտութեանը տեղ կրնան բռնել:

Հ • Մկրտութիւն փափաքանաց ի՞նչ է:

Պ • Մեղացը վրայ ճշմարիտ ու կատարեալ զղջումն ունենալ, ու փափաքիլ ու առաջագրել որ մկրտութի՛ թէ որ յարմար առիթ մը ըլլայ:

Հ • Մկրտութիւն արեան ի՞նչ է:

Պ • Մկրտուելէն առաջ հաւատքի համար մարտիրոս ըլլալ • ինչպէս որ Եկեղեցւոյ սկիզբը շատ սուրբեր եղեր են:

Հ • Ի՞նչպէս կը մկրտեն:

Պ • Մկրտուողին գլուխը ջուր կը լեցընեն, ու լեցընելու ատեն այս խօսքը կ'ըսեն • Ես մկրտեմ դեզ յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ • կամ Մկրտի ծառայս յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ:

Հ • Մկրտելու համար ի՞նչ ջուր պէտք է գործածել:

Պ • Բնական ջուր • ծովու եղեր է, գետի եղեր է, աղբիւրի կամ անձրեւի: Ու բաւական է որ ջուրը մկրտուողին գլխին վրայէն վազէ: Բայց թէ որ մեկը մկրտելու համար արուեստական ջուր գործածէ, ինչպէս վարդի ջուր, մկրտութիւնը մկրտութիւն չըլլար: Նմանապէս վերի ըսած խօսքէն բառ մը պակաս պիտի չըլլայ • չէ՛ նե՛ հորէն պէտք է մկրտել:

Հ • Ո՞վ կրնայ մկրտել:

Պ • Եպիսկոպոսը, կամ քահանայն • բայց հարկաւորութեան ատեն ամէն մարդ կրնայ

մկրտել, անոր համար պէտք է որ ամէնքը
մկրտուելու կերպը գիտնան :

Հ. Թէ որ մէկը հերեախիտէ կամ ան-
հաւատէ մկրտուած ըլլայ, մկրտութիւնը
մկրտութիւն կը սեպուի :

Պ. Հրամար էք. բաւական է որ խոր-
հըրդոյն նիւթն ու ձեւը գործածած ըլ-
լայ, ու զխաւորութիւն ունեցած ըլլայ
թէ Եկեղեցին ինչ որ կ'ուզէ, ինքն ալ այն
կ'ընէ :

Հ. Թէ որ տարակոյս ըլլայ մէկուն վրայ՝
թէ արդեօք ողջ է, կամ թէ մկրտուած է
արդեօք՝ չէ նէ չէ, ինչ ընելու է :

Պ. Պէտք է պայմանաւ նորէն մկրտել ու
ըսել. « Ենէ ողջ ես, կամ Բէ չի՞նք » Սրբեալ,
ես Սրբեմ գլխի յանուն հօր եւ Որդոյ եւ Հոգ-
ոյն սրբոյ » :

Հ. Մահուան վտանգի մէջ՝ հարկաւոր
է որ Եկեղեցւոյ դրած աղօթքներով ու
արարողութիւններովը կատարուի մկրտու-
թիւնը :

Պ. Չէ. բայց վտանգէն ազատելէն ե-
տեւ պէտք է արարողութիւնները վրան կա-
տարել :

Հ. Ինչո՞ւ մկրտուած տղուն կնքահայր
մը կ'ըլլայ :

Պ. Որպէս զի ինքը տղուն կողմանէ հա-
ւատքի գաւանդումը ու մկրտութեան խոսա-
մունքները ընէ :

Հ. Մկրտութեան խոսամունքները ու
րո՞նք են :

Պ. Ստանայէն ու իր ամէն գործքերէն

ու փառքէն հրաժարիլ, ու Յիսուսի խրատուցը հետեւիլ:

Հ. Անքահայրը իր սանին սլարաք մը կ'ունենայ:

Պ. Հրամար էք. թէ որ տղուն ծնողքը անհոգ ըլլան, կնքահօրը սլարաքն է հաւատքին ճշմարտութիւնը ու ըրած խոստմունքները իր սանին սորվեցընել:

Հ. Ինչո՞ւ մկրտելու ատեն տղուն սուրբի մը անուն կը դնեն:

Պ. Որտէս զի տղուն պաշտպան ըլլայ, և տղան ջանայ անոր վարքին նմանել:

ԼՍ.

Դրոշմ.

Հ. Դրոշմն ի՞նչ է:

Պ. Եկեղեցւոյ խորհուրդ մըն է, որով հոգին սուրբ մեր վրայ կու գայ ու զմեզ կատարեալ քրիստոնեայ կ'ընէ, ու կը զօրացընէ, որ մեռնելու վտանգի մէջ ալ ինկնանք՝ Քրիստոսի սուրբ հաւատքը չուրանանք:

Հ. Փրկութեան հասնելու համար հարկաւոր է այս խորհուրդը:

Պ. Չէ. բայց թէ որ մէկը զանցառութեամբ չընդունի, կը մեղանչէ. վասն զի Աստուծոյ շնորհքէն ինքը զինքը կը զսկէ:

Հ. Այս խորհուրդը երբ պէտք է ընդունիլ:

Պ . Արեւմտեան եկեղեցւոյն սովորութիւնն է՝ որ բանավարութիւնը բացուած ներուէն կու տայ : Բայց արեւելեան եկեղեցին ազան անմիջապէս մկրտելէն ետքը դրոշմն ալ կու տայ :

Հ . Ի՞նչ է այս խորհրդոյն պատուը :

Պ . Սրբարար շնորհքը կ'աւելցընէ , ու հոգւոյն սրբոյ շնորհացը հաղորդ կ'ընէ , որ հաւատքնիս հաստատուն պահենք , ու բարեպաշտութեան մէջ առաջ երթանք :

Հ . Այս խորհուրդը ընդունելու ի՞նչ պատրաստութիւն պէտք է :

Պ . Կախ մկրտուած ըլլալ , ու ետքը հաւատքին գլխաւոր խորհուրդները գիտնալ , ու մեզաց մէջ չըլլալ : Բայց որովհետեւ մեր եկեղեցւոյն սովորութիւնն է , որ ազան մկրտելէն ետեւ՝ անմիջապէս դրոշմն ալ կը տրուի , մկրտուած ըլլալը միայն բաւական է :

Հ . Դրոշմը ո՞վ կու տայ :

Պ . Արեւմտեան եկեղեցւոյն մէջ միայն եպիսկոպոսը . բայց արեւելեան ազգաց սովորութիւնն է որ քահանայն կու տայ :

Հ . Դրոշմ տալու ատենը ի՞նչ կ'ընեն :

Պ . Մաշտոցին մէջի աղօթքները ընելէն ետքը՝ դրոշմ տուողը մեռնում երախային ճակատը , աչուրները , ականջները , քիթը , բերանը , ձեռուրները , ոտուրները , կրունակը ու սիրար խաչաձեւ կ'օժէ , ու այս խօսքս կ'ըսէ . « Իւղ անոյշ հեղեալ յանուն Քրիստոսի 'ի վերայ քո կիտ երկնաւոր պարգեւացն » :

Հ . Մեռոնն ի՞նչ է :

Հ . Այս խորհրդոյն պատուը ի՞նչ է :

Պ . Իրեք գլխաւոր պատու ունի :

Հ . Առջինը ո՞րն է :

Պ . Թէ որ մէկը արժանաւոր պատրաստութեամբ խոստովանի մահուչափ ու ներելի մեղքերը , բոլորին ալ թողութիւն կ'առնէ :

Հ . Երկրորդ ո՞րն է :

Պ . Մահուչափ մեղաց պատիժն որ յաւիտեանահան է , կը փոխէ ժամանակաւոր կ'ընէ :

Հ . Երրորդը ո՞րն է :

Պ . Թէ որ սրբարար շնորհքը կորորնցուցած ըլլանք , նորէն առ խորհրդոյս ձեռքովք նոյն շնորհքը կ'ընդունինք . նոյնպէս մահուչափ մեղք չգործած ինչ արդիւնք որ ունէինք , նոյնն ալ նորէն կը շահինք , ու փորձութեանց ալ դէմ կենալու ուժ կ'առնենք :

Հ . Ապաշխարութեան խորհուրդը լաւ ընդունելու համար ի՞նչ պատրաստութիւններ հարկաւոր են :

Պ . Այս իրեքս . զղջումն , խոստովանութիւն , ու ապաշխարանաց վճարումն , կամ փափաք վճարելու :

Հ . Զղջումն ի՞նչ է :

Պ . Հոգւոյն ցաւը , ու գործած մեղքէն գանխը , ու մէյ մ' ալ չգործելու համար հաստատ առաջագրութիւն :

Հ . Զղջումը քանի՞ կերպ կ'ըլլայ :

Պ . Երկու . կատարեալ ու անկատար :

Հ . Կատարեալ զղջումն ի՞նչ է :

Պ • Յաւ մը Աստուծոյ դէմ գործելուն համար • որովհետեւ Աստուած անհուն բարի ու կատարեալ է , և ըստ ինքեան արժանի , որ մենք ամէն բանէ վեր զինքը սիրենք , ու իրեն ծառայենք :

Հ • Անկատար զղջումն ի՞նչ է :

Պ • Աստուծոյ դէմ գործած յանցանքին վրայ ցաւ՝ մեղաց արեւոյթեանը սրածառաւ , կամ պատժի վախին սրածառաւ , որ անդիւ աշխարհք Աստուած կը պատժէ , կամ յաւիտենական կենաց զրկելուն սրածառաւ :

Հ • Կատարեալ զղջումն ի՞նչ կ'ընէ :

Պ • Կատարեալ զղջումով ապաշխարութեան խորհուրդն ալ չընդունած մեղաց թողութիւն կ'ըլլայ • միայն թէ որ մէկը մահուչափ մեղքի խղճմանք ունենայ , պէտք է որ ետքը խոստովանի :

Հ • Անկատար զղջումը ի՞նչ արդեցութիւն ունի :

Պ • Չապաշխարողը կը սրտաբաստէ , որ ապաշխարութեան խորհուրդը մեղացը թողութիւն ընդունի :

Հ • Թէ որ մէկը մահուան վտանգի մէջ չկարենայ ապաշխարութեան խորհուրդը ընդունել , անկատար զղջումով մեղքերը չըքաւուիր :

Պ • Չէ • պէտք է որ կատարեալ զղջումն ունենայ • անոր համար ամէն խոստովանութեան մարդ պէտք է որ ջանայ որ կատարեալ զղջումն ունենայ :

Հ • Խոստովանութիւն կատարեալ զղջման ի՞նչպէս ընելու է :

Պ • Այս կերպով • Աստուած իմ, կը ցա-
ւիմ բոլորով սրտիւ, որ քեզի դէմ մեղք
դործեցի • վասն զի դուն անհուն բարի ես,
անհուն կատարեալ և անհուն սիրելի, ու
մեղքէ բոլորովն կը զզուիս : Յիսուսի փրկի-
չն իմոյ արդեամբքը մեղացս թողութիւն
կը խնդրեմ, և հաստատուն կամօք կ'առա-
ջագրեմ, որ քու շնորհքովդ՝ աւելի յանձն
տանում մեանիլ, քան թէ քեզի դէմ մեղք
մը դործել :

ԼԳ

Զղջումն • Խորատուսնոչքիւնն •

Հ • Զղջումը թէ կատարեալ եղեր է և
թէ անկատար, ի՞նչ յատկութիւններ պի-
տի ունենայ :

Պ • Չորս • պիտի ըլլայ ներքին, դերքնա-
կան, ընդհանուր ու ծայրագոյն • ու պէտք
է որ ուղղութեան հաստատուն առաջա-
գրութիւն ալ մէջը հասկըցուի :

Հ • Ի՞նչ ըսել է ներքին :

Պ • Ըսել է թէ զղջումը խօսքով միայն
պիտի չըլլայ, հասլա սրտանց պիտի ըլ-
գանք • ու պիտի մեղքէն զզուինք :

Հ • Ի՞նչ ըսել է գերհասկան :

Պ • Ըսել է որ զղջումը շնորհքէ առաջ
պիտի գայ, ու այնպիսի պատճառէ մը որ
մեզի հաւատքը կը սորվեցնէ • բնական
պատճառէ մը առաջ պիտի չգայ :

Հ • Ի՞նչ կը նշանակէ ընդհանուր :

Պ • Արնշանակէ թէ զղջումը ամենայն մեղաց վրայ պիտի ըլլայ, գոնէ մահուչափ ներուն վրայ • վասն զի թէ որ մէկ մեղք մը միայն դուրս հանուի, մէկալոնց վրայի զղջումն ալ սուտ կ'ըլլայ :

Հ • Ինչո՞ւ համար :

Պ • Վասն զի ամէն մեղք ալ Աստուծոյ սիրոյն դէմ ըլլալով, պէտք է որ մարդ ամենէն ալ զղուի :

Հ • Ի՞նչ ըսել է ծայրագոյն :

Պ • Ըսել է թէ մեղաց վրայ զգացած ցաւը ամէն ցաւէ վեր պիտի ըլլայ, ու մեղքը ամէն մտասէ աւելի ծանր մտաս պիտի սեպենք :

Հ • Պէտք է որ մեղաց ցաւն ալ անանկ զգալի ցաւ ըլլայ, ինչպէս որ է հօր մօր մեռնելու ցաւը :

Պ • Չէ • վասն զի այդ ցաւը արտաքին ըլլալով, զգայարանաց վրայի տպաւորութիւնն ալ աւելի սասափի կ'ըլլայ • հասարական է որ ներսուանց ամէն բանէն աւելի ցաւինք ու զղջանք, որ Աստուծոյ դէմ գործք ենք ըրեր :

Հ • Հաստատուն առաջադրութիւնն ի՞նչ է :

Պ • Զմեզ ուղղելու հաստատուն կամքը, և անոր համար ինչ հարկաւոր հնարքներ որ կան՝ պէտք է ՚ի գործ գնենք :

Հ • Ի՞նչ պատճառաւ շատերը ասպաշխարութեան խորհրդովք իրենց մեղացը թողութիւն չեն աներ :

Պ • Ըստ անգամ զղջումն, ու մէյ մ'ալ

մեղք չգործելու անկեղծ առաջադրութիւն
չունենալնուն համար :

Հ . Ճշմարիտ զղջման ստոյգ նշանը ո՞րն
է :

Պ . Զանքն որ ապաշխարողը ինքը զինքը
շտկելու համար կ'ընէ :

Հ . Թէ որ մէկը նորէն մեղքի մէջ ինկ-
նայ՝ կրնայ ըսուիլ թէ առաջադրութիւնը
անկեղծ չէ եղեր :

Պ . Չէ . վասն զի ապաշխարութեան
խորհուրդը անմեղանչական չընէր զմեզ .
բայց թէ որ մէկը շատ անգամ ու շուտ մը
մանաւանդ ծանր մեղաց մէջ ինկնայ , պէտք
է վախնայ , որ իր զղջումն ու առաջա-
դրութիւնը անկեղծ չեն եղեր :

Հ . Խոստովանութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Մեղաց ամբաստանութիւնն որ մարդ
քահանային կ'ընէ որ արձակումն անէ :

Հ . Ի՞նչ պէտք է որ մարդ արձակումն
աւնելու համար մեղքերը քահանային ըսէ :

Պ . Վասն զի խոստովանահայրն որ մեղ-
քերէ կապելու ու արձակելու իշխանու-
թիւն ունի , մինչեւ որ մեղքերը չիմանայ ,
իր իշխանութիւնը չկրնար գործածել :

Հ . Խոստովանանքէն առաջ ի՞նչ պէտք
է ընել :

Պ . Պէտք է խղճմտանքը քննել՝ որ մարդ
գործած մեղքերը միայք բերէ :

Հ . Ի՞նչպէս պէտք է մարդ խղճմտանքը
քննէ :

Պ . Նայելով որ Աստուծոյ ու Եկեղեցւոյ
պատուիրանաց դէմ բան մը ըրեր է , ու

իր վիճակին մէջ ինչ պարտք որ ունի առ Աստուած, առ ընկերն և առ անձն՝ կատարէր է :

Հ. Խղճմտանքի քննութիւնը լաւ ըլլալու համար ինչպէս պէտք է ընել :

Պ. Չափաւոր ասե՛ն մտածելով ու Աստուծոյ շնորհք խնդրելով որ մեղքերնիս ճանչնանք, ու վրան զղջանք :

Հ. Քննութենէ՛ն ետքը զղջումը պէտք է ընել, չէ՛ նէ խոստովանանքէն ետքը :

Պ. Հարկաւոր է որ մարդ զղջումն ալ առաջագրութիւնն ալ անմիջապէս քննութենէն ետքը ընէ :

Հ. Ո՞ր մեղքերը բացարձակապէս պէտք է որ մարդ խոստովանի :

Պ. Ամէն միտքը եկած մահուչափ մեղքերը :

Հ. Բաւախան է որ մարդ ընդհանրապէս ըսէ՛ թէ այս մեղքը գործեցի :

Պ. Չէ՛. հապա պէտք է ըսել մեղքին թիւն ու պարագաներն ալ, որ մեղքին տեսակը կը փոխեն, կամ խոստովանա՛ծօրը լաւ դատաստան ընելու լոյս կու տան :

Հ. Այս բանս օրինակով մը բացատրէ :

Պ. Օրինակի համար. բաւախան չէ ըսելը թէ սուտ մը ըսի, հապա պէտք է ըսել ալ թէ այն սուտը ընկերոջս միաս մը հասուց : Բաւախան չէ ըսել թէ գողութիւն ըրի, հապա պէտք է ալ ըսել՝ թէ ըրած գողութիւնը ծանր էր թէ չէ, և որչափ կ'աժէ գողցած բանը, ու թէ որ եկեղեցւոյ բան ըլլայ, այն ասե՛նը սրբապղծութիւն ալ կ'ըլլայ :

ԼԳ

Խոստովանոչքիւն և Սրճակոչիւն .

Հ . Ներելի մեղքերն ալ պէտք է խոստովանիլ :

Պ . Համ օգտակար է խոստովանիլը :

Հ . Մէկն որ մեղքի մը վրայ տարակոյս ունենայ՝ ի՞նչ պիտի ընէ :

Պ . Թէ որ տարակուսի թէ արդեօք մահուչափ է , պէտք է որ խոստովանի :

Հ . Մէկն որ խոստովանութեան միայն ներելի մեղք ունենայ , պէտք է որ զղջայ :

Պ . Հրամար էք . պէտք է որ զղջայ և առաջագրութիւն ընէ որ մէյ մ' ալ դո՛նէ կամաւորապէս՝ այն մեղքերը չգործէ , ու ջանայ որ հետ զհետէ թիւր պակսեցրնէ :

Հ . Թէ որ մէկը ամբջնալուծն կամ լաւքնութիւն չընելուծն մահուչափ մեղք մը չխոստովանի նէ , վաւերական կ'ըլլայ խոստովանութիւնը :

Պ . Ոչ երբէք . պարապ կ'ըլլայ խոստովանութիւնը , մանաւանդ թէ սրբապղծութիւն կ'ըլլայ :

Հ . Ուրեմն ի՞նչ պէտք է ընել :

Պ . Պէտք է որ ամէն մեղքէ առաջ պահած մեղքը խոստովանի , ու ըսէ թէ ի՞նչ պատճառի համար պահեր է . ու սրբապիղծ խոստովանութենէն ետքը եղած խոստովանութիւնները պէտք է որ նորէն ըլլայ :

Հ. Թէ որ մէկը ահամայ մահուչափ
մեղք մը մտնայ նէ, խոստովանութիւնը
սրբապօղծ կ'ըլլայ :

Պ. Չէ. բայց ետեւի խոստովանութեան
մէջ պէտք է մտցած մեղքը խոստովանի :

Հ. Ի՞նչպէս պէտք է խոստովանանք ըլ-
լալ :

+ Պ. Անկեղծութեամբ, մեղքերը ոչ պղղ-
տիկցընելով և ոչ մեծցընելով, ու խոնար-
հութեամբ ինքը զինքը յանցաւոր սեպելով,
ու պարկեշտութեամբ մեղքերը զուրցել :

Հ. Մեղքերը ըսելէն ետքը ի՞նչ պէտք
է ընել :

Պ. Խոստովանահայրն ինչ որ ըսէ՝ հե-
ղութեամբ մտիկ ընել, ու զղջմամբ ու
յարդութեամբ արձակումն առնել :

Հ. Արնայ խոստովանահայրն երբեմն ար-
ձակումն չտալ :

Պ. Հրամար է.ք. երբոր տեսնայ որ խոս-
տովանորդին պէտք եղած պատրաստու-
թիւնը չունի. զոր թէ արձրկելու ըլլայ,
ինքն ալ խոստովանորդին ալ դատասար-
տութեան արժանի կ'ըլլան :

Հ. Խոստովանահայրն որ արձակումն
չտայ, խոստովանորդին ի՞նչ պիտի ընէ :

Պ. Պիտի հնազանդի, և ջանայ որ լաւ
պատրաստութիւն տեսնայ, և ինչ ատեն որ
ըսեր է խոստովանահայրը՝ դառնայ նորէն
խոստովանանք ըլլայ :

Հ. Խոստովանահայրը մեղքերը ծածուկ
պահելու պարտք ունի :

Պ. Հրամար է.ք. ամենայն աստուածայ.

Handwritten notes in Armenian script, including a large flourish and the word 'Կրօն' (Religion).

ին և մարդկային օրէնք այս պարտքը սաս-
տիկ կը դնեն : Եւ չէ թէ միայն խոստովա-
նահայրը , հապա թէ որ ուրիշ մ'ալ դի-
պուածով մէկուն խոստովանած մեղքը լսէ ,
նոյնպէս կը պարտաւորի ծածուկ պահել :

ԼԵ

Ապաշխարանք և Ներողութիւն .

Հ . Ապաշխարանքն ի՞նչ է :

Պ . Խոստովանահօր մեղաց քաւութեա-
նը համար դրած պատիժը :

Հ . Ուրեմն ապաշխարութեան խորհր-
դովը մկրտութեան պէս ամէն մեղաց պատ-
ժին թողութիւն չըլլար :

Պ . Չէ . Աստուծոյ արդարութիւնը այս
խորհրդովս մեղքը ու յաւիտենական պա-
տիժը կը ներէ . բայց կ'ուզէ որ մեղացը
համեմատ ժամանակաւոր ապաշխարանք մը
քաշենք :

Հ . Թէ որ մէկը խոստովանահօր դրած
ապաշխարանքը չկատարէ , խոստովանու-
թիւնը վաւեր կ'ըլլայ :

Պ . Թէ որ միտքը դրած ըլլայ որ ապաշ-
խարանքը չկատարէ , անվաւեր է խոստովա-
նութիւնը . իսկ թէ որ միտքը դրած ըլլայ
որ կատարէ , բայց անհոգութեամբ չկա-
տարէ նէ , խոստովանանքը վաւեր է , բայց
մեղք կը գործէ . ուստի պէտք է որ խոստո-
վանանք ըլլալու ատեն այն մեղքն ալ յիշէ :

Հ. Արձակուսնն առնելէն առաջ պէտք է որ ապաշխարանքն ըրած ըլլայ :

Պ. Չէ. բաւական է ապաշխարանքը կատարելու կամք ունենալ. և ետքը պէտք չէ ուշանալ, մէյմը՝ որ չըլլայ թէ մոռցուի, մէյ մ' ալ՝ որ քանի որ մարդ շնորհքի մէջ է՝ լաւ է որ ապաշխարանքն ալ կատարէ :

Հ. Թէ որ մէկը իր ընկերոջը մասն մը հասուցած ըլլայ՝ թողու թիւն դանաչու համար բաւական չէ քանի մը աղօթք ընել կամ ապաշխարանք մը կատարել :

Պ. Չէ. տուած մասինն պէտք է փոխարէնը ընել, թէ սասկ եղեր է, թէ ա՛նուն, ինչ կերպով որ խոստովանահայրը կը կարգաւորէ :

Հ. Թէ որ մէկը դրած ապաշխարանքը չկարենայ կատարել, ինչ պէտք է որ ընէ :

Պ. Պէտք է խոնարհութեամբ խոստովանահօրը հասկըցընէ. բայց այս ալ իրաւ է՝ որ ով որ ճշմարիտ զղջմունք ունենայ ամէն ապաշխարանք թեթեւ կը սեպէ, ու մանաւանդ իր կողմանէ՛ն որ ապաշխարանք ալ ինքն իրեն կը դնէ իր մեղացը քաւութեանը համար :

Հ. Ուրեմն խոստովանահօրը դրած ապաշխարանքը ամբողջ կատարելը բաւական չէ՞ մեղքերը բոլորովին քաւելու :

Պ. Չէ. Եկեղեցին ալ հին ատենուան ապաշխարող մեղաւորաց ծանր ու երկայն ապաշխարանքները ու պատիժները թեթեւցուցնէ, ազատ չըրաւ որ մեր կողմանէ Աստուծոյ արդարութեան փոխարէնը չընենք :

Հ . Ի՞նչ կը հանդիպի անոնց որ այս աշխարհքս Աստուծոյ արդարութեան փոխարէնը չեն վճարեր :

Պ . Քաւարանի մէջ սաստիկ պատիժ կը քաշեն . այս աշխարհքս ալ շատ անգամ նորէն նոյն մեղքերուն մէջ կ'ինկնան :

Հ . Այս աշխարհքիս նեղութիւնները սպաշխարանքի տեղ կ'անցնին :

Պ . Հրամար էք . թէ որ խոնարհութեամբ ու համբերութեամբ քաշենք :

Հ . Մեր վիճակին աշխատութիւններն ու պարտքերն ալ սպաշխարանքի տեղ կ'անցնին :

Պ . Հրամար էք . միայն թէ անհողութեամբ ու ժամանակաւոր շահու համար չկատարենք . հապա մտադրութեամբ ու Աստուծոյ հաճոյ ըլլալու համար , ու իր արդարութեան փոխարէնը վճարելու համար :

Հ . Այս աշխարհքս մեր մեղաց պատիժը քաշելու համար Նկեղեցին ուրիշ միջոց ալ դրեր է :

Պ . Հրամար էք . ներողութեանց դանձր :

Հ . Ներողութիւն ի՞նչ ըսել է :

Պ . Մեղաց համար ժամանակաւոր պատիժներու թողութիւն , որ թէ որ լիակատար ներողութիւն ըլլայ՝ ամէն պատժոց թողութիւն կը դանանք . իսկ թէ որ լիակատար չըլլայ նէ , պատժոց մէկ մասին միայն թողութիւն կը դանանք :

Հ . Ներողութիւնը ի՞նչ բանի վրայ հաստատուած է :

Պ. Եկեղեցւոյ իշխանութեան վրայ, որ
կրնայ Յիսուսի անհուն արգիւնքը ու սուրբ
Աստուածածնայ ու սրբոց արգիւնքը հա-
ւատացելոց մերձեցընել:

Հ. Ներողութիւն շահելու համար ի՞նչ
կը պահանջուի:

Պ. Մէյ մը՝ որ մարդ Աստուծոյ շնոր-
հաց մէջը գանուի, մէյ մ' ալ որ ներողու-
թեան կոնդակին մէջ ինչ որ հրամայած է՝
ճիշդ պէտք է կատարել:

Հ. Ի՞նչպէս պէտք է որ մարդ Աստու-
ծոյ շնորհացը մէջ գանուի:

Պ. Պէտք է որ նախ մեղաց թողութիւն
գանալով՝ Աստուծոյ հետ հաշտուած ըլ-
լայ, որ ետքը մեղացը պատժին ալ կարե-
նայ ներումն գանալ:

Հ. Ներողութիւնը ուրիշ ապաշխարանք-
ներէն ազատ կ'ընէ:

Պ. Չէ. մանաւանդ թէ Եկեղեցւոյ գի-
տաւորութիւնն այն է, որ զմեզ ապաշխա-
րանք ընելու յորդորէ. իսկ ներողութիւնը
մեր տկարութեանը պակասութիւնը լեցընե-
լու համար է:

12

Հաղորդութիւն.

Հ. Հաղորդութիւնն ի՞նչ է:

Պ. Եկեղեցւոյ խորհուրդ մըն է, որ
հացին ու գինւոյն տեսակին կամ արտա-

քին երեւութին տակը իրապէս ու ճշմարտութեամբ կը բովանդակէ տեառն մերոյ Յիսուսի մարմինը, արիւնը, հոգին և ստուածութիւնը:

Հ. Տեսակ կամ արտաքին երեւոյթը սեղով ի՞նչ կը հասկըցուի:

Պ. Ար հասկըցուի այն բանը որ մեր ըզգայարանքներովը կ'իմանանք, ինչպէս գոյնը, ձեւը ու համը:

Հ. Յիսուս այս խորհուրդը էրբ հաստատեց:

Պ. Աւագ հինգշարթի իրիկուն իր չարչարանաց օրէն օր մը առաջ. երբոր ինքը հացն ու գինին իր մարմինը ու արիւնը դարձուց, և Առաքելոց ալ իշխանութիւն տուաւ որ նոյն բանը ընեն:

Հ. Եկեղեցւոյ մէջ այս իշխանութիւնը որո՞ւն անցած է:

Պ. Միայն քահանայից:

Հ. Քահանայն սրբագործութեան բառերը ջրած նշխարքն ի՞նչ է, ու սկիհին մէջ ի՞նչ կայ:

Պ. Նշխարքը միայն հաց է, և սկիհին մէջ գինի ու քիչ մը ջուր կայ:

Հ. Քահանայն սրբագործութեան բառերը ըսելէն ետեւ ի՞նչ կ'ըլլայ:

Պ. Հացը կը փոխուի Քրիստոսի մարմինը կ'ըլլայ, գինին ալ արիւն Քրիստոսի. ու անկէց ետեւ միայն հացին ու գինւոյն դուրսէն երեւոյթը կը մնայ:

Հ. Եկեղեցին այս հրաշալի խորհուրդը ի՞նչ կ'անուանէ:

Պ. Գոյացախոյն-Յիւն, որ է ըսել թէ գոյացու-
թիւն մը կը փոխուի ուրիշ գոյացու-
թիւն մը կ'ըլլայ: Եւ այս բանս կ'ըլլայ Յի-
սուսի խօսքերուն ամենակարող զօրու թեամ-
բը, զորոնք քահանայն յանուն Յիսուսի
կը զրուցէ:

Տ. Հաղորդու թեան մէջ ինչպէս է Յի-
սուսի մարմինը:

Պ. Ըշմարիտ մարմին, այն որ ՚ի սուրբ
Աստուածածնաց ծնաւ, ու մեզի համար
խաչ ելաւ, ու յարուժիւն առաւ, ու հիմա
արքայու թիւնն է:

Տ. Յիսուս Հաղորդու թեան մէջ գալու
ատեն երկինքէն կը հեռանայ:

Պ. Չէ. նոյն վայրկենին թէ երկինքն է,
և թէ ամենայն սրբազործեալ նշխարքնե-
րուն մէջ:

Տ. Ուրեմն նշխարքին մէջ միայն Յիսու-
սի մարմինն է ու բաժակին մէջ միայն ա-
րիւնը:

Պ. Յիսուս թէ նշխարքին մէջ և թէ բա-
ժակին մէջ ամբողջ է. ու միայն նշխարքը
ընդունելով արիւնն ալ ընդունած կ'ըլլանք.
որովհետեւ Հաղորդու թեան մէջ Յիսուս
կենդանի է, ու մարմինը առանց արեան չըլ-
լար, և ոչ արիւնը առանց մարմնոյ:

Տ. Հապա ինչո՞ւ քահանան նշխարքն ու
բաժակը զատ զատ կը սրբացնէ:

Պ. Յիսուսի չարչարանաց և մահուանը
յիշատակին համար, որպէս զի խնայրնէ
թէ Յիսուսի փրկչին մերոյ արիւնը չար-
չարանաց ատենը մարմինէն բաժնուեցաւ:

Յիսուսի մարմինն ամբողջ է թէ արիւնն ալ
 8015
 3125
 3125

Եւ Հաղորդութիւնը այս խորհուրդը հրաշալի կերպով մեր աչքին առջեւ կը բերէ :

✠ Հ . Թէ որ նշխարքն երկու կտոր ըլլայ , Յիսուսի մարմինն ալ երկու կտոր կ'ըլլայ :

Պ . Ոչ երբէք . հապա դուրսի երեւոյթը միայն երկու կտոր կ'ըլլայ : Եւ ամէն մէկ կտորին մէջ ամբողջ է Յիսուսի մարմինը :

✠ Հ . Ի՞նչպէս կարելի է որ ամբողջ մարմին մը սղտիկ նշխարքի մը մէջ ըլլայ , ու նոյն վայրկենին բիւրաւոր տեղուանք միանգամայն :

Պ . Այս ու ուրիշ հրաշքներ ալ , որ սուրբ Հաղորդութեան վրայ կը տեսնուին , մեր խելքէն վեր են . բայց Աստուծոյ առջեւ անկարելի չեն , և Յիսուս՝ որ այս բանս ըսաւ , և Եկեղեցին որ մեզի կը պատուիրէ որ հաւատանք , զմեզ չեն կրնար խաբել :

ԼԵ

Սրբութիւն .

Հ . Հաղորդութեան մէջ պէտք է որ Յիսուսի երկրպագութիւն ընենք :

Պ . Հրամար էք . վասն զի իրօք ներկայ է , ու պէտք է որ միշտ իրեն երկրպագութիւն տանք :

Հ . Յիսուս ինչո՞ւ Հաղորդութեան մէջ ներկայ է :

Պ . Որպէս զի իրեն երկրպագութիւն տալէն զառ՝ զինքը կարենանք ընդունիլ :

Տ
Հ. Սրբաթիւն առնելու պարտք կայ :

Պ. Հրամար էք . վասն զի Յիսուս ըսաւ .
Եթէ ոչ սպիտիկ և սպիտիկ որդւոյ ճարդոյ՝ ոչ սանի-
օրի և անս յանջինս :

Հ. Արժանաւորապէս Սրբաթիւն առ-
նելու համար ի՞նչ պատրաստութիւն պէտք
է ընել :

Պ. Երկու կերպ . ըստ մարմնոյ և ըստ
հոգւոյ :

Հ. Ըստ մարմնոյ պատրաստութիւնը ո՞րն է :

Պ. Նախ որ ծով ըլլանք , որ է կէս գի-
շերու ընէ բերաննիս ոչ ուտելու և ոչ խմե-
լու բան առնելք . իսկ մահուան թռչակը
կերակուր կերած ալ կ'առնուի : Երկրորդ
որ հարգուսանիս պարկէշտ ու համեստ ըլ-
լայ :

Հ. Ըստ հոգւոյ պատրաստութիւնը
ո՞րն է :

Պ. Երկուք է . հեռաւոր ու մերձաւոր :

Հ. Հեռաւոր պատրաստութիւնը ո՞րն է :

Պ. Նախ՝ որ հաւատոյ խորհուրդները
գիտնանք , մանաւանդ անոնք՝ որ այս սուրբ
խորհրդոյս վրայօրն են . և երկրորդ՝ որ
կեանքերնիս ջերմեռանդութեամբ ու բա-
րեկարգութեամբ անցընենք :

Հ. Մերձաւոր պատրաստութիւնը ո՞րն է :

Պ. Առաջին և հարկաւորը՝ որ ամէն մա-
հացու մեղքէ մաքուր ըլլանք . նոյնպէս
պէտք է ջանանք որ ներելի մեղքերէ ալ
մաքուր ըլլանք : Երկրորդ՝ որ սրբութիւն
առնելէն առաջ ու ետքը ինչ պատշաճա-
ւոր բան պէտք է ընել նէ ընենք :

Հ. Թէ որ մէկը մահացու մեղքի մէջ ըլլալով Սրբութիւն առնէ նէ, Յիսուսի սուրբ մարմինը կ'ընդունի:

† Պ. Հրամար էք. բայց Յուդայի նման, իր դատապարտութիւնը կ'ընդունի, և սուկալի սրբապղծութիւն կը գործէ:

Հ. Թէ որ մէկը Սրբութիւն առնելու վայրկեանին միտքը դայ որ մահացու մեղք մը խոստովանանք ըլլալու մոռցեր է, ինչ պէտք է ընէ:

Պ. Թէ որ ուրիշի մեծ դայթակղութիւն չըլլար նէ՝ լաւ է որ ետ քաշուի, ու նախ այն մեղքն ալ խոստովանի ու ետքը դայ սրբութիւն առնէ. բայց թէ որ դայթակղութիւն կ'ըլլայ, պէտք է որ որչափ որ ձեռքէն կու դայ ջանայ կատարեալ զրոյ մունք ընելով սրբութիւնը առնէ, բայց հաստատ առաջադրութիւն ալ ընելով՝ որ մէկէն խոստովանանք ըլլայ նոյն մեղքը:

Հ. Արժանաւոր սրբութիւն առնելուն պատուը ինչ է:

Պ. Իրէք գլխաւոր պատու ունի:

Հ. Առջինը ո՞րն է:

Պ. Ամէն խորհուրդներէ եւել սրբարար շնորհքը կ'աւելցընէ:

Հ. Երկրորդը ո՞րն է:

Պ. Հոգւոյն նոր ոյժ կու տայ բարեգործութիւններ ընելու ու առաքինութեանց մէջ առաջ երթալու. ինչպէս կերակուրը մարմինը կը սնուցանէ ու կ'ուժովցընէ:

Հ. Երրորդը ո՞րն է:

Պ. Ներելի մեղքերը կը մաքրէ, ու մե-

զայ փորձութեանց ու առթից դէմ կենալու ուժ հու տայ :

Հ • Որովհետեւ Սրբութիւն առնելը մեր հոգւոյն այսչափ օգուտ կը բերէ , քիչ անգամ առնելը կրնանք բաւական սեպել :

Պ • Չէ • և ամէն բանէն օգտակարն է շատ անգամ Սրբութիւն առնելը , միայն թէ արժանաւոր պատրաստութեամբ ըլլայ :

Հ • Շատ անգամ Սրբութիւն առնելու համար , ինչպէս ուժը օրը հեղ մը , մահուչափ մեղքէ միայն զգուշանալը բաւական է :

Պ • Սրբապղծութիւն չընելու համար բաւական է • բայց այսպիսի մեծ խորհրդոյ մը յարգը կը պահանջէ , որ ներելի մեղքերէ ալ զգուշանանք :

Հ • Անոնք որ գաղջութեամբ Սրբութիւն կ'առնեն , ամէն առջի ըսած պտուղները կը քաղեն :

Պ • Այն պտուղները կը կախուին մեր ջանքէն ու ջերմեանդութենէն՝ որով որ կը պատրաստուինք ու կ'ընդունինք աս սուրբ խորհուրդը :

Հ • Սրբութիւն առնելէն առաջ ի՞նչ պէտք է ընենք :

Պ • Կենդանի հաւատք ունենանք ու խորին խոնարհութիւն , ու փափաք ու սէր առ տէր մեր Յիսուս :

Հ • Սրբութիւն առնելէն ետեւ ի՞նչ պէտք է ընել :

Պ • Քիչ մը ատեն սրտանց շնորհակալ ըլլանք ու մենք զմեզ Յիսուսին նուիրենք ,

ու հարկաւոր առաջագրութիւններ ու խրե-
ղիրքներ ընենք, և օրուան մէջն ալ շատ
անգամ այդ մեծ շնորհքը միտքերնիս բե-
րենք. ու չնմանինք անոնց՝ որ առանց ջեր-
մեռանդութեան մէկէն եկեղեցիէն դուրս
կ'ելլան ու բոլոր օրը դբօսանքներով կ'ան-
ցընեն :

ԼԸ

Խորհուրդ սրբոյ Պատարագի .

Հ . Հաղորդութիւնը միայն խորհուրդ
Եկեղեցւոյ կը սեպուի :

Պ . Չէ . հասկանաւ նոր օրինաց զոհն է :

Հ . Չոհն ի՛նչ է :

Պ . Արտաքին բան մը Աստուծոյ նուիրե-
լն զինքը պատուելու, ու ներքին նուիր-
մունքը արտաքուստ ալ ցուցընելու համար,
որով որ մենք զմեզ Աստուծոյ կը նուիրենք :

Հ . Հին օրինաց զոհերն ի՛նչ էին :

Պ . Այլ և այլ կենդանիներու նուիր-
մունք :

Հ . Այն զոհերը Աստուծոյ հաճոյ էին,
և անով կ'ըլլար զԱստուած պատուել :

Պ . Նոր օրինաց զոհին պատկերը ըլլա-
լով անով միայն հաճոյ կ'ըլլային Աստու-
ծոյ, ու կը պատուէին զԱստուած :

Հ . Նոր օրինաց զոհը ո՞րն է :

Պ . Այն որ Յիսուս մեզի համար իր ա-
րիւնը թափելով ու խաչին սեղանոյն վրայ
մեռնելով նուիրեց :

Հ • Այս զոհը հին օրինաց բոլոր զոհերը վերջացուց :

Պ • Հրամար էք • վասն զի ճշմարտութիւնն եկաւ ու շուքն ու օրինակը դադրեցուց :

Հ • Քրիստոս մի անգամ խաչին վրայ զոհ ըլլալով, ուրիշ ալ զոհ չըլլար :

Պ • Խաչին զոհը միշտ կ'ըլլայ և մինչեւ 'ի կատարած աշխարհի միշտ պիտի ըլլայ պատարագին զոհովը, որ 'նոյն զոհն է ինչ որ խաչին վրայ կատարուեցաւ :

Հ • Ինչպէս Պատարագին զոհը խաչին վրայի զոհին հետ 'նոյն է :

Պ • Վասն զի այն մարմինն ու այն արիւնն որ Քրիստոս խաչին վրայ զոհագործեց, 'նոյնը քահանայք կը զոհագործեն հայրն ու զինւոյն տեսակաւը :

Հ • Այս երկու զոհագործութեանց մէջ տարբերութիւն մը կայ :

Պ • Այս տարբերութիւնը միայն կայ՝ որ խաչին զոհը արեամբ կատարուեցաւ, իսկ պատարագին զոհը անարիւն է :

Հ • Պատարագին զոհը որո՞ւն կը մատուցուի :

Պ • Միայն Աստուծոյ, ու Աստուծակառ ուրիշի մատուցանել չըլլար :

Հ • Հասկա Աստուածածնայ ու սրբոց համար որ պատարագ կ'ըլլայ 'նէ, զոհը ա'նոնց չըլլար :

Պ • Չէ • Հասկա Աստուծոյ կը մատուցուի, շնորհակալ ըլլալով ինչ շնորհք որ Աստուած այն սրբոց ըրեր է, և ինչ շնորհ-

քի որ կարօտու թիւն ունինք՝ անոնց բարե-
խօսութեամբն ընդունելու համար :

Հ . Այսպիսի սուրբ զոհագործութեան
խնչակէս պէտք է ներկայ ըլլալ :

Պ . Մեծ յարգութեամբ ու ջերմեռան-
դութեամբ, իբրեւ թէ խաչին զոհագոր-
ծութեանը ներկայ ըլլայինք . և պէտք է որ
մեր դիտաւորութիւնն ալ միաբանենք Յի-
սուսի և սուրբ Եկեղեցւոյ դիտաւորու-
թեանը, որ այս զոհը մեզի համար կը մա-
տուցանէ :

ԼԹ

Վերջին օժոռն, կարգ քահանայու-
րեան ոչ Պատկ .

Հ . Վերջին օժոռնն ի՞նչ է :

Պ . Խորհուրդ մը Եկեղեցւոյ, որ հաս-
տատուած է հիւանդաց սիրտ տալու ու
մնացորդ մեղաց թողութիւն տալու և սրբ-
բութեամբ մեռնելու օգնելու համար :

Հ . Վերջին օժոռնը ի՞նչպէս սիրտ կու-
տայ հիւանդաց :

Պ . Կամ մարմնոյ առողջութիւն պար-
գեւելով՝ թէ որ իրենց յաւիտենական
փրկութեանը օգտակար է նէ, կամ ա-
րիութիւն տալով որ հիւանդութեանը համ-
բերեն :

Հ . Ի՞նչպէս մնացորդ մեղաց թողու-
թիւն կու տայ :

Պ • Չքաւուած ներելի մեղաց քաւու-
թիւն տալով • միայն թէ պէտք է որ հի-
ւանդը բաւական զղջումն ունեցած ըլլայ •
անգխտութեամբ դործած մահացու մեղաց
ալ թողութիւն կու տայ :

Հ • Ի՞նչպէս սրբութեամբ մեռնելու
կ'օգնէ :

Պ • Քաջալերելով հիւանդն , որ այն վայր-
կենին ինչ առաքինութիւն որ հարկաւոր է՝
ի դործ դնէ , և փորձութեանց դէմ դնէ ,
որ այն վայրկենին շատ վախնալու են :

Հ • Այս խորհուրդը ընդունելու բա-
ցարձակ պարտք կայ :

Պ • Չէ • բայց թէ որ մէկը ընդունելու
անհոգ ըլլայ , յանցանք կը դործէ , ու մեծ
օգնականութենէ կը զրկուի :

Հ • Այս խորհուրդը ընդունելու ի՞նչ
պատրաստութիւն հարկաւոր է :

Պ • Աստուծոյ շնորհաց մէջ պէտք է ըլ-
լալ , ու թէ որ կարելի է՝ խոստովանանք
ալ ըլլալ • չէ՛ թէ որ կարելի չէ , զղջումն
ընել • ու որչափ որ կրնայ աղօթքները քա-
հանային հետ մէկտեղ ընել :

Հ • Բանավարութիւնը չբացուած ար-
դոց ալ այս խորհուրդը կրնայ արուիլ :

Պ • Չէ • վասն զի մկրտութենէն ետքը
մեղք դործած չեն , որ այս խորհրդովս քա-
ւութիւն առնեն :

Հ • Կրնայ այն հիւանդներուն արուիլ՝
որ իրենք զիրենք կորանցուցած են :

Պ • Հրամար էք • բայց ամէն մարդու
ջանքն այն պիտի ըլլայ՝ որ խելքը գլուխը

ընդունի, որպէս զի կարենայ պատու քա-
ղել. չէ թէ մինչեւ ետքի վայրկեանը թողուլ:

Հ. Աերջին օծումը կրնայ մարդ շատ
անգամ ընդունիլ:

Պ. Հրամար էք. քանի որ մէկը վտան-
գաւոր հիւանդութեան մէջ որ գառի՝ կըր-
նայ ընդունիլ. միայն թէ մէկ վտանգէն
մինչեւ մէկալը քիչ մը ատեն անցած ըլլայ:

Հ. Այս խորհուրդը ո՞վ կրնայ տալ:

Պ. Քահանայն:

Հ. Կարգն ի՞նչ խորհուրդ է:

Պ. Եկեղեցւոյ խորհուրդ մը, որով
մարդ իշխանութիւն ու շնորհք կ'ընդունի
եկեղեցական պաշտօնը արժանապէս կա-
տարելու:

Հ. Քահանայութեան կարգն ի՞նչ է:

Պ. Եկեղեցւոյ խորհուրդ մը, որ իշխա-
նութիւն կուտայ Յիսուսի մարմինն ու ա-
րիւնը սրբազործելու, ու կարգէն կամ
ձեռնադրութենէ զատ ուրիշ ամէն խոր-
հուրդները մատակարարելու:

Հ. Եպիսկոպոսութիւնը քահանայու-
թենէն զանա խորհուրդ է:

Պ. Չէ. հասցա քահանայութեան լը-
րումն է:

Հ. Պատկն ի՞նչ է:

Պ. Խորհուրդ մը Եկեղեցւոյ, որ այր և
կին իրարու կը միացնէ, որ սրբութեամբ
ապրին, ու աստուածապաշտութեամբ ի-
րենց զաւկրները դաստիարակեն:

Հ. Այս խորհուրդը ընդունելու հա-
մար պէտք է շնորհաց մէջ ըլլալ:

Պ. Հրամար է.բ. ով որ մահուչափ մեղաց մէջ ընդունի՝ սրբապղծութիւն կը գործէ :

Հ. Մէկն որ բռնութեամբ կամ առանց վկայի պսակուի՝ կ'ընդունի այս խորհուրդը :

Պ. Չէ. պէտք է որ երկու կողմանէ ազատ հաւանութիւն ըլլայ, որն որ պէտք է արտաքին նշանով մը յայանել. ու պէտք է որ պսակը ժողովրդապետին ու արժանահաւատ վկայից առջեւն ըլլայ. թէ որ առանկ չըլլայ՝ պսակը վաւերական չըլլար :

Հ. Արնայ այս խորհուրդը արձրկուիլ :

Պ. Ոչ երբէք. բայց միայն երկանը կամ կնկանը մահուամբ :

Խ

Մեղք.

Հ. Մեղքն ի՞նչ է :

Պ. Աստուծոյ օրինացը անհնազանդութիւն :

Հ. Մեղքը քանի տեսակ է :

Պ. Երկու. Սկզբնական ու Ներդործական :

Հ. Սկզբնական մեղքը ո՞րն է :

Պ. Այն որուն մէջն որ կը ծնանիմք, ու Ադամայ մեր նախահօրը պատճառաւ մեղի անցաւ այս մեղքը :

Հ. Ամէն մարդ այս մեղաց տէրն է :

Պ. Հրամար է.բ. բայց Տրիդենտեան ժո.

ղովքը կը բացատրէ թէ ամենքը ըսելով ժողովքին դիտաւորութիւնն այն չէ՝ որ Անարատ Մայրն Աստուծոյ ալ մէջն հասկընայ :

Հ • Սկզբնական մեղքէն ինչպէս կ'ազատինք :

Պ • Մկրտութեամբ :

Հ • Ներգործական մեղքը ո՞րն է :

Պ • Այն մեղքն որ մենք ազատութեամբ մեր կամքովը կը գործենք :

Հ • Ներգործական մեղքը քանի՞ տեսակ է :

Պ • Երկու • մահուչափ ու ներելի :

Հ • Մահուչափ մեղքը ո՞րն է :

Պ • Այն որ մեր հոգին կը մեռցընէ, սրբաբար շնորհքէն զրկելով՝ որ մեր հոգւոյն կեանքն է, ու դժոխոց արժանի ընելով՝ որ յաւիտենական մահ է :

Հ • Ներելի մեղքը ո՞րն է :

Պ • Այն որով թէպէտ Աստուծոյ շնորհքը չենք կորսընցըներ, բայց սէրը կը պաղեցընէ, ու զմեզ ժամանակաւոր սրտժոց արժանի կ'ընէ, զոր կամ այս աշխարհքս կամ մահուընէ ետեւ քաւարանին մէջ պէտք է կրենք :

Հ • Քանի՞ կերպով ներգործական մեղք կրնայ գործուիլ :

Պ • Չորս կերպով • խորհրդով, բանիւ, գործով ու զանցառութեամբ :

Հ • Խորհրդով ինչպէս մեղք կը գործուի :

Պ • Երբոր մէկը ազատաբար մտքին մէջ հաւանութիւն տայ այն բանին, որ Աստու-

ծոյ օրինացը դէմ է • զոր օրինակ եղբօրը
վնասուն փափաքիլ :

Տ • Զանցառութեան մեղքն ի՞նչ է :

Պ • Հրամայած բան մը կատարելէն մարդ
իր յանցանքովը ետ մնալ • զոր օրինակ տօնի
օր պատարագ չտեսնալ :

Տ • Ինչո՞ւ իր յանցանքովը կ'ըսես :

Պ • Վասն զի՝ օրինակի համար թէ որ
մէկը առանց իր յանցանքին չգիտնայ որ
տօնի օր է, կամ մէկ օրինաւոր արդէլք մը
ունենայ, մեղք չըլլար թէ որ այն օրը պա-
տարագ չտեսնայ :

Տ • Երբեմն ուրիշի մեղքը մեզի կրնայ
սեպուել :

Պ • Հրամար էք • երբոր մեր յանցանքովը
անոր մեղացը պատճառ եղած ըլլանք :

Տ • Քանի կերպով ուրիշի մեղացը պատ-
ճառ կրնանք ըլլալ :

Պ • Եօթը կերպով • չար օրինակով • չար
խրատով • գէշ գործք մը հրամայելով • գէշ
գործքի մը հաւնելով • գէշ գործք ընողը
գովելով • գէշ գործք ընողին գործակից ըլ-
լալով • ու երբոր ձեռուրնուս կուգայ գէշ
գործքը չարգելելով :

Խ Ս,

Մահացոս մեղք, ոչ Մեղք ընդդէմ
Հոգոյն սրբոյ .

Հ . Մահացոս մեղքերը քանի՞ են :

Պ . Եօթը . Հստարաութիւն .

Նախանձ .

Բարկութիւն .

Ագահութիւն .

Ծուլութիւն .

Որկրամոլութիւն .

Բղջատհոսութիւն :

Հ . Ինչո՞ւ մահացոս կ'ըսուին :

Պ . Վասն զի ամէն մեղաց գլուխն ու
սկիզբն ըլլալով՝ հոգեւորապէս հոգւոյն
մեռնելու պատճառ կ'ըլլան :

Հ . Հստարաութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Ինքն իրեն վրայ անկարգ համարմունք
ունենալ, ու անանկով ուրիշներէն վեր ու
զել ըլլալ, և այն բարիքն որ մեր վրայ կը
տեսնանք՝ մտաքը մենք մեզի տալ :

Հ . Նախանձն ի՞նչ է :

Պ . Ուրիշին աղէկութեանը վրայ արխ
րիւ, ու ձախորդութեանը վրայ ուրախա
նալ :

Հ . Բարկութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Սրտին անկարգ շարժմունքը, որով
տաստիկ կիրք կ'եղանք թէ որ մեզի մնասա
կար կամ տհաճելի բան մը լսենք կամ տես
նանք :

Հ • Ունակութեան մեղք որը կ'ըսուի :

Պ • Այն մեղքն որ մարդ այնչափ շատ մեղք կ'ինկնայ, որ ետքը խիստ շատ դժուարութիւն կը քաշէ ինքը զինքը շակելու • անոր համար պէտք է որ մարդ շատ փոյթ ունենայ չար սովորութեան դէմն առնելու, և շուտով ինքը զինքը շակէ :

Հ • Ո՞ր մեղքն է որ Չարութեան մեղք կ'ըսուի :

Պ • Այն մեղքն որ մարդ առաջուց մաածելով ու ուղելով կը դործէ խղճմասանքին զարնելուն դէմ :

Հ • Տկարութեան ու չարութեան մեղքին մէջ ի՞նչ տարբերութիւն կայ :

Պ • Թէպէտ երկուքն ալ մեղք են, բայց չարութեան մեղքը աւելի ծանր է :

Հ • Տգիտութեան պատճառաւ մարդ մեղքէ ազատ կրնայ ըլլալ :

Պ • Թէ որ տգիտութիւնը իրաւցրնէ անյայթելի ըլլայ՝ մեղքէ ազատ կ'ըլլայ • բայց թէ որ մեկը կարենայ ու պարտական ըլլայ սորվելու ու չսորվի տգէտ մնայ, մեղքէ ազատ չէ :

Խ Բ

Առաքիւնոչրիւնք :

Հ • Փրկութեան հասնելու համար չար դործքէ միայն զգուշանալը բաւական է :

Պ • Պէտք է աղէկ դործք ալ ընել ու առաքիւնութիւն վաստակիլ :

Հ. Փրկութեան աւելի հարկաւոր եղած
առաքինութիւնները որո՞նք են :

Պ. Աստուածաբանական ու Գլխաւոր
ըսուած առաքինութիւնները :

Հ. Աստուածաբանական առաքինու-
թիւնները որո՞նք են :

Պ. Այս իրեքս, Հաւատք, Յոյս, Սէր •
ասոնց վրայ առաջները երկայն խօսեցանք :

Հ. Ինչո՞ւ այս առաքինութիւնները Աս-
տուածաբանական կ'ըսուին :

Պ. Վասն զի Աստուծմէ կու գան ու առ
Աստուած կը վերաբերին :

Հ. Որովհետեւ այս առաքինութեանց
խոստովանութիւնը երբեմն երբեմն պէտք
է ընել, ընդհանրապէս հաւատքի խոստո-
վանութեան կերպ մը ըսէ տեսնամ :

Պ. Տէր իմ և Աստուած իմ, հաստա-
տութեամբ կը հաւատամ ինչ որ Սուրբ,
Կաթուղիկէ, Առաքելական ու Հռոմէական
Եկեղեցին կը հաւատայ ու կը սորվեցընէ •
վասն զի դուն՝ որ Ճշմարտութիւն ես, ու
ոչ կը խաբուիս և ոչ կը խաբես, բոլոր դուն
ես յայտնած :

Հ. Յուսոյ խոստովանութիւնը ի՞նչպէս
կ'ընես :

Պ. Տէր իմ և Աստուած իմ, վստահու-
թեամբ կը յուսամ որ քու անխաբելի
խոստամբդ, ու Յիսուսի փրկչին խնոյ ար-
դեամբքը այս աշխարհքիս մէջ ինձի պէտք
եղած շնորհքը պարգեւես, ու անդին յա-
ւիտեանական փառքդ :

Հ. Սիրոյ խոստովանութիւնն ալ ըրէ
տեսնամ :

Պ . Տէր իմ և Աստուած իմ , բոլորով
սրախւս ու ամէն բանէ վեր կը սիրեմ զքեզ .
վասն զի անհուն սիրելի ու կատարեալ ես ,
հազար անգամ կը փափաքիմ մեռնիլ քան
թէ մի անգամ քեզի դէմ մեղք գործել . նոյն-
պէս քու սիրոյդ համար իմ անձիս պէս կը
սիրեմ իմ ընկերս ալ :

Հ . Քանի՞ են Գլխաւոր ըսուած առաքի-
նութիւնները ու որո՞նք են :

Պ . Չորս են . Խոհեմութիւն .

Արդարութիւն .

Արիութիւն .

Ժուժկալութիւն :

Հ . Խոհեմութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Առաքինութիւն մը , որով կրնանք ըն-
արել թէ մեր վախճանին հասնելու ճշմա-
րիտ միջոցները որոնք են . այս ինքն , ինչ որ
չար բան է՝ հեռու կենալ , ու ինչ որ բարի
է՝ գործքով կատարել :

Հ . Արդարութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Առաքինութիւն մըն է , որ կը սոր-
վեցրնէ մեզի , որ ամէն մէկուն իրեն ինկա-
ծը տանք , Աստուծոյ , ընկերոջը ու մեր
անձին :

Հ . Արիութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Առաքինութիւն մըն է , որ մեզի կը
սորվեցրնէ գժուարութիւններու յաղթել ,
ու Աստուծոյ օրէնքը պահելու համար պէտք
որ ըլլայ մեռնիլ ալ յանձն առնուլ :

Հ . Ժուժկալութիւնն ի՞նչ է :

Պ . Առաքինութիւն մըն է , որ մեր ամէն
փափաքանոց ու կրիցը սանձ ու կարգ դնել
կը սորվեցրնէ :

Հ. Եօթը մահացու մեղաց ներհակ ա-
ռաքինութիւնները որոնք են :

Պ. Խոնարհութիւն՝ հալարաութեան
դէմ, եղբայրսիրութիւն՝ նախանձու դէմ,
հեղութիւն՝ բարկութեան դէմ, առատա-
ձեռնութիւն՝ ազատութեան դէմ, եռանդն՝
ծուլութեան դէմ, պահեցողութիւն՝ որ-
կրամուլութեան դէմ, մաքրութիւն՝ բղշա-
խոհութեան դէմ :

Հ. Հողւոյն սրբոյ պարգեւքը քանի՞ են
ու որոնք են :

Պ. Եօթն են . Իմաստութիւն .

Հանձար .

Խորհուրդ .

Զօրութիւն .

Գիտութիւն .

Աստուած պաշտութիւն .

Երկիւղածութիւն :

Խ Գ

Բարի գործք .

Հ. Առաքինութեանց գլխաւոր պատուը
որն է :

Պ. Բարի գործքերն են :

Հ. Արքայութեան հանելու համար
հարկաւոր են բարի գործքերը :

Պ. Հրամար էք . մէյ մը որ արքայու-
թիւնը վարձք է, որուն որ պէտք է բարի
գործքերով արժանի ըլլալ . մէյ մ' ալ որ

Յիսուս ամէն մէկուն իրեն գործքին յարմար վարձք պիտի տայ :

Հ . Մեր գործքերն որ ոչինչ բան են , ինչպէս արքայութեան արժանի կրնան ըլլալ :

Պ . Աստուծոյ բարութեամբն արժանի կ'ըլլան . որովհետեւ որ ինքը մեր բարի գործքերը Յիսուսի անհուն արդեանցը հետ կը միացնէ :

Հ . Ինչ պէտք է որով բարի գործքը վարձուց արժանի ըլլայ :

Պ . Պէտք է որ բարի գործքը ընելու առանձն նախ Աստուծոյ շնորհաց մէջը ըլլանք . երկրորդ՝ գերբնական պատճառի մը համար գործենք :

Հ . Պէտք է որ միշտ սիրոյ պատճառաւ գործենք բարի գործքը :

Պ . Չէ . հաւատոյ , յուսոյ ու ուրիշ քրիստոնէական առաքինութեանց պատճառաւ ալ կրնանք գործել :

Հ . Թէ որ մէկը Աստուծոյ շնորհաց մէջը չըլլայ նէ , իր բարի գործքերը մեղք կը սեպուին :

Պ . Չէ . բարի են միայն բարոյապէս . բայց արքայութեանը վարձուց արժանի չեն :

Հ . Ուրեմն թէ որ մէկը Աստուծոյ շնորհաց մէջը չէ , կրնայ բարի գործք չընել , որովհետեւ արքայութեան վարձուց արժանի չեն ըլլար :

Պ . Մանաւանդ թէ աւելի բարի գործք պէտք է ընէ , որպէս զի մեղքէ ազատելու համար պէտք եղած օգնութիւնները ընդու-

նի . ու թէ որ հրամայեալ պարտքերն որ
չկատարէ , նորէն մեղք կը գործէ :

Հ . Ընդհանրապէս քանի տեսակ բարի
գործք կայ :

Պ . Գլխաւորները իրեք են . Աղօթք ,
Պահք և Ողորմութիւն :

Հ . Աղօթք ըսելով ի՞նչ կը հասկընտաս :

Պ . Ամէն տեսակ բարեպաշտութեան
կըթութիւններ , զոր օրինակ մտաւոր կամ
ձայնաւոր աղօթք , պատարադ , շատ ան-
գամ սուրբ խորհրդոց մերձենալ , հոգե-
ւոր դրքեր կարդալ , Աստուծոյ խօսքը ըսել
և այլն :

Հ . Պահք ըսելով ի՞նչ կը հասկըցուի :

Պ . Ամէն տեսակ մարմնոյ ասպաշխարանք :

Հ . Ողորմութեամբ ի՞նչ սէտք է հասկը-
նալ :

Պ . Սիրոյ , գթութեան ու ողորմութեան
ամէն տեսակ գործք :

Հ . Գործք ողորմութեան քանի են :

Պ . Եօթը հոգեւոր , ու եօթը մարմնա-
ւոր գործք ողորմութեան :

Հ . Հոգեւոր գործք ողորմութեան ու
րո՞նք են :

Պ . 1 Աւտուցանել զազհաս .

2 Խորհուրդ տալ տարակուսելոց .

3 Խրատել զմոլորեալս .

4 Մխիթարել զվատացեալս .

5 Ներել յանցաւորաց .

6 Համբերել սակասութեանց այլոց .

7 Աղօթել վասն կենդանեաց և մե-

ռելոց :

Հ. Մարմնաւոր դործք ողորմութեան
որոնք են:

- 1 Պ. 1 Կերակրել զքաղցեալս .
- 2 Երբուցանել զծարաւեալս .
- 3 Զգեցուցանել զմերկս .
- 4 Տալ օթեւանս սրանդխտաց .
- 5 Ծառայել հիւանդաց .
- 6 Այց առնել բանտարգելոց .
- 7 Թաղել զմեռեալս :

+

այսպիսի .

հարկաւ :

ԽԳ

Երանոշխնք և Աշտարակահայտ
խրատք .

Հ. Երանութիւնքն ինչ են :

Պ. Յիսուսի ութը խօսքը . որով աշխարհքիս առջեւ ողորմելի սեպուտողները Աստուծոյ առջեւ երանելի են, կ'ըսէ :

Հ. Առաջին երանութիւնը որն է :

Պ. Երանի՛ աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից :

Հ. Երկրորդ երանութիւնը որն է :

Պ. Երանի՛ հեղոց, զի նոքա ժառանգեացեն զերկիր :

Հ. Երրորդ երանութիւնը որն է :

Պ. Երանի՛ սգաւորաց, զի նոքա մխիթարեցին :

Հ. Չորրորդ երանութիւնը որն է :

Պ. Երանի՛ որ քաղցեալ իցեն արդարութեան, զի նոքա յագեացին :

Հ . Հինգերորդ երանութիւնը սրն է :

Պ . Երանի ողորմածաց , զի նոքա ողորմութիւն գացեն :

Հ . Վեցերորդ երանութիւնը սրն է :

Պ . Երանի որ սուրբ են սրախք , զի նոքա զԱստուած տեսցեն :

Հ . Եօթներորդ երանութիւնը սրն է :

Պ . Երանի խաղաղարարաց , զի նոքա որ գիք Աստուծոյ հոչեսցին :

Հ . Ութերորդ երանութիւնը սրն է :

Պ . Երանի այնոցիկ , որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան , զի նոցա է արքայութիւն երկնից :

Հ . Աւետարանական խրատ որ բանը կ'ըսուի :

Պ . Կան քանի մը մասնաւոր առաքիւնութիւններ , որ աւետարանական խրատ կ'ըսուին . վասն զի պարտքի տակ չեն ձգգեր . բայց Յիսուս թէ ինքը գործեց այն առաքիւնութիւնները և թէ որոնք որ կատարելութեան կը փախաքին նէ՛ խրատ տուաւ որ իրենք ալ պահեն :

Հ . Քանի են այս աւետարանական խրատները ու որոնք են :

Պ . Գլխաւորները իրեք են . Ամաւոր աղքատութիւն .

Մշտնջենաւոր հուսութիւն .

Հնազանդութիւն այն ամէն բանի մէջ որ մեղք չէ :

Հ . Այս իրեք աւետարանական խրատները ինչպէս կ'ըլլայ պահելը :

Պ . Ուխտով կ'ըլլայ , ինչպէս որ կրօնաւորական կարգաց մէջ սովորութիւն է :

Հ. Աս ուխտերն ընելը աղէկ բան է
թէ չէ :

Պ. Հրամար էք, շատ լաւ և շատ գովելի
բան է. բայց այդ բանը ամենուն համար
չէ, ու մարդ ինքը զինքը նախ լաւ չգտնած՝
պէտք չէ ընէ :

ԽԵ

Ներգործական շնորհք .

Հ. Արնանք մենք մեր ուժովը միայն մեր
փրկութեանը համար հարկաւոր եղած աւ
ուաքինութիւնները շահիլ ու բարի գործ-
քերը կատարել :

Պ. Չէ. առանց Աստուծոյ շնորհացը
բան չենք կրնար ընել :

Հ. Շնորհքը քանի՞ տեսակ է :

Պ. Երկու . Ներգործական և Ունակա-
կան :

Հ. Ներգործական շնորհքը ո՞րն է :

Պ. Ներքին ու դերբնական օգնութիւն
մըն է, որ Աստուած մեզի կու տայ՝ որպէս
զի չարէն զգուշանանք ու բարին գործենք :

Հ. Փրկութեան օգտակար եղած ամէն
գործքի այս օգնութիւնը հարկաւոր է :

Պ. Հրամար էք. անանկ որ առանց աւ
նոր և ոչ մէկ աղէկ մտածութիւն մը կրնանք
ունենալ :

Հ. Շնորհաց օգնութիւնը ո՞րն է :

Պ. Երկնային լուսով մը մեր միտքը կը

լուսաւորէ, ու մեր կամացը յորդոր ու
օգնական կ'ըլլայ:

Հ. Աստուած մեղաւորաց դարձին ու
արդարոց յարատեւութեան համար հար-
կաւոր եղած շնորհքները կու տայ:

Պ. Հրամար է.ք. որովհետեւ կը հրա-
մայէ որ թէ մեղաւորք դարձի դան և թէ
արդարք իրենց ճամբէն ետ չդառնան, և
ոչ երբէք անկարելի եղած բանը կը հրա-
մայէ. անոր համար ամէն մարդ գոնէ ա-
ղօթքի շնորհքը ունի, որ ինչ որ իրեն հար-
կաւոր է՝ անով ընդունի:

Հ. Շնորհքը ձրի սարդեւ մը չէ՞, որ
Աստուած ուղէ նէ կրնայ չտալ:

Պ. Հրամար է.ք. բայց որովհետեւ Յի-
սուս ամենուն համար մեռնիլ յանձն ա-
ռաւ, զամէնքը փրկութեան հարկաւոր ե-
ղած շնորհացը արժանի ըրաւ:

Հ. Թէ որ Աստուած փրկութեան հար-
կաւոր եղած շնորհքը ամենուն կու տայ
նէ, ինչո՞ւ ամէն մարդ փրկութեան չհաս-
նիր:

Պ. Վասն զի ամէն մարդ շնորհքը ինչ-
պէս որ պէտք է չգործածեր:

Հ. Կրնայ ըլլալ որ մարդ ներքին շնոր-
հաց դէմ կենայ:

Պ. Հրամար է.ք. և շատերը կան որ ազատ
կամօք դէմ կը կենան. վասն զի շնորհքը
մարդուս վրայ հարկ չդնէր:

Հ. Ինչո՞ւ շնորհքը հարկ չդնէր:

Պ. Վասն զի թէ որ հարկ դնելու ըլլար,
ազատ կամաց դէմ կ'ըլլար:

Հ. Մի՞թէ մարդս շնորհաց հետ մեկ-
տեղ իր կամաց աղատութիւնն ալ կը պահէ:

Պ. Հրամար էք. վասն զի թէ որ մարդ
աղատ չըլլար նէ, ոչ առաքինութիւն կ'ըլ-
լար և ոչ մոլութիւն, ոչ արդիւնք և ոչ
մեղք:

Հ. Շնորհաց հետ ի՞նչպէս կրնայ աղա-
տութիւնը միանալ:

Պ. Այս գաղտնիք մըն է, որուն խելք
չենք կրնար հասցընել, ինչպէս ուրիշ խոր-
հրդոց ալ. բաւական է գիտնալ որ Աս-
տուած յայտներ է, և Նկեղեցին կը պա-
տուիրէ որ հաւատանք:

Հ. Աստուած հեթանոսաց և անհաւա-
տից ի՞նչ շնորհք ու ի՞նչ փրկութեան ճամ-
բայ տուեր էր:

Պ. Հարկ չէ որ մենք այդ բանը գիտ-
նանք. բաւական է որ գիտենք՝ թէ Աս-
տուած կ'ուզէ որ ամէնքը փրկութեան հաս-
նին, և Աստուած անոր համար մարդն ըս-
տեղծեր է՝ որ զինքը ճանչնայ, զինքը սիրէ,
իրեն ծառայէ և յաւիտենական կենաց ար-
ժանի ըլլայ:

Հ. Արնանք մենք մեզմէ շնորհաց արժա-
նի ըլլալ:

Պ. Չէ. չէ նէ շնորհք չէր ըլլար. բայց
Յիսուսի արդեամբքը շնորհք ընդունելու
համար՝ Աստուած ճամբաներ դրեր է:

Հ. Որո՞նք են այդ ճամբաները:

Պ. Գլխաւորաբար աղօթքն ու սուրբ
խորհուրդներն են:

ԽԶ

Ունակահասն շնորհք .

Հ . Ունակահասն շնորհքն որ սրբարար
շնորհք ալ կ'ըսուի նէ , ինչ բան է :

Պ . Գերբնական և մնայուն պարգեւ մը ,
որ Աստուած մեր հոգւոյն կը պարգեւէ՝
մեր մեղացը թողութիւն տալով :

Հ . Սրբարար շնորհքը ինչ կ'ընէ :

Պ . Զմեղ կ'արդարացընէ , ու կ'ընէ որ
դի Աստուծոյ . տաճար հոգւոյն սրբոյ ,
Ժառանգակից Յիսուսի , ու արժանաւոր
յաւիտենական կենաց :

Հ . Սրբարար շնորհաց հետ մեկտեղ ո՞ր
առաքինութիւնները կ'ընդունինք :

Պ . Հաւատոյ , Յուսոյ ու Սիրոյ հեղա-
կան առաքինութիւնները :

Հ . Սրբարար շնորհքը կրնայ աճիլ :

Պ . Հրամեր էք . ուստի պիտի նայինք որ
մեր կողմանէ աճեցընելու փոյթ ունենանք ,
ու չըլլայ թէ անհոգութեամբ կորսընցը-
նենք :

Հ . Սրբարար շնորհքը երբ կը կորսընցը-
նենք :

Պ . Երբոր մահուչափ մեղք գործենք :

Հ . Մէկն որ սրբարար շնորհքը կորսըն-
ցընէ նէ՝ Հաւատք , Յոյս և Սէրն ալ կը կոր-
սընցընէ ,

Պ . Սէրը կը կորսընցընէ . բայց Հաւատ-

քրն ու Յոյսը չէ. միայն թէ անոնք ալ կը
կորսընցընէ, թէ որ այն առաքինութեանց
դէմ մեղք գործէ, այս ինքն անհաւատու-
թիւն և յուսահատութիւն:

Հ. Ներելի մեղքերը սրբարար շնորհքին
ի՞նչ կ'ընեն:

Պ. Սիրոյ եռանդը կը պակսեցընեն, ու
մահուչափ մեղաց մէջ ինկնալու վտանդի
մէջ կը ձգեն. մանաւանդ թէ որ մէկը շատ
անգամ ու գիտութեամբ գործէ. անան-
կով շնորհքը կորսընցընելու ճամբայ կը
բանան:

Հ. Սրբարար շնորհքը ի՞նչպէս կրնանք
աճեցընել.

Պ. Քրիստոնէական առաքինութիւններ
շահելով, բարի գործքերով, և մասնաւո-
րապէս շատ անգամ սուրբ խորհրդոց մեր-
ձենալով:

Հ. Սրբարար շնորհք ունենալնուս ա-
պահով կրնանք ըլլալ:

Պ. Չէ. առանց մասնաւոր յայտնու-
թեան ոչ ոք գիտէ թէ արդեօք սիրոյ՝ չէ՞նէ
ատելութեան է արժանի. և Աստուած ա-
սանկ կ'ուզէ, որպէս զի արթուն կենանք
ու խոնարհութեան մէջ մնանք:

ԽԷ

Վերջիւնք մարդոյ .

Հ . Մեզ չարէն հեռու բռնելու և բարի գործք ընելու գլխաւոր յորդորը սրն է :

Պ . Մեր վերջինքը շատ անգամ յիշելն է :

Հ . Քանի՞ են վերջինք մարդոյ, ու ուրոնք են :

Պ . Չորս են . Մահ .

Դատաստան .

Իժոխք .

Արքայութիւն :

Հ . Մահուան վրայ գլխաւորապէս ի՞նչ մտածութիւն պէտք է ընենք :

Պ . Թէ մահը ստոյգ է, ու մարդ անկէջ չկրնար փախչիլ . իսկ ժամանակը անբաստոյգ է :

Հ . Մահուրնէն ետեւ ի՞նչ կը հանդիպի :

Պ . Մարմննիս հող կը դառնայ, ու հոգինիս Աստուծոյ առջեւ կ'ելլայ որ իրեն առանձին դատաստանն ընդունի, ու իր գործոցը վարձքը կամ սլատիժը առնէ :

Հ . Առանձնական դատաստանէն դատուրիչ դատաստան ալ կայ :

Պ . Հրամեր էք . աշխարհքիս ետքը սկիտի ընդհանուր դատաստան ալ ըլլայ . և ինչ որ առանձնական դատաստանին մէջ վճռուած է, ընդհանրական դատաստանին մէջ սկիտի նորէն հաստատուի, ու բոլոր աշխարհիս առջին յայտնի ըլլայ :

Հ. Ընդհանրական դատաստանէն ետեւ
ի՞նչ պիտի ըլլայ :

Պ. Արդարք հոգւով ու մարմնով ար-
քայութիւն պիտի թռչին, իսկ մեղաւորք
դժոխք պիտի թափին :

Հ. Արքայութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Զուարճութեանց տեղ մըն է, ուր
որ արդարք ՂԱտուած պիտի տեսնան, ու
առատութեամբ ամէն երանութիւն պիտի
վայելէն՝ առանց թշուառութեան մը :

Հ. Դժոխքն ի՞նչ է :

Պ. Տանջանաց տեղ մը, ուր որ մեղա-
ւորք Աստուծոյ տեսութենէն ու ամէն մխի-
թարութենէ պիտի զուրկ մնան, և այսպի-
սի կրակով մը պիտի տանջուին, որ այս աշ-
խարհքիս կրակը և ոչ անոր շուքն է :

Հ. Ա՛րչափ ասէն արդարք արքայու-
թիւնը պիտի մնան, ու մեղաւորք դժոխքը :

Պ. Յաւիտեան. արդարք ոչ երբէք վախ
պիտի ունենան իրենց երջանկութեան վեր-
ջը տեսնալու. մեղաւորք ալ ոչ երբէք յոյս
պիտի ունենան իրենց տանջանաց ծայրը
հասնելու :

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

M. J.

47

3326

